DANIEL SCHMIDT
ENIGME ALE CIVILIZAŢIILOR DISPĂRUTE
BUCUREŞTI 2004
PARTEA ÎNTÂI
ENIGME ALE TRECUTULUI
2004, PRIETENII CĂRŢII
BUCUREȘTI
ISBN 973 – 573 – 309 – 9

CUPRINS:
PARTEA ÎNTÂI
1. Cea dintâi enigmă; cum a început totul? 7 2. De la molecule de viaţă la vestigii şi ruine. 17 3. Tărâmul unde marea se întâlneşte cu munţii. 36 4. Prima bază spaţială…53 5. Viracocha între legendă şi adevăr… 65 6. Hărţile uriaşe…79 7. Alungarea zeilor…93 8. Călătorii în infern…104
PARTEA A DOUA
1. Cine i-a iniţiat pe egipteni?… 117 2. Secretele pietrelor…133 3. „Blasfemie" la Karnak…162 4. Ce ne spune Biblia…182 5. Pământul văzut din spaţiu…195 6. De unde vine inteligenţa umană? 209 7. O comprimare a spaţiului-timp?… 238

PARTEA ÎNTÂI.
Cea dintâi enigmă; cum a început totul?

Camera de filmat era pregătită. Doctorul Leslie Orgel îşi potrivise microfonul la gât. Echipa tehnică aştepta.

Timp de câteva momente simt cum îmi creşte tensiunea. Se aşterne o linişte mormântală. În jurul meu nu mai simt nicio suflare, doar pereţi cenuşii şi goi. Îmi dau seama că este exact ambianţa perfectă pentru subiectul ce urmează să fie discutat, în cursul acestei întrevederi vom vorbi despre unul dintre marile secrete ale omenirii: cum a fost posibilă apariţia vieţii pe Terra, un pământ lipsit de viaţă odinioară?

Aceasta este o întrebare care a pus şi mai pune încă ştiinţa la grea încercare. Savantul pe care l-am invitat în această emisiune, la

Salk Institute din La Jolla în California, a propus un răspuns care va conduce poate la regândirea întregii istorii a omenirii.

Doctorul Orgel mă urmăreşte uşor nedumerit. Nu pricepe de ce nu-i adresez prima întrebare. Nici eu nu înţeleg cum de se face că am trac.

Ah, da, astăzi se împlinesc cincisprezece ani de când realizez documentare. Să zicem că încerc un soi de emoţie, de parcă m-aş afla în faţa unei invenţii epocale. Căci marile teorii ştiinţifice sunt înainte de toate mari invenţii, născute din imaginaţia spiritului uman. Atomul este o invenţie, Universul de asemenea. De altfel, există mai multe concepţii despre univers decât mărci de automobile.

Astăzi fac o anchetă despre o teorie nou-apărută; întrebările mele trebuie să fie precise şi inteligent puse, încât teoreticianul să-şi poată enunţa cu claritate ideile.

Încep cu întrebările obişnuite, îl rog să-mi facă o scurtă prezentare a carierei sale.

— Bineînţeles, am studiat la Oxford… Apoi m-a preocupat chimia şi, treptat, am ajuns la biologie, studiind mai ales procesul de îmbătrânire al celulelor individuale.

Continuă să povestească, dar omite să menţioneze un scurt episod petrecut recent în activitatea lui. Şi tocmai despre acesta aş fi vrut să-l aud vorbind.

Doctorul Orgel a participat la redactarea unui articol apărut în Icarus, o revistă lunară de ştiinţă consacrată studiului sistemelor solare. Articolul, care a provocat agitaţie în cercurile ştiinţifice, mi-a atras atenţia, îl rog, aşadar, să-mi vorbească despre acest articol.

— Când l-am scris, Francis Crick şi cu mine, am făcut-o mai mult din amuzament. Totuşi, a fost luat în serios.

De altfel, este dificil să ignori teoria unor savanţi precum Orgel şi Crick, chiar dacă pare că ţine de sci-ence-fiction. (Crick a primit Premiul Nobel pentru aportul adus la descoperirea structurii ADN-ului, fapt care a contribuit la o mai bună cunoaştere a eredităţii). În plus, publicaţii serioase au explicat, au analizat şi au dezbătut pe larg articolul din Icarus.

Cu scopul de a-l provoca să-şi expună teoria, îl întreb:

— Este adevărat că, în general, apariţia primei molecule de viaţă pe Pământ se datorează combinării întâmplătoare de substanţe chimice, provocată de o explozie solară sau fulger, de pildă?

— Evident, este posibil, a început el, ca viaţa să fi apărut spontan pe Pământ. Şi dacă vreţi părerea mea personală, înclin spre această ipoteză. Dar în absenţa unor certe dovezi ştiinţifice suntem datori să rămânem deschişi şi altor teorii.

— Iar cealaltă ipoteză ar fi că viaţa terestră îşi are originea în cosmos?

— Da. Şi această nouă ipoteză trebuie luată în consideraţie. Scopul articolului pe care l-am scris nu era să dovedească faptul că originea vieţii trebuie căutată în altă parte decât pe Pământ, ci să sugereze existenţa unei asemenea posibilităţi.

— Dar s-au adus şi contraargumente, nu-i aşa?

— Încă din secolul XIX, două teorii apărau această idee. Lordul Calvin, în Anglia, susţinea că viaţa a fost adusă pe Pământ sub formă de spor, de către un meteorit, în Suedia, un chimist pe nume Svante Arrhenius sugera că la originea vieţii s-ar afla un spor provenit de pe o planetă dintr-un alt sistem solar care, traversând spaţiul, s-a modificat până a ajuns pe Pământ. Cercetările lui Arrhenius mi-au fost de mare ajutor. Este savantul care a reuşit să pună la punct conceptul de ionizare. În 1907, a publicat lucrarea „Lumi în formare", unde descrie un univers în care viaţa hoinăreşte prin spaţiu şi din când în când colonizează noi planete. Sub formă de spori, cu mişcări dezordonate, ea se desprinde din atmosfera unei planete şi apoi, datorită presiunii exercitate de lumina solară, călătoreşte prin spaţiu. (De altfel, această proprietate a luminii solare de a exercita o asemenea presiune a fost demonstrată experimental). Când sporii ating suprafaţa unei planete, afirmă Arrhenius, se trezesc la viaţă activă şi intră în competiţie cu formele de viaţă deja existente pe acea planetă, iar când ajung pe o planetă locuibilă, dar fără forme de viaţă, devin ei înşişi sursa vieţii.

Multă vreme această teorie a fost foarte agreată.

Sporii bacterieni sunt dotaţi cu o membrană care îi protejează şi îi ajută să reziste la temperaturi scăzute şi să facă faţă deshidratării. De asemenea, despre aceşti spori se crede că pot trăi o bună perioadă de timp în spaţiile interstelare, în plus, au dimensiunile ideale pentru a putea ţine piept presiunii exercitate de radiaţiile solare.

Încerc să-l readuc pe doctorul Orgel la propria sa teorie punându-i o nouă întrebare:

— Nu-i aşa că termenul de panspermia, inventat de Arrhenius pentru a-şi prezenta teoria, l-aţi adoptat şi dumneavoastră?

— Într-adevăr. În ultimii 20 de ani s-a dovedit din ce în ce mai argumentat că nici teoria lui Calvin şi nici cea a lui Arrhenius nu erau fondate. E greu de crezut că un meteorit poate părăsi un sistem solar pentru a trece în altul, intact, fără să suporte nicio modificare. Iar un spor care călătoreşte prin spaţiu ar fi distrus înainte de a ajunge pe Pământ, fie de razele ultraviolete sau de alte radiaţii, fie de razele X sau de alte particule încărcate, cum ar fi centurile lui Van Al-len care înconjoară Pământul.

— Ceea ce nu ne poate împiedica să credem că panspermia poate fi o realitate. Abia acum pătrundem în inima misterului.

— Panspermia dirijată, aşa cum am numit-o, este, într-o oarecare măsură, încercarea disperată de a readuce în atenţie teoria potrivit căreia viaţa terestră ar veni din altă parte. Teoria aceasta admite că viaţa a fost trimisă pe Pământ în mod voit de către o societate foarte avansată din punct de vedere tehnic din galaxia noastră. Se crede că a fost utilizată o rachetă pentru acest transport. Evident, ne interesau toate elementele noi care apăreau în sprijinul acestei teze şi chiar avem unele dovezi.

Apoi a continuat să explice motivele tehnice care i-au condus, pe el şi pe Crick, la studierea ipotezei potrivit căreia extratereştrii au însămânţat Pământul, trezindu-l la viaţă, în primul rând, remarcaseră că molibdenul este un element esenţial pentru viaţa animală şi vegetală şi indispensabil realizării multor reacţii biochimice. Cu toate acestea, molibdenul este un element rar pe Pământ, mult mai puţin abundent decât cromul sau nichelul, care au o importanţă mai mare sau mai mică în menţinerea proceselor vieţii.

— Compoziţia chimică a unui organism reflectă, într-o oarecare măsură, mediul în care s-a dezvoltat, adăugă doctorul Orgel.

După părerea lui, originea vieţii trebuie căutată pe o planetă bogată în molibden.

— Dar ceea ce ne-a uimit şi ne uimeşte, continuă el, este uniformitatea actuală a vieţii terestre.

Voia să spună că, în ciuda imensei diversităţi a organismelor vii, metabolismul celular funcţionează aproape în acelaşi fel. E suficient să cunoşti un cod genetic ca să-ţi poţi da seama de modul cum evoluează întreaga viaţă pe Pământ.

— Dacă viaţa a apărut şi s-a dezvoltat spontan, urmă el, de ce nu există o varietate de forme de viaţă concurente? Ştim că în realitate

toate organismele vii s-au ivit din aceeaşi unică celulă apărută pe Pământ acum trei sau patru miliarde de ani şi aparent nu există nicio urmă de organisme concurente care să se fi dezvoltat diferit. Fenomenul este explicabil în termenii biologiei, fără să apelăm la magie sau extratereştri.

Rămâne un mister faptul că nu s-a păstrat nici cea mai mică dovadă despre existenţa unor organisme diferite de cele cunoscute azi.

Argumentaţia pare logică. Cea dintâi celulă vie, un micro-organism protoplasmatic, s-a reprodus de mii de ori într-un ritm foarte accelerat. Noile organisme, silite să se adapteze la condiţii de frig sau căldură, au evoluat diferit. Cu timpul, au dat naştere enzimelor, genelor, insulinei, hemoglobinei; s-au transformat în oase, în muşchi, în organe şi-au stabilit funcţiile, inima a început să bată, plămânii să respire, iar nervii să vibreze. În cele din urmă, au creat gândul.

Doctorul Orgel îmi rezumă raţionamentul său:

— Dacă viaţa provine de pe o altă planetă, atunci existenţa unei forme unice de viaţă este explicabilă. Suntem cu toţii descendenţii unui singur strămoş: cel care a aterizat pe Pământ.

— Şi când credeţi că s-ar fi petrecut evenimentul?

— Potrivit datelor de care dispunem în prezent, putem spune că Pământul s-a format acum aproximativ patru miliarde şi jumătate de ani, iar viaţa în forme primitive a apărut acum mai bine de trei miliarde şi jumătate de ani. În consecinţă, evenimentul despre care vorbeam s-a produs acum cel puţin trei miliarde şi jumătate de ani.

Obţinusem ce voiam, definiţia în termeni clari a conceptului de panspermia dirijată: perspectiva unei lumi îndepărtate, de dincolo de sistemul nostru solar, de unde fiinţe gânditoare au hotărât să trimită o navă cosmică pentru a planta pe Pământ germenele vieţii sub formă de alge microscopice sau spori bacterieni.

I-am cerut doctorului Orgel să-mi acorde un ceas din timpul său pentru întrevederea noastră filmată. Trecuseră trei sferturi de oră de la începutul discuţiei noastre şi, totuşi, mai aveam întrebări pentru încă cincisprezece ore, atât eram de incitat de acest adevărat furnicar de posibilităţi, unele mai ciudate decât altele, care mai de care mai uimitoare. Ce fel de fiinţe ar putea fi strămoşii noştri dintr-o altă lume? De ce să fi adus viaţa pe planeta noastră? Acest act face oare parte dintr-un proiect mai vast, acoperind mai multe ere?

Însoţindu-l pe doctor până la biroul său, i-am adresat o ultimă întrebare:

— Credeţi că panspermia dirijată este adevărata explicaţie a vieţii pe Pământ?

— Nu, îmi răspunse. Nu este decât o posibilitate interesantă.

Mă părăsi grăbit.

În drum spre Los Angeles, îmi dau seama că întâlnirea m-a descumpănit. Nu mi-a adus răspunsuri clare, în schimb, mi-a lărgit nebănuit de mult câmpul cercetărilor.

În 1972, am realizat o emisiune pentru televiziune intitulată: „Pe urmele astronauţilor de altă dată", în cadrul ei, prezentam teoria conform căreia, în timpuri imemoriale, astronauţi veniţi din alte părţi ar fi poposit pe Pământ, unde au fost luaţi drept zei. Pentru mine, atunci, nu era decât o simplă muncă de constatare. Cu timpul, a devenit o cercetare pe care voiam s-o aprofundez cât mai mult cu putinţă.

Faptele prezentate erau puţine, dar mi-am propus să descopăr dovada că o parte a istoriei omenirii s-ar datora unui popor de extratereştri. N-am pretenţia că deţin dovada definitivă – nici mai multe vieţi consacrate arheologiei şi biologiei n-ar fi de ajuns pentru aceasta – dar multe din enigmele neelucidate ale omenirii s-ar putea explica prin eventuala intervenţie şi influenţele extratereştrilor.

Tocmai pregăteam o nouă emisiune televizată cu titlul „Misterele trecutului, enigme şi azi". Mai aveam încă mult de alergat pentru a strânge materiale.

Când i-am povestit soţiei mele, Sally, despre proiectul meu, mi-a replicat astfel:

— S-ar zice că un savant nebun a transformat pământul întreg într-un obiect al experimentelor sale.

Răspunsul ei mi-a amintit de Charles Fort, care îşi consacrase întreaga activitate studiului fenomenelor pe care ştiinţa nu le-a putut explica. „Cred, spunea el cu mult umor, că noi oamenii nu suntem decât nişte proprietăţi care aparţin cuiva. Am impresia şi bănuiala că există un număr restrâns de membri ai unui ordin sau ai unui cult oarecare, ce are menirea să ne conducă pe noi toţi, ca pe nişte oi, după instrucţiuni primite de nu se ştie unde".

Cu cât Sally şi cu mine dezbatem mai mult această idee, ea îmi pune întrebări prin care mă obligă să-mi reamintesc toate cunoştinţele şi informaţiile acumulate scriind sau realizând emisiuni consacrate

naturii şi ştiinţei.

În emisiuni cum ar fi: „Lumea subacvatică a comandantului Cousteau", seria consacrată Societăţii Naţionale de Geografie: „Arta de a supravieţui" şi „Noii exploratori", m-am ocupat de fenomene care se pot observa sau chiar produce cu bună ştiinţă. Cu un dram de noroc şi un car de răbdare, am reuşit să fotografiez unele fenomene remarcabile ale vieţii, de pildă, exemple de echilibre ecologice sau de reacţii biologice, pe care m-am străduit să le explic în termeni pe înţelesul tuturor. Dar în „Misterele trecutului, enigme şi azi" risc să expun numai o mulţime de ipoteze şi nici vorbă de explicaţii. De altminteri, directorul de programe de la N.B.C., canalul care-mi găzduieşte emisiunea, mi-a spus că ea seamănă cu o Fată Morgana îmbrăcată altfel.

I-am expus soţiei mele unele enigme susceptibile să conţină elementele unei noi explicaţii a istoriei omului. De ce în toate culturile de pe Terra există legenda potopului? De ce oamenii îi situează mereu pe zei în înaltul cerurilor? Unde au dobândit şi cum, popoarele din timpurile străvechi formidabilele lor cunoştinţe de astronomie?

În ciuda scepticismului caracteristic cercetătorilor, soţia mea n-a întârziat să-şi arate entuziasmul. Cel puţin, îmi găsisem un aliat de primă mărime. Scriitoare şi profesoară la universitate, cunoştea toate miturile şi enigmele trecutului şi era un cercetător pasionat şi plin de resurse.

Lucrarea pe care o veţi citi este istoria cercetărilor şi descoperirilor noastre. La elaborarea ei au participat mai mulţi savanţi şi specialişti, dar, pentru a simplifica povestea, am păstrat un singur punct de vedere: al meu.

De-a lungul cărţii vă voi face cunoştinţă cu multe personalităţi ale ştiinţei care m-au ajutat în diverse feluri.

De la molecule de viaţă la vestigii şi ruine.

Teoria doctorului Orgel, în legătură cu însămânţarea Pământului cu spori, mă pusese pe gânduri. Cum o fi arătat Pământul în timpurile geologice despre care vorbea doctorul Orgel?

Se pare că prima copilărie a Terrei s-a încheiat acum trei sau patru miliarde de ani. Scoarţa terestră avea, pe-atunci, aspectul unui deşert metalic, asemenea unui câmp de bătălie, pe care se dezlănţuiau elementele, sub izbucnirea lividă a resturilor de lavă şi în răcnetele mişcărilor seismice. Oare aceasta era faţa Terrei când racheta

purtătoare de spori de viaţă a intrat în câmpul de atracţie al Pământului?

Fulgerând atmosfera, un proiectil s-a cufundat în apa călduţă a mării sau s-a izbit de stâncile dure, dând l astfel naştere crăpăturilor circulare care se mai văd şi astăzi în anumite locuri pe suprafaţa terestră.

Containerul a avut nevoie de vreo zece mii de ani până să se erodeze. Particulele pe care le conţinea erau capabile să rămână în repaus un timp nelimitat. Dar nici Pământul nu se grăbea să se maturizeze.

Oricum, germenii microscopici, din momentul în care au fost eliberaţi, au avut de înfruntat enorme dificultăţi pentru a găsi elementele chimice nutritive necesare supravieţuirii. Totuşi, dacă ipoteza doctorului Orgel este valabilă, le-au găsit. Pe de altă parte, este la fel de posibil ca o rachetă sau o navă, aflată pe orbită, să fi lăsat să cadă pe suprafaţa planetei o mulţime de germeni, dintre care să fi supravieţuit numai unul sau doi.

Şi dacă totul a mers bine, din acel punct misterios, viaţa a început să-şi depene firul existenţei. Din celula microscopică ivită dintre stele şi fecundată în mod miraculos, s-a născut ceva care s-a dezvoltat până la stadiul de fiinţă umană, capabilă să scrie simfonii şi să calculeze masa unei nebuloase.

Oare de cât timp a avut nevoie? Vă puteţi imagina ce înseamnă un miliard de ani? Să încercăm un mic exerciţiu: să calculăm minutele scurse de la naşterea lui Hristos. Nu, nu ajungeţi la o cifră incalculabilă, cum s-ar crede. De la naşterea lui Iisus de-abia a trecut un miliard de minute. Dar să procedăm metodic. Am stabilit că viaţa a apărut pe Pământ acum trei miliarde şi jumătate de ani, iar rasa umană există, după părerea antropologilor, de două milioane de ani. În aceste condiţii, procesul de evoluţie de la prima picătură protoplasmatică îngheţată până la om – fiinţă gânditoare, s-a putut repeta de două mii de ori de când Terra; există şi s-ar mai putea repeta încă de mii de ori de-a lungul celor cinci miliarde de ani cât globul nostru; va mai putea fi, pare-se, locuibil.

Pentru a ne înlesni reprezentarea unei perioade atât de lungi, Sir James Jeans ne vine în ajutor. El ne propune să ne închipuim că avem în faţa ochilor Turnul Eiffel, pe care aşezăm o monedă de cinci franci, iar pe această monedă se găseşte un timbru poştal. Păstrând

proporţiile, înălţimea Turnului Eiffel ar reprezenta vârsta Pământului, moneda de cinci franci vârsta omenirii, iar timbrul poştal lipit pe monedă timpul scurs de când omul şi-aicioplit din piatră prima unealtă. /i, în minte îmi revine o întrebare: ce sperau să obţină expeditorii rachetei când au semănat pe Pământ un grăunte căruia i-a trebuit un timp atât de lung ca să ajungă la maturitate? Poate, spectacolul uimitor al stelelor ascunde răspunsul la această întrebare. Acolo sus se pot observa stele aflate în toate stadiile, de dezvoltare, pe diferite trepte de evoluţie. Unele sunt pitice, roşii ca sângele, cu temperatură care de-abia atinge două mii de grade, altele care ajung <, până la o temperatură de 50 de mii de grade, abia.

— Vizibile, în măsura în care majoritatea radiaţiilor lor se e situează în aria invizibilă a ultravioletelor.

Ca şi oamenii, stelele întâmpină greutăţi şi treptat îmbătrânesc, într-o zi, Soarele va cuprinde Pământul între razele sale şi-l va prăji. Apoi se va chirci şi se va încreţi, devenind mai mic decât Pământul. Pe Pământ, lumina zilei va avea strălucirea lividă a nopţilor cu lună plină, iar temperatura va coborî sub minus două sute de grade.

Mulţi sori au ajuns în acest stadiu, iar alţii au îmbătrânit de mult. Ce se întâmplă cu viaţa de pe o planetă când soarele care o încălzea şi îi trimitea lumină îmbătrâneşte? Este ea sortită pieirii? Se mută într-un alt sistem solar de îndată ce ai său este în flăcări?

Pentru o specie cu o inteligenţă superioară, care a cunoscut secole de civilizaţie, migrarea spre: alte planete nu este decât o joacă de copii. O astfel de inteligenţă este capabilă să pregătească o lume nouă pentru descendenţii ei, cu mult înainte de scadenţă.

Există oare o rasă destul de aproape de noi care să fie în stare să conducă nave ce se deplasează cu viteza luminii?

L-am rugat pe Su Shu Huang, profesor de astronomie la Universitatea din Northwestern, să evalueze posibilitatea existenţei unei forme de viaţă în sistemele solare învecinate cu al nostru.

— Sunt aproape convins că există viaţă dincolo de sistemul nostru solar, afirmă el. Mă bazez mai ales pe statistici. Avem toate motivele să credem că stelele înrudite cu Soarele nostru posedă sisteme planetare.

— Care sunt aceste motive?

— Ca şi Soarele, stelele din aceeaşi familie îşi difuzează energia în cantităţi mici. Ele au astfel o durată de viaţă, cam de zece miliarde de

ani. Ori, ca viaţa să fie posibilă pe o planetă, trebuie ca soarele care o încălzeşte să aibă o viaţă suficient de lungă. Pe Pământ viaţa a apărut datorită faptului că Soarele nostru îl luminează în mod regulat de cinci miliarde de ani şi-l va mai lumina încă tot atât.

— Câte stele înrudite cu Soarele există în galaxia noastră?

— Dacă ne referim numai la Calea Lactee, ştim că sunt mai mult de un miliard de stele de acest tip. Fiecare din aceste stele trăieşte în medie zece miliarde de ani, ceea ce înseamnă ea planetele lor pot cunoaşte şi ele o anumită formă de viaţă. O dată apărută, viaţa evoluează în mod natural şi nu există niciun motiv pentru ca ea să nu atingă un nivel superior de inteligenţă.

Îmi amintesc de acele vremuri când se credea că planetele erau rezultatul unui accident cosmic extrem de rar.

Dar în ultimii treizeci de ani, astronomia a făcut mari progrese, ajungându-se la certitudinea că un mare număr de stele, dacă nu chiar toate stelele, prezintă planete pe orbită.

În 1942, a fost zărită o planetă în vecinătatea stelei 61 a Lebedei care nu este foarte îndepărtată de Pământ. Dacă planetele ar fi fost atât de rare cum se credea pe vremea aceea, atunci prezenţa uneia la o distanţă atât de mică de Pământ ar fi fost o coincidenţă extraordinară.

Cele şapte mii de stele vizibile cu ochiul liber şi alte zeci de mii observabile numai cu telescopul fac parte din ceea ce se numeşte galaxia noastră, Calea Lactee. Cele mai bătrâne stele din galaxia noastră sunt mai înaintate în vârstă decât Soarele. Ele pot ajunge până la opt miliarde de ani.

Fritz Zwicky, renumitul astronom elveţian care lucrează în S.U.A., a făcut prezumţii mergând până la un milion de miliarde de ani.

Soarele este o stea obişnuită, de dimensiuni reduse, de culoare galbenă, nici prea mare, nici prea mică, cu o temperatură potrivită, situată între cele mai fierbinţi, stelele albastre şi cele mai reci şi mari, stelele roşii. Su Shu Huang apreciază că în galaxia noastră ar fi un miliard de stele asemănătoare cu Soarele. Am consultat multe lucrări de astronomie cu scopul de a afla ce se ştie despre posibilitatea ca aceste stele să aibă pe orbită planete asemănătoare Pământului. Câteva păreri selectate ar fi foarte utile.

După estimările doctorului Carl Segan, în interiorul galaxiei noastre, o planetă din două mii ar fi o copie aproape perfectă a Pământului. Ne-am putea, aşadar, imagina că, debarcând pe o

asemenea planetă, am putea lua o gură de oxigen, am putea privi cerul albastru şi am putea sări şi alerga cu aceeaşi uşurinţă (gravitaţia fiind aceeaşi) ca pe Pământ.

Dacă o planetă din două mii din galaxia noastră este populată cu forme de viaţă cunoscute şi dacă acestea s-au dezvoltat după aceleaşi reguli şi după aceeaşi scară a timpului care funcţionează pe Pământ, atunci doctorul Sagan este gata să afirme că existăcel puţin cincizeci de mii de civilizaţii cu un nivel de inteligenţă mai ridicat decât al nostru., Personal, cred că exagerează: dar este adevărat că galaxia noastră este constituită dintr-o sută de miliarde de stele.

Stephen H. Dole, specialist în cercetări spaţiale, a publicat în 1964 studiul intitulat „Planete locuibile pentru om" („Habitable planets for mân"), în urma unui calcul al probabilităţilor, luând în consideraţie datele, unele stele de talie mijlocie care au pe orbită o planetă cu o masă convenabilă, el a ajuns la concluzia că în galaxia noastră există şase sute de milioane de planete locuibile. Fiecare dintre ele adăposteşte o formă oarecare de viaţă.

Dacă s-ar presupune că aceste planete locuibile sunt repartizate uniform în galaxie, Dole apreciază că cea mai apropiată planetă s-ar situa la vreo douăzeci şi şapte de ani lumină de Terra. Potrivit aceloraşi calcule, Dole afirmă că pe o rază de o sută de ani lumină în jurul Pământului s-ar afla cincizeci de planete locuibile.

Este foarte probabil ca una dintre acestea să fi trimis pe Pământ sporii din care s-a dezvoltat viaţa. Ar fi oare posibilă o migrare în masă a fiinţelor vii dinspre aceste planete? Cine ştie?... Şi dacă sunt capabile să intre, timp de mai multe secole, în hibernare şi să iasă din această stare ajungând în apropierea Pământului...

Dar aici se impune o remarcă. S-a constatat că, în cursul unei călătorii spaţiale, timpul îşi schimbă dimensiunile. Astfel, astronauţii trăiesc, fără ştirea lor, mult mai mult.

Acest fenomen uimitor, descoperit cu ajutorul teoriei relativităţii a lui Einstein, a fost verificat experimental. S-a măsurat cu precizie durata vieţii în spaţiu a unor particule, denumite muoni, care se deplasează cu viteză mare. S-a constatat că viaţa lor se prelungeşte pe măsură ce creşte viteza cu care se deplasează. Pentru aceşti muoni „timpul" încetinea. La fel s-ar întâmpla şi cu noi: dacă ne-am afla la bordul unei navete spaţiale, n-am înainta în vârstă decât câţiva ani, în timp ce oamenii de pe Pământ şi-ar trăi toată viaţa.

Să revenim la Dole, care, pe măsură ce avansează cu calculele, semnalează ca foarte posibilă prezenţa vieţii în vecinătatea Pământului. Pe o rază de douăzeci şi doi de ani lumină, Dole a numărat paisprezece stele de acest tip. După părerea lui, pe planetele a doua dintre stelele cele mai apropiate de noi, la mai puţin de cinci ani lumină şi din aceeaşi familie cu Soarele, Alpha A şi Alpha B din Centaur, posibilitatea de existenţă a vieţii este foarte mare. Adică, o şansă din zece pentru cele două stele luate împreună. Pentru cele paisprezece stele, probabilitatea totală este de două şanse din cinci.

Ar rezulta că, dacă o planetă locuibilă din două mii cunoaşte o formă de viaţă inteligentă, atunci în galaxia „Calea Lactee" trăiesc trei mii de civilizaţii. Suntem departe de a fi singuri în Univers.

Cel puţin una dintr-o mie din aceste trei mii de civilizaţii şi-ar putea. Măsura vârsta nu în mii, ci în milioane de ani. Dacă luăm în consideraţie faptul că Pământul este una din cele mai tinere planete devenită locuibilă, apare ca indubitabilă probabilitatea enunţată, în plus, dacă ţinem seama că la scară cosmică specia noastră este foarte tânără (n-a apărut decât de la al şaptelea mileniu încoace din istoria Pământului), atunci începem să ne gândim serios că există sute de civilizaţii cu mii de ani înaintea noastră.

Cu câţiva ani în urmă, numai autorii de romane science-fiction mai luau în serios o astfel de posibilitate. Dar, încă din anul 1970, cea mai mare parte a astronomilor a admis posibilitatea existenţei fiinţelor inteligente pe mai multe planete, în cadrul proiectului Ozma, savanţii americani au început să înregistreze eventualele semnale radio provenind din alte lumi. Mai târziu, douăzeci de experţi şi specialişti din diverse domenii au iniţiat proiectul Ciclop. Cercetările lor aveau ca obiect mijloacele de detectare a inteligenţelor existente în sistemele solare vecine.

În 1972; într-un raport al Academiei Naţionale de Ştiinţe apărea următoarea declaraţie: „Chiar în momentul în care ţineţi în mână acest document, el este ciuruit de undele radio transmise de creaturi îndepărtate; am fi în stare să detectăm aceste unde, dacă am putea regla un radiotelescop în direcţia bună şi pe o frecvenţă potrivită".

Teoretic, am putea capta astfel două tipuri de semnale: cele emise în mod voit de o civilizaţie care-l doreşte să comunice cu alte lumi şi cele transmise întâmplător prin intermediul radioului şi al televiziunii. Experţii sunt capabili în ambele cazuri să distingă aceste

două tipuri de semnale.

În 1963, astronomii sovietici au încercat să localizeze cu precizie două emisii, de unde radio specifice care proveneau din vecinătatea a doua stele pe care Institutul de Tehnologie din California le-a denumit CTA-21 şi CTA-102 (prima din constelaţia Berbecului, a doua din Pegas). Caracterul remarcabil al acestor două emisii se datorează lungimilor lor de undă, de la zece la cincisprezece centimetri, exact acele lungimi de undă pe care le-ar alege un emiţător capabil de a-şi efectua comunicaţiile interplanetare. Acestea permit evitarea riscurilor de bruiaje sau interferenţe, în plus, nu pot fi confundate cu emisiile naturale a căror lungime de undă este mult superioară.

În 1964, Nikolai Kardachov a emis o ipoteză îndrăzneaţă, potrivit căreia aceste unde radio ar fi fost transmise de o civilizaţie foarte avansată. Dovada constă în faptul că şi noi putem emite semnale cu o asemenea intensitate.

Aşadar, viaţa inteligentă nu este numai apanajul Pământului. Totuşi, de ce a fost ales tocmai Pământul pentru a trimite acolo recipientul cu spori al doctorului Orgel? Un raport întocmit de o comisie de la N.A. S.A., despre proiectul Cyclop, susţinea că: „Astăzi, omul, în calitatea lui de specie dominantă pe Pământ, trebuie să înfrunte o nouă ameninţare. Duşmanul a fost identificat: noi înşine. Dacă omul nu va învăţa să-şi stăpânească pornirile primare concentrându-şi energia pentru a căuta calitatea şi lăsând pe planul al doilea cantitatea, eşecul e inevitabil. Omul va pieri, victimă a propriei sale nebunii”.

S-ar părea că nu suntem prima rasă din galaxie care ne confruntăm cu această problemă. Se conturează clar faptul că situaţia noastră actuală este rezultatul direct al dominaţiei tehnicii. Există, aşadar, şanse reale ca orice formă de viaţă care a atins stadiul dezvoltării noastre să fie pusă în faţa unei situaţii identice.

Acelaşi raport arăta că recipientul cu spori ar fi fost trimis de o civilizaţie sufocată de propria ei tehnică. Un soi de colac de salvare.

Mărturisesc că am fost stupefiat. Apoi, au început să se inventeze mai multe scenarii de acest fel. O dată la o sută de mii de ani, o planetă ar stropi sistemele solare din apropierea ei cu germeni de viaţă. Un cadou pentru posteritate sau pur şi simplu un experiment? Luând în consideraţie acest ultim caz, e uşor să ne imaginăm că

expeditorii ar fi dornici să verifice, din când în când, rezultatul experimentului lor. În sprijinul acestei ipoteze, Duncan Lunan a furnizat explicaţii insolite. Tânărul şi pasionatul scoţian bărbos, Lunan, este membru al societăţii British Interplaneiary Society. Iată ce spune el:

— În 1927; s-au înregistrat prima dată ecouri radio cu efect întârziat. La Oslo s-a constatat că aceste ecouri foarte stranii provin de la o distanţă egală cu cea de la Pământ la Lună.

— În acea perioadă, savanţii le interpretau deja ca pe nişte semnale? l-am întrebat.

— Nu. Pe atunci, ei credeau că este vorba de ecouri naturale sau de unde radio ca cele care se produc în spaţiu. S-au demarat experienţele, în momentul când au început să emită pulsaţii la intervale de douăzeci de secunde s-a întâmplat un lucru ciudat. Ecourile s-au întrerupt brusc timp; de cincisprezece zile, apoi s-au reluat. După zece minute de la reluare, au început să varieze. Am reuşit să obţin o înregistrare a unei secvenţe din acel moment.

— Susţineţi deci că semnalele aveau o semnificaţie anume.

— Interpretarea mea e bazată pe ipoteza existenţei unei sonde spaţiale. Această sondă ar trimite ecourile. Interpretând matematic aspectul semnalelor trimise spre Pământ, el demonstrează prezenţa unei sonde.

Apoi urmăreşte traseul pe hartă, până la constelaţia Bootis şi-mi explică cum se descifrează dispunerea semnalelor în coordonate pe o hartă.

Îmi indică o stea, spunând:

— Această stea şi-a epuizat rezervele de hidrogen din nucleu. Acum se află în faza în care nucleul ei se contractă, iar atmosfera exterioară se dilată, în cursul acestei faze, care durează milioane, dar nu chiar mii de milioane de ani, steaua degajă o căldură intensă. Formele inteligente de viaţă care ar popula sistemul ei planetar sunt obligate să emigreze spre alte plante, mai întâi din acelaşi sistem solar, apoi ar fi nevoite să se refugieze în alt sistem planetar. Pentru a descoperi planetele ospitaliere, trimit sonde în recunoaştere.

Putem adăuga aşadar pe lista cu ipoteze şi această teorie a lui Lunan. Dar mai sunt încă multe altele de examinat.

Să admitem că un puternic vas sau chiar o unitate automatizată de un tip sau altul este nevoită la un moment dat să aştepte printre

gheţarii uriaşi din familia dispersată a Soarelui. N-ar trimite din când în când vehicule spre Pământ?

În minte îmi vine o altă enigmă pe care am întâlnit-o în lucrările de astronomie. Nimeni nu ştie de ce Phobos, luna interioară a lui Marte, care n-are decât cincisprezece km în diametru, este, potrivit calculelor noastre, de o mie de ori mai uşoară decât acelaşi volum de apă. Dacă calculele sunt corecte, rezultă că Phobos este un fel de carcasă scobită. Savantul sovietic Slovskia tras concluzia că este vorba de un satelit artificial, pe care exploratorii spaţiului l-ar fi plasat pe orbită.

Aşa stând lucrurile, de ce n-am admite şi că cel mai apropiat satelit al lui Jupiter ar fi o astronavă uriaşă, care ar fi fost plasată acolo? Acest satelit, din cei doisprezece ai lui Jupiter, are curiosul obicei să apară şi să dispară, într-un mod cu totul imprevizibil pentru noi, modificându-şi în acelaşi timp şi orbita.

Oricare ar fi realitatea, reiese clar că o civilizaţie care ar vrea să intre în contact cu Pământul ar trimite din când în când observatori, Ar exista o explicaţie pentru fenomenul O.Z.N. în 1969, a fost publicat un raport al „Forţelor Aerului" despre obiectele zburătoare neidentificate. Raportul examina în detaliu mărturisirile a 2199 de persoane. Concluzia era că aceşti oameni avuseseră iluzii optice sau văzuseră obiecte perfect asemănătoare cu baloanele folosite în studiile meteorologice. Dar 444 dintre cazuri rămăseseră fără explicaţii, încercând să iasă cumva din încurcătură, armata a hotărât în cele din urmă întreruperea anchetei.

Un alt fapt inexplicabil: s-a observat că în fiecare an în luna septembrie apariţiile O.Z.N.-urilor devin mai numeroase.

Aflând că un poliţist din statul Georgia a văzut ceva neobişnuit pe l septembrie 1973, m-am hotărât să fac rost de textul depoziţiei sale. Se numeşte Walter Caldwell. Episodul despre care a fost de acord să povestească se petrecea la Manchester:

— Era în jurul orei 23.00. Închideam portiera maşinii, când deodată am văzut trecând pe cer o lumină. S-a oprit şi am văzut desprinzându-se o rază luminoasă. Pentru câteva clipe obiectul a rămas nemişcat, apoi a pornit în mare viteză. S-a oprit din nou, s-a întors de patru ori la 90 de grade şi a revenit în poziţia iniţială. N-am încercat să-mi imaginez nimic. Am chemat prin radio un coleg. Când a sosit, a văzut acelaşi lucru ca şi mine.

— Au mai fost şi alţi martori?

L

— I-am chemat pe colegii mei de la Pine Moun-tain, iar cei de la La Orange au venit şi ei. Am privit două ore şi jumătate obiectul acela.

— Cât de sus se afla?

— La o distanţă cuprinsă cam între şase şi opt mii de metri.

— Vă mai amintiţi cum era plasat pe cer?

— Făcea un unghi de 45 de grade cu Pământul. Deasupra lui se vedea o lumină albastră, iar când începea să se rotească, se puteau observa două lumini albastre de fiecare parte.

— De care parte?

— Obiectul părea rotund, iar cele două lumini – simetrice. Dedesubt mai era ceva, dar nu am putut desluşi clar.

— Vreţi să spuneţi că raza luminoasă lumina ceva mai întunecat aflat la baza obiectului?

— Păreau nişte braţe care ieşeau de undeva din spate. Oamenii m-au întrebat dacă. Nu era cumva o farfurie zburătoare. Dar parcă ştie cineva cum arată o farfurie zburătoare?

Încă din secolul XIX, cu mult înainte de a se inventa termenul de „farfurie zburătoare", ziarele abundau de povestiri despre obiecte misterioase care apar în plină zi. În loc să respingem aceste istorioare, ar trebui măcar să admitem eventualitatea că uneori vase spaţiale necunoscute au străbătut atmosfera planetei noastre. S-au scris multe lucrări pe această temă. Însă, oricare ar fi punctul de vedere pe care îl apărau, s-au găsit foarte puţine persoane care să fie de acord că ar fi vorba despre o vizită a extratereştrilor.

O teorie care ar trata într-un mod sistematic, bazându-se pe date şi calcule, cauza acestor vizite ar conduce probabil la o nouă istorie a umanităţii, o istorie mai îndepărtată şi mai stranie decât evocările istorice tradiţionale. Am descoperi poate că suntem descendenţii unei rase venite din altă parte, Aşa am început să-mi construiesc propria mea teorie. Oare am elemente suficiente? În orice caz, cunosc un număr mare de descoperiri inexplicabile pe care le-am găsit în diverse anale de ştiinţă şi tehnică.

De treizeci de ani încoace, în toate domeniile, complexitatea informaţiilor este copleşitoare. De aceea, cercetătorii au fost siliţi să se limiteze numai la domeniul lor. Descoperirile care nu se încadrează în parametrii stabiliţi ai cunoaşterii manifestă tendinţa de a fi uitate.

Descoperirile cu caracter enigmatic totuşi abundă. O scurtă listă a ceea ce am numit „mistere ale trecutului" este foarte convingătoare.

Antropologul J. Alden Mason a descoperit în Anzi un platou foarte vechi cu ornamente din platină topită. Astăzi se ştie că platina se topeşte la 1730 de grade. Cine şi prin ce tehnici a reuşit producerea unei asemenea călduri?

Louis Pauwels şi Jacques Bergier au găsit într-un mormânt vechi de şaisprezece secole un obiect dintr-un aliaj de aluminiu. Singura metodă de obţinere a aluminiului din bauxită este electroliza, inventată de Fara-day în 1808.

Eu însumi am descoperit, cu ocazia turnării unui film în Columbia, un obiect din aur foarte curios. Reprezenta un avion de vânătoare cu reacţie. Obiectul avea o vechime de cel puţin două mii de ani. Ivan Sanderson, fost ofiţer al Serviciului de Informaţii Britanic, a descoperit în Pennsylvania, într-o mină de cărbune cu o vechime de cel puţin un milion de ani, un lanţ de aur fabricat industrial.

Analele de la „Royal Irish Academy" din 1852 fac cunoscută descoperirea, de către diverse persoane, a aproximativ şaizeci de cuburi „împrăştiate prin toată ţara într-o ordine misterioasă pentru care nu există nicio explicaţie". Inscripţiile care se aflau pe aceste pietre păreau a fi „caractere chinezeşti foarte vechi". Arheologii au ajuns la o singură concluzie clară: între Irlanda şi China antică nu a existat niciodată vreo legătură.

În deşertul Mojave, într-un strat de rocă preistorică, s-a găsit amprenta unei sandale care nu pare de fabricaţie artizanală, ci industrială.

În 1900, câţiva scafandri au găsit în largul coastelor greceşti o bucată de bronz. Examinând-o, arheologii au scos la iveală un mecanism foarte complicat alcătuit din mai bine de douăzeci de rotiţe ce puneau în mişcare nişte cadrane care conţineau informaţii de astronomie precise şi complexe despre răsăritul, apusul şi mişcarea mai multor stele. Inscripţiile care descriu modul de utilizare sunt în greaca veche. Nu se ştie dacă grecii din antichitate s-au ocupat cu fabricarea vreunui tip de maşinării.

În localitatea La Venta din Mexic, s-au descoperit nişte oglinzi concave antice. Biroul de Etnologie american al Institutului Smithsonian a precizat că modul lor de fabricaţie este aproape identic cu acela folosit pentru realizarea oglinzilor parabolice moderne. Nu se

ştie la ce ar fi putut fi utilizate şi nici metoda de obţinere.

Geologul Korium Megertehain a descoperit în 1968 în Armenia vestigiile unui combinat metalurgic, unde muncitorii purtau mănuşi de protecţie şi mânuiau cleşti de oţel. Purtau de asemenea şi nişte filtre bucale protectoare, ceea ce ne îndreptăţeşte să credem că manipulau nişte asamblaje miniaturizate, extrem de delicate. Aceste obiecte, după părerea specialiştilor, datau din anul 3.000 î. H…

Cu mult timp înainte de inventarea telescopului, pe Turnul Vânturilor din Atena era gravată o machetă a Universului şi un orologiu foarte sofisticat. Se crede că au fost executate de către un astronom macedonean, Andronikos din Kyrrhos, în anul 50 î. H…

La British Museum sunt expuse tăbliţe acoperite cu scriere cuneiformă. Acestea descriu amplasamentul unei planete îndepărtate care nu se poate observa decât cu telescopul. Or, se ştie că acest aparat a fost inventat mii de ani mai târziu, de către Galileo Galilei.

La Delhi am filmat un turn de fier care, deşi are o vechime de 1500 de ani, nu prezintă nicio urmă de rugină. Dacă ne amintim că aliajele din metale feroase rezistente la rugină s-au obţinut relativ recent, turnul din Delhi este într-adevăr uimitor.

Să amintim aici şi perlele din cuarţ ce ornează gâtul unei mumii descoperite la Cuzco, în Perú. Perlele sunt perforate atât de delicat încât găurile sunt aproape invizibile. Civilizaţia noastră abia de curând a reuşit să pună la punct un aparat care să execute diverse operaţiuni în cuarţ.

Fiecare din aceste anomalii constituie un mister în sine, dar pentru un documentar de televiziune nu e suficientă o simplă expunere, sunt necesare explicaţii bine documentate. Pentru a le oferi, trebuie să fac studii minuţioase.

Dar am auzit vorbindu-se despre mistere şi mai impresionante referitoare la civilizaţiile vechi, astăzi dispărute. Scotocind printre ruine, voi avea poate şansa să aflu întâmplări sau fapte capabile să îndepărteze vălul misterelor şi care să mă pună pe urmele unor fiinţe inteligente dintr-un trecut îndepărtat.

Tărâmul unde marea se întâlneşte cu munţii.

Vă propun să părăsim lumea liniştită a bibliotecilor care adăpostesc secole de erudiţie şi să pornim într-o excursie prin Perú. De ce tocmai acolo? Pentru simplul motiv că geografia fizică a Perú-ului este diferită de a oricărei alte ţări: nisipuri negre sunt aduse

de valuri uriaşe pe maluri pustii, unde practic nu plouă niciodată, iar munţii gigantici şi abrupţi te fac să te simţi cât un purice, în inima acestor munţi, între două lanţuri muntoase, se află Altiplano, câmpia înaltă care desparte Perú de Bolivia la o altitudine de 3.000 de metri. Este supranumită şi Acoperişul Lumii.

În regiunea nordică, cea mai plană a acestui deşert măturat de vânturi, se află o mare interioară, lacul Titicaca, despre care se spune că este cea mai remarcabilă întindere de apă din lume.

De ce este remarcabil acest lac? În primul rând, pentru că este lacul navigabil cel mai înalt din lume, situat la 4127 de metri deasupra nivelului mării. Apa din lac este dulce, dar atât de rece încât te paralizează. Dimensiunile lui sunt impresionante: 183 kilometri lungime şi 52 kilometri lăţime acoperind o suprafaţă de 8300 de kilometri pătraţi.

Auzisem vorbindu-se despre lacul Titicaca cu ani în urmă, când pregăteam o emisiune documentară pentru televiziune. Când l-am văzut prima dată am fost frapat de ostilitatea ţinutului care-l înconjoară. De îndată ce am pus piciorul pe Altiplano, am început să am ameţeli, iar tâmplele îmi zvâcneau. Aerul era rarefiat şi atât de uscat încât simţeam cum îmi ard gâtul şi nasul.

Viaţa pare străină acestor locuri.

Sarcina noastră nu era uşoară. Lumina lanternelor de-abia se zărea prin aerul sărac în oxigen. Focurile de tabără nu aveau putere să ne încălzească. Apa fierbea la 87 de grade, iar timpul necesar pentru a fierbe un ou era de două ori mai lung decât la nivelul mării. Presiunea atmosferică nu depăşea 616 milibari, faţă de cea de la nivelul mării care este de 1013. Motoarele maşinilor se puneau în funcţiune foarte dificil, iar avioanele trebuia să parcurgă cel puţin trei kilometri de pistă până să poată decola.

Un pământ sterp care n-a dat niciodată roade. Se spune chiar că nu s-a pomenit în părţile acelea nicio femeie albă care să aducă pe lume un copil.

La drept vorbind, nu ne-am putut adapta. Aveam greţuri şi migrene. Transpiram la soare şi încercam tot timpul o senzaţie copleşitoare de frig. Ţiuitul urechilor m-a însoţit pretutindeni. La un moment dat am început să delirez. Se făcea că s-a coborât pe Pământ un grup de vrăjitoare care apoi mă înconjura şi înfăptuia tot felul de miracole.

Scafandrii apreciază adâncimea lacului la cel puţin 2000 de metri. Nedescoperind comorile incaşilor, fotografiile pe care le-au făcut pe fundul lui au dezamăgit pe multă lume.

— Pietrele şi osemintele scoase la lumină din lacul Titicaca nu stârnesc interesul nimănui. Oamenii vor aventuri submarine.

Înţelesul acestor vorbe l-am priceput numai când m-am aflat pe marginea lacului, mulţi ani mai târziu.

Populaţia care trăieşte în câmpia Altiplano este alcătuită mai ales din indieni. Numai ei au fost în stare să se adapteze la condiţiile vitrege. Printre ei am cunoscut oameni timizi, taciturni. M-a uimit faptul că nu purtau barbă. Şi, totuşi, strămoşii lor au înălţat în timpuri preistorice monumente şi s-au închinat unor profeţi bărboşi.

De câteva decenii, cercetătorii: au început să-i interogheze pe indienii din câmpia Altiplano – cercetători din lumea modernă care aparţin unei rase noi, hibride, botezată „caucaziană" – i încercând să le descifreze trecutul. Indigenii i-au tratat pe aceştia cu respect, dar s-au mulţumit să le răspundă evaziv la întrebări.

Limba vorbită de indienii din Altiplano se numeşte aymara. Titicaca înseamnă în această limbă „piatra jaguarului", De ce a fost ales un nume de felină pentru a denumi această mare glacială?

Cea mai mare parte a istoricilor au răspuns că, înainte de venirea incaşilor, civilizaţia peruană, care a trăit cu câteva milenii înainte de Hristos în aceste ţinuturi, adora un zeu cu cap de jaguar. Majoritatea specialiştilor sunt de acord că prima civilizaţie peruană este asociată cu apariţia zeului-Jaguar. S-au descoperit, pictate pe ceramică şi pe ţesături, capete de puma şi de jaguar, datând de mii de ani î.Hr. Cultul acestui zeu, simbol al forţei, agilităţii şi înţelepciunii, se întindea peste văi şi lanţuri muntoase, până la junglă, înspre est şi până la ocean, înspre vest.

Dar de ce tocmai un jaguar?

Astronauţii americani au fotografiat lacul dintr-un satelit aflat pe orbită, de la o distanţă de 250 de kilometri de Pământ. Cercetând fotografiile, un arheolog care cunoştea zona foarte bine a exclamat: „Parcă văd un jaguar!" Văzut din spaţiu, lacul seamănă cu un basorelief al unui jaguar cu ghearele scoase şi botul căscat, gata să ţâşnească asupra unui iepure pus pe fugă.

Rasa dispărută care a trăit aici înaintea incaşilor nu avea cum să fi văzut lacul din spaţiu, numai dacă nu…

Poate lacul era locul de pelerinaj la un zeu-Jaguar, cu toate că în aceste ţinuturi nu s-a găsit nicio efigie din piatră revelatoare de sensuri.

Împins de curiozitate, am început să mă afund în coridoarele timpului pentru a afla amănunte despre civilizaţia dispărută a incaşilor.

Când, în 1532, spaniolul Francisco Pizarro, însoţit de o mână de aventurieri, a trecut prin Perú, a avut marea surpriză să descopere o cultură foarte avansată pentru vremea aceea, în vastul imperiu al incaşilor trăiau peste şase milioane de suflete. Au descoperit, de asemenea, un număr impresionant de ruine abandonate.

Din vârfurile şi crestele munţilor cresc parcă ziduri de apărare construite de mâini uriaşe, necunoscute. Pe înălţimile cele mai ameţitoare ale B oliviei de astăzi, se înalţă vestigiile unor construcţii imense din piatră, despre a căror origine nici incaşii nu ştiau nimic. Cuceritorilor spanioli le-au povestit că arhitecţii acestor monumente au fost uriaşi aparţinând, fără îndoială, unei rase dispărute şi necunoscute, dacă nu chiar zei.

Cercetătorii din epoca noastră au găsit în scrierile cronicarilor din secolele XVI şi XVII informaţii interesante despre incaşi. Incaşii n-au istorie scrisă, în ciuda vocaţiei de buni organizatori şi conducători, incaşii n-au inventat o scriere. Cunoşteau totuşi un fel de stenografie pe bază de noduri din sfori multicolore.

Arhivarii care aveau sarcina să păstreze aceste noduri erau singurii care ştiau să le descifreze. După moartea lor au devenit imposibil de înţeles.

Sistemul se numea quipu. Studiindu-l atent mi-am dat seama că funcţionează după principiile de bază ale calculatorului, într-un anume sens, întreaga civilizaţie incaşă depindea de quipu. Principala lui sarcină era să înmagazineze informaţii şi să rezolve probleme matematice. L-am putea numi „ordinator artizanal”.

Când întocmeau planurile clădirilor sau drumurilor, inginerii incaşi nu aveau niciun instrument cu ajutorul căruia să determine grosimea cablurilor unui pod suspendat sau vreo modalitate de a nota nume şi cifre. Toate datele erau stocate în quipu, cu care efectuau şi calcule.

Cum arată un quipul la prima vedere, pare ceva foarte simplu. O coardă de şaizeci de centimetri, formată din sfori multicolore,

împletite, la capătul cărora sunt adăugate nişte franjuri, în loc să graveze semne pe tăbliţe sau să scrie pe hârtie, incaşii făceau nişte noduri din sfoară. Judecând după numărul de bucle, nodurile reprezentau cifrele de la unu la nouă, iar zero era figurat printr-un interval mai mare. Foloseau deci un sistem zecimal. Datorită lui, incaşii îşi puteau rezolva problemele cu o precizie şi o rapiditate care i-a stupefiat pe spaniolii cuceritori.

În timp ce maiaşii foloseau un sistem din douăzeci de cifre, popoarele din Anzi foloseau un sistem zecimal. Aveau, aşadar, noţiunea de cifră, noţiune mult mai abstractă decât exprimăm noi prin conceptul de zero şi aveau astfel o idee despre valoarea numerică. Inventatorul lui quipu era, fără îndoială, o persoană extrem de inteligentă. Carol cel Mare, regele Spaniei şi împăratul Sfântului Imperiu Roman, nu cunoştea, dar ar fi fost dornic să cunoască numărul locuitorilor din Spania sau greutatea şi valoarea recoltelor.

Pe de altă parte, cu ajutorul quipu-ului orice conducător incaş ţinea contabilitatea, cunoscând exact numărul supuşilor, precum şi câţi dintre aceştia purtau arme sau ponderea femeilor în rândul populaţiei. Puteau ţine o evidenţă a recoltelor unui sezon, ca şi a pierderilor de vieţi omeneşti în urma unei campanii militare.

În fiecare an, în capitală se trimiteau sculuri de sfori multicolore, constituindu-se astfel Arhivele Naţionale, tezaurul public.

În calitate de sistem de documentare, quipu era la fel de surprinzător. Călugărul Morua povesteşte că un bătrân incaş, jucându-se parcă cu nodurile quipu-ului, a reprodus calendarul creştin cu toate sărbătorile şi toţi sfinţii.

În concluzie, quipu servea în acelaşi timp drept sistem de notare numerică, precum şi drept calculator sau mijloc mnemotehnic şi program pentru toate datele pe care incaşii voiau să le păstreze.

Pentru un popor care trece drept analfabet, quipu este un sistem foarte perfecţionat.

Să fi fost oare quipu un dar al zeului lor alb?

Totuşi, splendoarea şi apogeul civilizaţiei incaşe n-a durat mai mult de un secol înainte de invazia spaniolă. Legendele care circulau printre bătrâni şi din care s-ar fi putut afla mai multe au fost sistematic distruse de către satrapii care au devenit stăpânii Anzilor Cordilieri. Multe din piesele de puzzle care ne-ar putea vorbi despre preistoria peruană lipsesc.

Savanţii afirmă că Munţii Anzi au fost locuiţi cu cel puţin 11.000 de ani înaintea incaşilor şi chiar mai înainte, de către un popor primitiv de vânători. De ce nu le-am da crezare?

Tot mai ferm am început să-mi pun întrebarea: cum au dobândit asemenea cunoştinţe, de unde anume şi prin ce mijloace? apoi am descoperit că mari specialişti se aflau în acelaşi stadiu: de a-şi pune întrebări, fără putinţa de a le da răspunsuri.

Doi arheologi peruani, Julip Tello şi Rafael Larco Hoyle, care lucrau în colaborare cu profesorul Wendell Bennett de la Universitatea din Yale, au făcut în 1940 o serie de descoperiri care i-au convins că regiunea situată în nordul şi centrul Perú-ului a fost locuită de un popor civilizat. Când anume? Foarte aproximativ, cu două mii de ani înaintea incaşilor.

Aceşti predecesori ai incaşilor, care au săpat o reţea de canale de irigaţie, cunoşteau tehnica de topire a minereurilor şi sudura. Ştiau să ţească brocarturi şi tapiserii.

Ar trebui să le vedeţi tapiseriile. Uneori se pot număra până la 250 de fire de lână pe centimetru pătrat. Cele mai frumoase tapiserii europene, realizate cu mult înainte de apariţia procedeelor mecanice, nu au mai mult de cincizeci de fire pe centimetru pătrat.

Şi mai uimitor este faptul că multe dintre craniile descoperite prezintă trepanaţii, ceea ce înseamnă că peruanii preistorici foloseau lobotomia în scopul vindecării anumitor dereglări mentale, în lucrarea „Studii de paleontologie", Roy Moodie declară că „nicio rasă primitivă sau antică din lume n-a dovedit «atât de multă pricepere în ştiinţele chirurgicale precum aceşti peruani precolumbieni, ce practicau amputaţiile, grefele osoase, cauterizarea şi alte operaţii mult mai delicate". Uneltele pe care le foloseau erau dăltiţe din bronz, mânuite cu o precizie uimitoare.

După părerea mea, nu este exclus să fi avut chiar material electronic, în orice caz, ştiau foarte multe lucruri despre calităţile metalelor.

Aurul este un excelent conducător de electricitate. Căpeteniile incaşilor purtau cercei de aur care le acopereau urechile în întregime. Spaniolii le-au dat porecla de „Orejon", adică „Urechi lungi". Oare aceşti cercei funcţionau pe aceleaşi principii ca şi aparatele auditive moderne? Aceste plăci din aur erau prevăzute cu fire care se implantau în creier? Implanturile de acest tip se practică astăzi pentru calmarea

crizelor de epilepsie, în concluzie, incaşul cunoştea procedee prin care, supunându-se implanturilor cu fire de aur, reuşea să-şi sporească inteligenţa şi să se apere împotriva bolilor. Deocamdată nu există altă explicaţie pentru obiceiul unora dintre ei de a purta stânjenitoarele plăci din aur. Istoricii; şi-au dat toată osteneala pentru a găsi o altă explicaţie. Au ajuns să ofere mai degrabă o legendă, în care se spune că incaşul care a lansat moda purtării acestor ornamente îşi pierduse, de fapt, o ureche în timpul unei bătălii. Pentru a-şi ascunde rana şi-a confecţionat o apărătoare din aur. În scurt timp, a fost imitat, considerându-se probabil că gestul său avea o anumită noblețe.

Ar fi interesant ca aceste plăcuțe, foarte multe la număr, găsite pe urechile unor mumii, să fie studiate de fizicieni. Dacă n-ar fi avut o utilitate reală oare le-ar mai fi purtat?

O altă curiozitate despre peruanii precolumbieni se referă la pasiunea lor de a construi oraşe. Unde s-au mai pomenit în lume oameni de munte care să fie atât de citadini? Pe coastele cele mai abrupte ale Anzilor Cordilieri stau suspendate vestigiile oraşelor lor. Oraşe care nu puteau apărea peste noapte, ci au fost construite după un plan de urbanizare care prevedea terase, sisteme de irigaţie şi, spre interior, ziduri masive, drumuri extrem de bine trasate. Unul din aceste oraşe avea o suprafaţă de treizeci de kilometri pătraţi. Nici în Europa, nici în S.U.A. nu exista, înainte de secolul XIX, o metropolă de asemenea proporţii. De altfel, fiecare dintre monumentele din piatră înălţate de predecesorii incaşilor constituie o enigmă.

Fortăreaţa de la Ollantayambo, de pildă, este o construcţie incredibilă. Zidurile ei sunt din blocuri de piatră, fiecare bloc cântărind mai bine de douăsprezece tone. Au fost aduse dintr-o caii eră situată la o depărtare de doisprezece kilometri. Falia prin care ar fi trebuit să se îndrepte dinspre carieră spre construcţie trebuia să aibă proporţii gigantice, atingând o mie de metri în adâncime. Totuşi, nu se văd decât urmele unor poteci înguste pe care mergeau oamenii sau animalele. Şi apoi, prin ce metode să fi fost oare ridicate aceste blocuri uriaşe la sute de metri înălţime?

Constructorii oraşelor din Anzi, oricine ar fi fost ei, nu-şi ridicau în slăvi regii sau conducătorii. Lucrările publice erau realizate în folosul populaţiei. Oamenii nu se împărţeau în săraci şi bogaţi, în stăpâni şi sclavi. Banii nu existau, fiind inutili.

Încercând să afle noi indicii despre poporul dispărut care a

populat Anzii, cu multe secole înainte de cucerirea incaşilor, arheologii scormonesc, măsoară, cântăresc. Fiecare nouă descoperire repune în discuţie ceea ce părea cunoscut. Alfred Kidder II, personalitate eminentă a Universităţii din Pennsylvania, mărturisea într-un raport publicat în 1964: „Istoria omului din America Latină are multe pagini albe. Nu se ştie cum a apărut bumbacul. Olăritul, supus tratamentului cu carbon 14, s-a descoperit că datează din 1500 î.Hr. şi are de asemenea origini misterioase. Locuitorii vechii Americi şi-au făurit propria cultură sau aceasta a fost implantată? Această întrebare naşte supoziţiile cele mai nebuneşti". Mi-ar plăcea să vă fac cunoscută ipoteza mea, chiar dacă este cam fantezistă. Sunteţi gata să mă urmaţi într-o călătorie imaginară?

Să presupunem că suntem astronauţi, dar nu pământeni, ci aparţinând uneia dintre miile de planete locuibile care s-ar putea afla, cel puţin după calculele noastre, în Calea Lactee. Am fost lansaţi în spaţiu cu mult timp în urmă, pe o traiectorie determinată de ordinator. După ce am ieşit din câmpul de atracţie al planetei noastre, ne lungim în culcuşurile noastre capitonate, lăsând roboţii de la bord să ne conducă după coordonatele programate. Dar, în timp ce dormim, se produce o defecţiune. Aerul din capsula noastră, ca şi căldura, s-au risipit în frigul spaţiului. Din cauza frigului şi a vidului, procesele de putrefacţie sunt suprimate; rătăcim prin spaţiu, zăcând ca într-un mormânt care va supravieţui tuturor mormintelor de pe planetă sau chiar planetei înseşi. Dar nu este tocmai un mormânt: maşinile îşi aşteaptă rândul să intre în funcţiune, iar un circuit se deschide şi se închide o dată la o sută de ani pentru a marca trecerea secolelor.

Aşadar, dormim în cosmos, fără să aşteptăm să răsară Soarele. Lumea pe care tocmai am părăsit-o intră într-o perioadă de decădere: oraşele sunt lăsate în paragină, munţii se prăbuşesc, mările seacă, gheţurile ies la suprafaţă, pe măsură ce Soarele îşi pierde puterea de a încălzi. Noi nu ştim nimic despre aceste transformări.

Secolele se succed, mileniile trec, eternităţile zboară. Deodată, însă, ordinatorul navei noastre îşi aduce aminte de comenzile primite cu multă vreme în urmă.

Alege o traiectorie în funcţie de datele înregistrate în memoria lui. Dintre miile de sisteme solare posibile alege Soarele care încălzeşte planeta Pământ.

Ne îndreptăm spre orbita Terrei. Ordinatorul îşi dă seama că nu

este planeta de pe care am plecat. Scotoceşte în memoria sa electronică şi examinează situaţia. Apoi, ia decizia. Dacă o maşinărie ar putea

— V, ridica din umeri, atunci exact acest gest l-ar face şi ordinatorul nostru. Ne comunică decizia. În cazul în care nu ne convine, putem propune altă soluţie.

Treptat, atmosfera se încălzeşte, ordinatorul reacţionând la semnalele primite prin senzorii lui exteriori. Mă urmăriţi, nu-i aşa? Pentru moment, eu şi dumneavoastră trecem printr-o stare de confuzie, ştim că existăm, dar nu ştim cine suntem şi de unde venim. Apoi, memoria începe să ni se dezmorţească. Suntem foarte surescitaţi. Curiozitatea care ne-a făcut să ne lansăm în spaţiu este pe punctul de a fi recompensată.

Reveniţi în prezent, observăm din înalt lumea pe care am ales-o. Are dimensiuni potrivite şi este aproape la fel ca lumea pe care am părăsit-o. Are oceane, continente şi o atmosferă. Purcedem la un studiu amănunţit, apropiindu-ne de ea pe orbită.

Proprietăţile chimice ale atmosferei coincid cu acelea pe care le cunoaştem. Oare este locuită această planetă? Testele care permit detectarea carbonului în fiinţe vii indică „pozitiv".

Este suficient de cald pentru noi? Sau este prea cald? Diferenţele de temperatură par acceptabile în mai multe părţi ale globului.

După toate aparenţele, suprafaţa planetei nu este frământată de mişcări seismice. Emanaţiile electromagnetice indică trepidaţii slabe pe ici pe colo, iar nivelele de activitate sunt stabile. Semne bune.

Gravitaţia? Aceeaşi ca şi a planetei noastre.

Totuşi, avem o problemă: straturi dense de nebulozităţi ascund o mare parte din faţa Pământului. Dar, după ce mai facem un tur complet al planetei, descoperim multe lucruri care ne îndreptăţesc să explorăm acest pământ.

Ne apropiem şi mai mult. Ajunşi la joasă altitudine, lansăm instrumente de măsură şi de orientare care sunt programate să descopere apele adânci unde să putem ateriza lin, atenuând impactul. Căutăm o întindere situată la o înălţime cât mai mare, în vecinătatea unei ape. Preferăm o altitudine cât mai înaltă şi o atmosferă cât mai rarefiată şi pură, pentru a evita pericolul infectării şi apariţia gazelor toxice în jurul navei noastre, ca şi pentru a permite navei să absoarbă energia solară.

Ordinatorul face un ultim calcul ca să stabilească exact locul de aterizare. Ţinutul pe care ni-l indică corespunde, de exemplu, cu poziţia lacului în formă de jaguar.

Aşadar, pe acest platou imens şi arid, ne încheiem călătoria imaginară, în curând vom ateriza, iar apoi vom semăna germeni de viaţă, al căror cod genetic va da naştere lui Homo Sapiens. Misiunea noastră este încheiată. Eventual vom reveni, din când în când, pentru a vedea recolta…

Pură fantezie? Desigur. Nu există decât o şansă infimă ca lucrurile să se fi petrecut astfel. Dar, în urmă cu milenii, pe malul lacului Titicaca s-au întâmplat lucruri stranii pentru care noi nu avem explicaţii. Dovezile se află încă acolo.

Pe malul acestui lac s-au descoperit magnifice „cimitire" din piatră, dispuse în cerc, care datează cu secole înainte de incaşi. Arheologii: au găsit tot felul de obiecte dovedind că malurile lacului au fost locuite din vremuri imemoriale.

Este foarte uşor să ne imaginăm aici începutul cultului jaguarului, fondatorii lui propunându-l în amintirea formei lacului, aşa cum au văzut-o când au aterizat din spaţiu.

Originea acestei religii nu este cunoscută. Unii o plasează în Mexic, unde olmecii, strămoşii aztecilor, adorau de asemenea un zeu-jaguar. Alţii presupun că ar fi apărut la marginea junglei amazoniene, unde mişună jaguarii, în sfârşit, alţii o situează în decorul lacului Titicaca.

Dar orice s-ar spune, cultul jagurarului a încetat brusc, din motive necunoscute, câteva secole înainte de Hristos, în jurul anului 500. Civilizaţia peruană n-a dispărut odată cu acest cult al jaguarului, dar s-a fărâmiţat şi fiecare element al ei s-a dezvoltat separat.

Foarte târziu, apoi, s-a impus o nouă religie care s-a răspândit în tot Perú-ul. Şi unde a văzut lumina zilei această nouă religie? În ţinuturile sterpe din Altiplano, la câţiva kilometri numai de lacul Titicaca.

Legendele incaşe povestesc că pe o imensă întindere de apă (în alte versiuni se vorbeşte despre o lumină orbitoare) au venit zei care purtau în braţe doi copii. Aceştia au devenit fondatorii capitalei incaşilor din valea fertilă a Cuzco-ului. Pentru a comemora locul naşterii lor, incaşii au înălţat terase pe o insulă din mijlocul lacului. Terasele se pot vedea şi astăzi. Acestea seamănă cu o scară gigantică în

vârful căreia se înalţă un templu de piatră numit „Casa incaşilor”. Când am văzut ruinele acestui monument, mărturisesc că m-am întrebat cum au putut ajunge cei doi copii pe insulă.

„Insula soarelui”, cum a fost botezată, era locul suprem al imperiului incaş, unde trona familia regală, despre care se credea că descinde din Soare.

Dornic să aflu mai multe despre mitologia incaşă, m-am aplecat asupra scrierilor lui Pedro de Creza de Leon, care datează din 1553: „Dacă ar fi să-i credem pe indienii din această regiune, strămoşii lor povestesc ca fiind adevărată apariţia unui soare orbitor pe Insula soarelui. De aceea, ei au ridicat aici un templu în o-noarea acestui astru şi au făcut din insulă un loc sacru”.

Acest „soare orbitor” nu era oare o navă spaţială? M-am hotărât să cercetez mai departe.

Dar să vedem ce scria Garcilaso de Vega, al cărui tată spaniol s-a căsătorit cu o prinţesă incaşă. „Unchiul meu incaş îmi povestea că, în timpurile vechi, oamenii trăiau ca nişte sălbăticiuni, fără religie sau guvern, fără oraşe sau case. Părintele nostru, Soarele, văzând în ce stare de înapoiere se afla specia umană, a trimis pe Pământ un fiu şi o fiică pentru a-i instrui pe oameni. Cei doi copii au fost lăsaţi pe malul lacului Titicaca şi li s-au dat următoarele sfaturi: «Vreau să fac bine lumii întregi. Le-am dat oamenilor lumina mea ca să vadă şi căldura mea ca să se încălzească. Voi, copiii mei, trebuie să-mi urmaţi exemplul, consacrându-vă instruirii acestor oameni care trăiesc ca animalele. De aceea, voi face din voi nişte seniori care să slujească acestei cauze.»”.

Două întrebări se nasc: care ar putea fi sursa de inspiraţie a acestei legende? De ce a fost ales tocmai lacul Titicaca?

Scotocind prin memorie, mi-am amintit ce aflasem despre acest lac în timpul colaborării mele cu comandantul Cousteau. Echipa lui fotografiase o remarcabilă descoperire arheologică, care datează cel puţin din vremea incaşilor. Pe fundul lacului se înalţă un zid, construit de mâna omului. Blocurile de piatră au fost aşezate după un procedeu care a rămas necunoscut până astăzi.

Zidul era construit perpendicular pe mal şi indica direcţia S-E. Pe această direcţie, la cincisprezece kilometri de lac, s-a descoperit o cetate arheologică foarte cunoscută, cetatea Tiahuanaco, despre care voi vorbi în paginile următoare.

Prima bază spațială.

Am impresia că trăiesc un vis. Rătăcesc în timp în căutarea originii omului, traversând câmpiile imense ale misterului. Singurătatea mă înconjoară.

Drumurile dispar în nisipul deşertului, urme vagi de roci alburii – reminiscenţe de autostrăzi incaşe – construite în Evul Mediu de propria noastră cultură. Incaşii care mai locuiesc în aceste ţinuturi sunt foarte puţini. Peisajul este de deşert şi nu se mai întrezăreşte niciun semn de viaţă.

Din cauza aerului rarefiat, simt cum mi se ascut simţurile, iar în depărtare zăresc deodată pete de culoare. Pete animate: roz strălucitor, portocaliu închis, roşu viu. Sunt fustele indiencelor.

Îmi aduc aminte de indienii din Bolivia. Un popor ciudat şi parcă rătăcit. De ce continuă să rămână una din cele mai sărace regiuni de pe glob? Din pământul pietros nu se vor putea hrăni niciodată nici cele câteva triburi răzleţe rămase încă aici. Probabil că pasivitatea şi coca i-au convins să rămână. Se spune că indigenii din Altiplano mestecă frunze de coca nu pentru a se simţi în al nouălea cer, ci pentru a-şi potoli foamea şi pentru a-şi da iluzia puterii de muncă, ajutându-i să înfrunte câmpurile pietroase şi sterpe. Ei cred că este un dar al zeilor care li s-a transmis de la strămoşii lor, incaşii.

Ajungând la capătul călătoriei, îmi dau seama că sub ochi n-am decât un popor înfometat. Iar strămoşii acestor indieni aproape morţi de foame să fi fost în stare să construiască Tiahuanaco?

Tiahuanaco este astăzi o ruină, dar o ruină impresionantă, grandioasă. Toţi arheologii sunt de acord că este una din cele mai mari descoperiri din America Latină. Se crede că a fost capitala unui imperiu care a existat înaintea incaşilor. Puţini s-au încumetat să dea explicaţii despre modul în care s-a realizat construcţia. Se presupune că la înălţarea ei au participat sute de mii de oameni, dacă nu cumva aveau macarale de o putere fenomenală care le uşurau munca sau dacă nu cumva cunoşteau un procedeu secret pentru ridicarea greutăţilor.: – r, >., li L Mergând de-a lungul a ceea ce erau odată săli vaste, terase, incinte, camere subterane, deodată zăresc o ridicătură de piatră. Pare o piramidă cu vârful retezat. Apoi arunc o privire în interiorul a ceea ce a mai rămas din casele de granit, locuinţe ale preoţilor, după spusele unor experţi.

Pe marginea drumului sunt presăraţi monoliţi, îi privesc şi

încerc să deslușesc ce reprezintă, dar, după treizeci de secole de intemperii, este imposibil să mai pot recunoaște ceva. Poate e vorba de idoli sau statui ornamentale. Semnificaţia lor se pierde în negura timpului.

O singură statuie cu dimensiuni gigantice prezintă un aspect ceva mai familiar. Pe cap poartă un fel de cască, iar pe piept are o cutie ciudată. Ai crede că este un om îmbrăcat într-un combinezon de astronaut.

Gândul mi se îndreaptă spre acei oameni care au trăit în aceste locuri şi care au dispărut atât de misterios. Cum au reuşit să înalţe acest oraş care a învins timpul?

În materie de arhitectură, nu pot spune că ştiu prea multe, dar până şi inginerii constructori cei mai experimentaţi au fost uimiţi.

Pereţii sunt formaţi din megaliţi, blocuri de piatră de dimensiuni titanice cu faţete multiple, perfect tăiaţi şi şlefuiţi, fiind îmbinaţi atât de remarcabil încât n-a fost nevoie de mortar. Zidurile n-au nici cea mai mică fisură şi este imposibil să introduci un ac de cravată între blocuri.

Măsor un bloc de piatră de talie mijlocie. Are 6, 50 metri în înălţime, aproape 3 metri lăţime şi 1, 50 metri grosime. Greutatea lui ar putea ajunge la cincizeci de tone.

Îmi amintesc emisiunea în care l-am avut ca invitat pe Cousteau. Fotografiile realizate de acesta, având ca subiect zidul scufundat sub ape, m-au determinat să fac această călătorie. Pietrele erau de acelaşi fel, tăiate şi asamblate ca şi cele pe care le văd şi le pipăi.

Cercetătorii au constatat că megaliţii de la bază erau încrustaţi astfel încât se îmbinau perfect cu cei de deasupra lor şi din părţile laterale. Pentru constructorii de astăzi, tehnica este cunoscută.

Se suspendă un megalit deasupra altuia, se coboară uşor pentru a măsura distanţa dintre punctele de joncţiune inegale. Se ridică apoi blocul de piatră şi (printr-o muncă extrem de migăloasă) se trece la finisarea, milimetru cu milimetru, a suprafeţelor care se îmbină.

Nimeni nu-şi poate închipui cum s-ar putea realiza asemenea operaţiuni fără macarale şi fără aparatură electronică.

Cu toate acestea, poporul de pe malurile lacului Titicaca şi din Tiahuanaco manipula blocuri uriaşe fără ajutorul roţii sau elefanţilor, fără boi care să tragă, să împingă şi să ridice. Uneltele, care se presupune că aparţin acelei perioade, sunt unelte de bronz

rudimentare.

Nici măcar o sută de mii de oameni n-ar fi putut ridica această uriaşă construcţie, chiar dacă ar fi muncit mai multe secole de-a rândul. Să ne gândim că aveau nevoie să fie hrăniţi. Şi unde?

— Tocmai în această regiune aridă.

Atunci, cum a fost posibil?

Numai nişte uriaşi, asemenea Ciclopilor, ar fi putut realiza acea muncă. Despre uriaşii cu un singur ochi se spune că lucrau în carierele din Tracia.

Ameţit de soare şi de atâtea întrebări fără răspuns, mă îndrept către o arcadă solitară, un rest din ceea ce odată era fundul unui templu, îmi dau seama că sunt de fapt ruinele celebrei Porţi a Soarelui, aşa cum am văzut-o reprodusă într-un mare număr de lucrări. Friza se compune din rânduri suprapuse de oameni-păsări. Deasupra lor tronează o siluetă îndesată, cu o figură mare şi pătrată, în loc de cap, se înalţă o coafură complicată. Din ochii imenşi curg lacrimi. E vorba fără îndoială de zeul înlăcrimat. De ce plânge? Cine ştie?! Răspunsul ţine tot de domeniul misterului. La fel de stranii sunt şi statuile aliniate la picioarele lui.

Cum era de aşteptat, această friză complexă de pe Poarta Soarelui a incitat interesul arheologilor, care s-au întrecut în elaborarea de teorii şi interpretări. Unul dintre aceştia a consacrat patru sute treizeci şi trei de pagini interpretării frizei. A ajuns la concluzia că este un calendar (dar mai mult imaginaţia a lucrat la această interpretare).

În perioada când a fost sculptată friza, anul solar nu număra decât 298 de zile. Scriitorul Hans Bellamy afirmă că, în urmă cu 11.500 de ani, anul număra doar 298 de zile. Pe atunci, „Luna nu era încă tovarăşa Pământului".

În acest punct ne lovim de o altă teorie, susţinută de un număr destul de mare de cercetători, care pretind că în cursul etapelor revolute, în jurul Pământului s-au învârtit „lumi hoinare". Una după alta, au fost atrase în câmpul gravitaţional al planetei mamă, dar au sfârşit prin a fi distruse în ciocnire, provocând cataclisme înfricoşătoare. Acestea au şters de pe faţa Pământului civilizaţii foarte avansate, care trăiau în urmă cu milenii.

Din fericire, descoperirile geologice recente au infirmat această teorie, Ideea catastrofei cosmice care ar fi spulberat civilizaţii întregi

se mai întâlneşte însă în lucrările despre originile omului.

Părăsesc „Poarta Soarelui”, cu gândul să mă îndrept spre pantele brun-roşii ale înălţimii de unde pot avea o panoramă a oraşului mort. Mergând agale prin câmpia arsă, îmi reamintesc ce am citit despre lacul Titicaca. Ipotezele şi presupoziţiile nu lipsesc. Dar ele ţin mai mult sau mai puţin de domeniul fantasticului. Discipolii unei ştiinţe riguroase care nu ia în calcul decât faptele concrete, legându-le trainic cu trecutul, păstrează tăcerea, mărturisindu-şi astfel incapacitatea de a explica misterul oraşului mort de la Tiahuanaco.

Aceşti discipoli ştiau că impresionantele ruine existau înainte de apariţia incaşilor. De asemenea, ştiau – ceea ce nu se poate să nu observi o dată ajuns acolo – că Înaltul platou a fost centrul unei civilizaţii complexe care a dominat în Perú şi în Bolivia. Simbolul caracteristic zeului înlăcrimat a fost descoperit şi pe ceramica şi ţesăturile din regiunile cele mai îndepărtate din Anzi.

Totuşi, această cultură misterioasă nu cunoştea alfabetul. Nu s-a găsit. Nimic scris care să ne informeze despre constructorii anonimi ai imperiului sau despre motivele care i-au determinat să înalţe – o capitală într-un deşert arid, izolat, prea friguros pentru practicarea agriculturii şi în care rarul vânat n-ar fi fost niciodată suficient pentru asigurarea hranei unui oraş atât de important, chiar dacă locuitorii săi erau vânători iscusiţi.

I Ne putem imagina stupefacţia incaşilor care, plecaţi dinspre Cuzco ca să înainteze spre sud, au dat peste ruinele unor monumente colosale. Se povesteşte că incaşii ar fi întâlnit un trib de indieni „Collas” ai căror descendenţi mai trăiesc şi astăzi în acele ţinuturi, care însă nu puteau spune; nimic despre misterioşii predecesori., l:

Punând cap la cap toate informaţiile, cercetătorii contemporani au emis o ipoteză prin care se susţine că strămoşii indienilor Collas ar fi cunoscut apogeul spre anul 600 în era noastră şi au construit Tiahuanaco în următoarele trei secole. I Apoi, Spre anul 900, civilizaţia lor a intrat pe panta descendentă din motive rămase

Cifre Maya necunoscute pentru, noi. Spre anul 1200, incaşii i-au găsit în cel mai mare grad de degradare.

Mai târziu, s-au făcut alte supoziţii. S-a pretins că ruinele de la Tiahuanaco sunt repartizate pe două perioade distincte, numite Tiahuanaco I şi Tiahuanaco II. Vestigiile din prima perioadă ar fi mult mai grosolan construite decât cele din a doua perioadă.

Dar, de la Tiahuanaco, părţi importante din construcţie au fost dislocate, deplasate, amestecate sau chiar furate, fără a se lăsa vreo informaţie despre locul de unde fuseseră luate iniţial.

Ce explicaţii să dăm pentru fragmentele obiectelor de olărit din care s-a reconstituit o pictură reprezentând o creatură pe care paleontologii au numit-o toxodont? Toxodontul era un animal erbivor, lung de trei metri, care semăna foarte bine cu un rinocer. Specia lui a dispărut în urmă cu un milion de ani. Oare de la Tiahuanaco provin aceste fragmente?

Pentru perioada de apogeu a oraşului Tiahuanaco s-au propus şi alte date, cum ar fi de pildă intervalul dintre 10.000 î.Hr. până în anul 800 în era noastră.

Oricine ar fi miraculoşii constructori, incaşii le datorează foarte mult, de vreme ce ruinele lor le-au servit atât ca model pentru înălţarea propriilor oraşe (la Cuzco, la Machu Pichu), cât şi drept surse de piatră pentru construirea altor fortăreţe în Anzi. Incaşii au construit mii de kilometri de drumuri pavate cu piatră, scări tăiate în munţi, terase pentru culturi. Au ajuns, fără să se ştie cum, dentişti excelenţi, capabili să confecţioneze dinţi falşi şi să realizeze implanturi.

Trăiau însă în aura unui trecut grandios al imperiului, a cărui capitală era dovada faptului că ei nu erau prima rasă aleasă, aşa cum pretindeau. Dinastia lor a reuşit o unificare a tuturor triburilor din Perú. Au dovedit că truda de pionier a zeului înlăcrimat de pe platoul glacial nu fusese zadarnică.

Când, în 1549, au sosit spaniolii, aceştia au vrut să ştie cine erau fondatorii oraşului mort, dar niciun incaş nu le-a putut spune ceva. Nu se ştie nimic. Originea construirii oraşului se pierdea în negura timpului.

Să revenim la minunăţiile de la Tiahuanaco. Turiştii din lumea întreagă care vin astăzi să viziteze aceste locuri ar fi avut mult mai multe de văzut, în alte vremuri. Din păcate, aşa cum am precizat, secole de-a rândul cetatea a servit drept carieră de piatră. Atât incaşii, cât şi spaniolii s-au aprovizionat cu blocuri de piatră pentru propriile lor monumente. De pildă, în localitatea La Paz, pentru construirea unor monumente spaniole, s-au folosit blocuri de piatră din Tiahuanaco. Biserica din satul indian vecin şi chiar alte clădiri au fost înălţate cu blocuri de piatră de aceeaşi proveniență. Totuşi, grandoarea şi misterul acestui loc n-au putut fi ştirbite.

Ciudat e faptul că, de la plecarea constructorilor anonimi, nimic din cultura sau tehnica lor n-a mai cunoscut o asemenea înflorire la nici unii dintre descendenţi.

Dar să fie vorba, într-adevăr, de un oraş? Întrebarea a început să mă chinuie. Dacă constructorii au plecat înainte să termine construcţia?

Ajungând în vârful colinei, cuprind cu privirea întreaga aşezare. Văd pereţi izolaţi în formă de L sau de H, pe care nu cred să se fi sprijinit vreodată ceva. Am oare sub privire un oraş neterminat şi abandonat ca şi Roanoke?

Încep să cred în ipoteza cu astronauţii veniţi din ceruri. Să presupunem că Tiahuanaco este urmarea logică a acestei supoziţii.

Să ne imaginăm, aşadar, că extratereştrii care voiau odată să colonizeze Pământul şi-au construit aici o bază. Prima lor bază spaţială şi poate ultinia. Să ne amintim că imensul lac se întindea cândva până lângă Tiahuanaco. Apa este sursă de viaţă. Tot pe apă se opresc cu uşurinţă şi navele spaţiale venite de la mari altitudini. Dacă Tiahuanaco se afla într-adevăr pe malul lacului Titicaca, ipoteza că aceşti astronauţi au clădit oraşul devine plauzibilă.

Alegerea unui platou înalt şi izolat, cum este Alti-plano, pentru o bază spaţială este perfect justificată, în plus, cetatea este uşor de apărat, înconjurată de deşert, nimeni nu se putea apropia de ea fără să fie văzut de la o distanţă mare. Luând în consideraţie aceste două motive, Tiahuanaco ar fi putut fi o bază ideală pentru începerea explorărilor terestre. Datorită altitudinii sale, aici nu există nici microbi, nici gaze toxice. Aceeaşi situaţie o întâlnim şi în Himalaya, care este însă aproape lipsit de platouri. Or, după cum am constatat cu ocazia primelor incursiuni ale omului pe Lună, terenul plat uşurează fantastic primele explorări.

Să ne amintim despre echipajul de pe nava spaţială Apollo. Ce a făcut acesta după ce a debarcat pe Lună? În primul rând a început să-şi instaleze o bază sigură, iar apoi să examineze posibilităţile de supravieţuire. Astronauţii s-au aventurat să se îndepărteze de navă numai pe măsură ce sondau terenul. Apoi au încercat să construiască un adăpost cu materialele de care dispuneau la faţa locului. Au făcut săpături geologice. Bineînţeles, au trimis pe Pământ rapoarte complete şi amănunţite cu rezultatele obţinute. Apoi s-au întors pe Terra cu convingerea fermă că vor instala o bază permanentă pe Lună.

Cam în acelaşi fel să se fi petrecut lucrurile şi cu extratereştrii veniţi pe Pământ cu zece mii de ani înaintea erei noastre?

Cum şi-au transmis oare rapoartele? Prin unde radio? Poate mesajul lor mai călătoreşte încă spre alte sisteme solare. Sau poate a fost captat de îndată de alte nave spaţiale rămase pe orbită.

Primii sosiţi s-au stabilit, probabil, nu departe de locul unde au aterizat.

Rolul unui explorator este acela de a căuta şi de a înregistra rezultatele, pe când al unui colonizator este cel de a se stabili. Dacă am fi în locul lor, ce-am face, mai întâi de toate? Probabil că am clădi un adăpost în apropierea navei.

În orice caz, dacă aveau mijloace de transport în spaţiu, e clar că este vorba de o civilizaţie mult mai avansată decât a noastră. Aşa s-ar explica faptul că a fost posibilă ridicarea unei construcţii cu blocuri de piatră gigantice.

Tot la Tiahuanaco se află o incintă care delimitează un spaţiu de patru mii de metri pătraţi. Acolo nu s-a făcut încă nicio săpătură.

Se spunea cândva că guvernul din Bolivia doreşte să iniţieze un program de cercetări arheologice. Fără îndoială, nu vor descoperi nimic. Legendele incaşe povestesc însă despre un labirint care s-ar afla în subteranul oraşului Tiahuanaco. Se speculează că acolo ar fi puţuri fără fund sau dalele unor adăposturi antinucleare. Erudiţii apreciază că este vorba de un loc de cult sau de ceremonii, dar n-au nicio dovadă convingătoare în acest sens.

Nu pot să nu mă gândesc la toate acele legende care evocă, cu nostalgie, un aşezământ de cultură şi ştiinţă umană. Unele îl numesc Atlantida şi spun că a fost înghiţit de ape, altele Eldorado, situându-l în ţinuturile virgine ale Americii de Sud. Altele povestesc că, în ţinuturile tătarilor din înaltul munţilor sau undeva prin Abisinia, domnea un rege-preot, numit „Preotul Ioan”.

Totuşi, nu sunt decât nişte mituri, acum foarte comune şi foarte răspândite, sau mai degrabă simple poezii. Este adevărat că uneori mi se întâmplă ca ceea ce am considerat că aparţineau domeniului superstiţiei să ţină, de fapt, de adevăr.

Există, probabil, mai multe cetăţi minunate pierdute, la fel, în negura timpului. Tiahuanaco este una dintre cele mai minunate. Dar, în timp ce o contemplu întinzându-se la picioarele mele, îmi dau seama că multe elemente ale jocului de puzzle lipsesc. Sunt sigur că le voi găsi.

Viracocha între legendă şi adevăr în istoriile despre cucerirea Perú-ului de către spanioli, care pot fi consultate în arhivele Academiei Regale de Istorie din Madrid, un nume obscur revine adesea când se vorbeşte despre America Latină dinainte de cucerire: Viracocha.

Primul spaniol care a debarcat în Perú a fost întâmpinat cu acest nume: „Viracocha!" Indigenii pronunţau acest nume cu un respect amestecat cu teamă. Adesea, ei îl murmurau pentru a-i saluta pe noii veniţi.

Când oamenii lui Pizarro au început să înţeleagă limba incaşilor, şi-au dat seama că Viracocha înseamnă „spumă de mare", cocha însemnând mare. S-ar putea crede că indigenii aveau un mod poetic de a-şi primi cuceritorii în momentul debarcării, dar aceasta nu poate fi o explicaţie pentru obiceiul lor de a-l pronunţa atât de des şi cu atâta veneraţie.

Pe măsură ce înainta spre interiorul ţării, Pizarro se vedea primit cu respect şi peste tot se pronunţa numele de Viracocha.

O dată ajuns la curtea marelui împărat incaş, Ata-hualpa, Pizarro şi-a dat seama că învăţaţii îl considerau un zeu incaş coborât din ceruri, un zeu cu numele de Viracocha, căruia i se mai spunea şi „Lumina lumii, Creatorul".

Pizarro a fost de-a dreptul uluit. Cu toate acestea, nu s-a abţinut să nu profite de încrederea inexplicabilă pe care băştinaşii o manifestau faţă de el. Au trecut mulţi ani până când alţi misionari au întreprins cercetări pentru aflarea adevărului despre Viracocha.

În lucrarea de istorie a lui William Prescott, „Cucerirea Perú-ului", unde sunt compilate mai multe povestiri ale contemporanilor lui Pizarro, se găseşte un pasaj referitor la zeul incaş.

Legenda povesteşte că oameni albi cu bărbi au venit de pe malurile lacului Titicaca pentru a aduce indigenilor binefacerile civilizaţiei.

O altă legendă, de data aceasta aztecă, povesteşte despre o divinitate a binelui, pe nume Quetzalcoatl, care ar fi venit dinspre est, pe marele platou, pentru o misiune identica. Analogia dintre aceste legende este cu atât mai uimitoare cu cât nu se ştie să fi existat vreo legătură între cele două popoare, Peruanii, aidoma altor rase de indieni, recunoşteau existenţa unui zeu suprem, Creatorul Universului, pe care îl adorau sub numele de Pachacamac şi Viracocha.

În onoarea acestui zeu n-a fost ridicat decât un singur templu,

într-o vale vecină eu oraşul Lima. Însă acest templu exista deja înainte ca ţinutul să cadă sub dominaţia incaşilor. După toate aparenţele, chiar ceilalţi zei ai incaşilor le vorbiseră despre Viracocha. Omul sfânt venea, pare-se, de pe mare. (Mare?

— Să fie oare vorba despre uriaşul lac Titicaca, sau despre oceanul îndepărtat, pe care popoarele din Anzi nu-l cunoşteau decât foarte vag?) în ciuda legendelor, este posibil ca, atunci când incaşii au descoperit oraşul pustiu, la cincisprezece kilometri de Titicaca, să fi crezut că este creaţia unui mesia alb şi bărbos şi a discipolilor lui.

Anumite legende povestesc cum Viracocha, fiinţă supremă, „s-a înălţat la ceruri, deasupra mării", după ce şi-a îndeplinit misiunea sa de creaţie. (Creaţie? Să fi creat el şi altceva decât aceste structuri din piatră?) în altă versiune, omul sfânt depune un jurământ de adio în faţa unei mulţimi de credincioşi, prevestindu-le evenimente ulterioare; falşi profeţi vor veni, poate, să-i vadă, dar ei trebuia să nu se lase înşelaţi de aparenţe. A promis că va reveni într-o zi însoţit de discipolii lui. Apoi, „şi-a întins mantia deasupra mării şi, împreună cu discipolii lui, s-a înălţat peste ape spre ceruri". O istorie care mă pune pe gânduri.

E greu de crezut că incaşii au avut atâta imaginaţie încât au inventat piei albe şi bărbi, când pe acel continent erau necunoscute, în orice caz, Viracocha este la fel de important pentru incaşi ca şi Hristos pentru spanioli.

Siegfried Huber, în cartea sa „în regatul incaşilor", observa că primirea pe care o fac incaşii străinilor ar fi „total inexplicabilă, dacă n-ar exista o tradiţie, adică dacă nu s-ar fi pomenit oameni albi, bărboşi a căror întoarcere să fie aşteptată".

Era a treia ţară din America Latină unde spaniolii auzeau vorbindu-se despre un zeu cu chip de bărbat, alb şi cu barbă. Le era cunoscută foarte bine legenda aztecă despre Quetzalcoatl, eroul milos, conducător nemuritor al vechilor tolteci dispăruţi, divinitate nemuritoare totodată. Despre el se mai spunea că era alb, bărbos şi îşi învăţase poporul multe lucruri nobile şi utile: modelarea metalelor, agricultură, arhitectură. Dar, nu se ştie de ce, într-o zi a trebuit să părăsească liniştitul regat toltec. Luând cu sine legile pe care le-a făcut, scrierile şi cântecele, a plecat aşa cum a venit. Când a ajuns pe plajă a început să plângă, apoi a luat o „plută din piei de şarpe" şi s-a dus. În toate legendele, Quetzalcoatl promite că se va întoarce.

Spaniolii au auzit povestindu-se că în pădurile nesfârşite ale vechiului imperiu maya, spre zonele din sud, era venerat un zeu asemenea lui Viracocha şi Quetzalcoatl, un zeu binevoitor coborât din ceruri să domnească pe pământ. Numele lui era Kukulkán. Episcopul Diego de Lando, un cronicar al tradiţiilor maya, scria în secolul XVI că Kukulkán a construit un oraş grandios, Mayapán, unde a domnit un timp, după care a plecat. Pe monumentele de la Mayapán, Kukulkán este reprezentat cu barbă, iar în ureche poartă o gheară de jaguar.

Nu se ştie câte mii de ani, maiaşii spâni, cu piele închisă la culoare s-au bătut cu jungla, acolo unde se află azi Guatemala, în urma trecerii lor n-au rămas decât nişte ruine. Jungla a aşteptat ca rasa să îmbătrânească, iar apoi a obligat-o să se îndrepte spre nord. Migraţia a durat secole. Când au sosit, exploratorii albi n-au mai găsit decât ruine.

În secolul XVI, aztecii şi incaşii erau naţiuni în plină dezvoltare. Cortez-şi Pizarro s-au bucurat de o bună primire ca urmare a unei tragice confuzii pe care au făcut-o băştinaşii văzându-i cu pielea albă şi bărbi.

Viracocha, Quetzalcoatl şi Kukulkán sunt oare una şi aceeaşi persoană venerată şi rememorată în trei culturi diferite?

Dacă nu putem afirma cu tărie că este o simplă coincidenţă, cel puţin se poate spune că cele trei mituri au o origine comună.

Se poate lua în consideraţie şi posibilitatea ca trei misionari bărboşi, cu pielea albă şi aparţinând aceleiaşi civilizaţii să fi fost trimişi în trei locuri diferite: în deşertul din Mexic, în jungla din Yukatân şi în regiunea muntoasă Altiplano. Ei le-au adus băştinaşilor mâncare, energie, i-au învăţat să se protejeze şi mai ales să-şi folosească forţa de muncă cum încă nu-şi imaginaseră, învăţându-i aceleaşi arte şi tehnici, într-o zi i-au părăsit, din motive necunoscute, promiţându-le că vor reveni. Dar se pare că nu s-au ţinut de cuvânt.

Aceşti misionari puteau proveni foarte bine şi din spaţiu.

Probabil că misionari de acest fel au fost trimişi în alte părţi ale lumii, la intervale mari de timp. Multe din lamentaţiile egiptenilor au ca temă regretul la plecarea unor zei făcuţi oameni. Alte popoare, din China sau Grecia, fac adesea referiri la o vârstă de aur când nu se cunoştea războiul şi când, după cura afirma Lao Zi, „puteai privi fumul înălţându-se din satul vecin fără să te simţi cuprins de invidie sau ură".

„Astăzi suntem în posesia unui număr suficient de dovezi arheologice şi antropologice ce ne îndreptăţesc să credem că aceste

legende cuprind o parte de adevăr, „declară Lewis Mumford, unul din cei mai mari erudiţi ai generaţiei noastre, „în urmă cu aproximativ cinci mii de ani a avut loc un mare salt înainte". Cu siguranţă că şi alte civilizaţii au făcut asemenea salturi remarcabile în epoci mai puţin îndepărtate.

Manuscrisele de la Marea Moartă, precum şi alte descoperiri recente din Orientul Apropiat şi Orientul Mijlociu, i-au constrâns pe cei mai sceptici să vadă în Biblie altceva decât o poveste romanţioasă şi fantastică. Cercetătorii au conchis că cea mai mare parte a Vechiului şi Noului Testament este o compilaţie după evenimente reale petrecute între anii '300 î.Hr. – 1.000 d.Hr.

Vă daţi seama ce s-ar întâmpla dacă într-o zi s-ar dovedi că legendele maya, aztece şi incaşe se bazează pe fapte reale?

La Sacsahuaman, un alt oraş fortificat din vechii Anzi, unul din ziduri are o piatră foarte ciudată. Pe această piatră este gravat un şarpe sprijinit în coadă, al cărui cap, desenat din profil, se vede foarte clar. Legenda povesteşte că războinicii, înainte de a pleca la bătălie, îşi introduceau pumnul în crăpătura din dreptul Quetzalcoatl l capului de şarpe, în felul acesta căpătau forţa şi curajul de a-şi învinge duşmanii. Povestea în sine nu m-ar fi impresionat, dar, introducând o busolă în locul amintit, acele acesteia au început să se învârtă sub influenţa unei forţe necunoscute. Astăzi există o explicaţie ştiinţifică pentru acest fenomen. Piatra are proprietăţi electromagnetice extraordinare. Totuşi, de unde au ştiut locuitorii primitivi? S-o fi descoperit întâmplător sau să-i fi învăţat cineva venit din altă parte?

Dacă oameni sfinţi, cu puteri neobişnuite, au venit de pe o planetă îndepărtată, care dintre ei a sosit primul şi unde? Altiplano mi se pare locul ideal pentru stabilirea primei baze spaţiale.

În ceea ce mă priveşte, înclin să cred că Viracocha este o fiinţă vie, care, după ce a aterizat pe malul lacului Titicaca, a început să dirijeze construcţia de la Tiahuanaco. Tehnicile pe care le-a folosit au rămas necunoscute, în felul acesta s-ar putea explica atitudinea incaşilor care i s-au închinat lui Pizarro. Doar zeul lor le promisese că se va întoarce.

Viracocha nu avea darul previziunii, de vreme ce nu şi-a prevenit poporul asupra venirii lui Pizarro. Se spune în legende că Viracocha sosise într-un loc unde nu existau unelte, în perioada când a domnit el, oamenii nu mai mureau. De ce creatorii mitului au insistat

atât asupra faptului că Viracocha şi însoţitorii lui aduceau unelte pe care nimeni nu le cunoştea, uimitoare, despre care indigenii credeau cu-adevărat că sunt venite din stele.

De ce se spune că oamenii nu mai mureau sub domnia lui? Despre acest amănunt se credea că fusese introdus numai pentru a înfrumuseţa legenda. Aspiraţia de a fi nemuritor este o temă predilectă în majoritatea miturilor şi religiilor umanităţii.

Totuşi, în cazul zeului uman de la Titicaca, acest detaliu întăreşte ipoteza potrivit căreia o expediţie ar fi traversat spaţiul de-a lungul mai multor secole. Cum am spus deja mai sus, ar fi trebuit pentru aceasta ca ei să se fi aflat într-o stare vecină cu moartea, să-şi fi suspendat viaţa atâta timp cât ar fi avut nevoie şi să fi fost capabili să se „trezească" în orice moment. Poate aşa trebuie înţeles faptul că oamenii nu mai mureau.

Mai mult, fiinţele care participau la o astfel de expediţie posedau, după toate aparenţele, cunoştinţe medicale şi erau capabili să-i vindece pe oameni şi chiar să-i readucă la viaţă pe muribunzi.

S-a încercat deja, în laboratoarele noastre, studiul substanţelor criogene, capabile să aducă pacienţii în stare de hibernare pe perioade lungi. Este foarte posibil ca o civilizaţie mai avansată ca a noastră să fi realizat odinioară acest gen de experienţă sub ochii stupefiaţi ai poporului de la Tiahuanaco.

Incaşii îi atribuie lui Viracocha o putere încă şi mai miraculoasă. Iată, de pildă, o rugăciune incaşă, precum a transcris-o Alonso de Molina, unul dintre colaboratorii lui Pizarro:

O, Creatorule! Atoaputernicule Viracocha!

Tu care ai dat viaţă şi curaj omului prin aceste cuvinte: „Acesta să fie bărbatul". Şi prin aceste cuvinte femeii: „Aceasta să fie femeia". Tu care i-ai conceput şi le-ai dat viaţă! Veghează asupra lor, apără-i de suferinţe şi adu-le pacea în suflete! Dă-le viaţă lungă, Creatorule!

Iar acum, vă relatez o povestire incaşă transcrisă de un preot spaniol în timpul unei misiuni la Cuzco, pe la 1570: „La Tiahuanaco, Creatorul a purces la crearea populaţiei şi naţiunilor din regiune, modelând statuete din argilă. El le-a dat păr numai celor care aveau să poarte plete şi bărbi, nu şi celor ce aveau să fie tunşi. Când figurile de argilă au fost terminate, Creatorul le-a dat viaţă şi un suflet fiecăruia".

O asemenea istorie e greu de crezut. Şi totuşi, îmi amintesc de ceva ce m-a făcut să mă gândesc la lucruri aflate mai înainte.

Îmi amintesc de două statui, sculptate pe pereţii care duc de la Tiahuanaco spre Poarta Soarelui.

Prima dată când am păşit prin faţa lor am avut o senzaţie bizară şi nedefinită, ca şi cum acestea n-ar fi fost ceea ce m-aş fi aşteptat să fie. Dar impresia nu era atât de puternică ca să mă facă să mă opresc mai mult asupra lor.

Când m-am întors pentru a revedea sculpturile, citisem rugăciunea şi povestirea incaşă pe care le-am redat mai sus.

În „Mitologia latino-americană" citisem despre Viracocha de la Tiahuanaco: „În acest loc, el a sculptat pe un bloc de piatră imens imaginea „tuturor naţiunilor pe care le crease".

Mi-am reamintit această frază în timp ce examinam feţele. M-a cuprins o stare de nelinişte nelămurită. Feţele nu erau tocmai chipuri indiene şi nu am găsit două care să fie identice, spre deosebire de ceea ce te-ai aştepta să vezi pe o frescă ornamentală.

Mai văzusem multe alte figuri sculptate la Tiahuanaco, dar erau stilizate, ca totem sau ca simbol. Figurile de pe Poarta Soarelui mă frapau prin realismul lor.

Chipuri cu frunţi înalte sau teşite, largi sau înguste. Ochi holbaţi sau înfundaţi în orbite, apropiaţi sau migdalaţi. Pometi proeminenţi sau şterşi, un nas turtit, un altul cărnos şi aproape roman, cu extremităţile evidente, un nas grec. Feţe înguste, rotunde, ovale sau pătrate. Profiluri ascuţite, drepte, cu maxilarele ieşite în afară. Fără surâsuri, fără coafuri complicate, fără ornamente.

Eroziunea produsă de-a lungul miilor de ani le-a şters gurile şi maxilarele. Nu se mai poate distinge dacă feţele aveau sau nu bărbi şi totuşi nimic nu le împiedică să fie reprezentarea „tuturor naţiunilor pe care le crease".

Acest „bloc imens de piatră" – un zid de 20 până la 25 de metri – conţine un eşantion aproape complet al omenirii. Dar, dacă am în faţă într-adevăr toate tipurile umane de pe glob, oare unde şi-a găsit sculptorul din Anzi modelele?

Şi dacă aceasta este cu adevărat prefigurarea formelor cărora Creatorul urma să le dea viaţă?

Citind cartea lui Disselhof, „Arta vechii Americi", apărută în 1960, am întâlnit următoarele: „În ceea ce priveşte construcţiile de la Tiahuanaco, ne confruntăm cu două puncte de vedere diametral opuse".

Pe de o parte se află romanticii şi visătorii, cei care numesc oraşul „leagănul umanităţii" şi care se străduiesc să ne lămurească că Edenul se găsea pe malurile lacului Titicaca. Unii pretind că acest lăcaş de cult păgân ar avea mai mult de zece mii de ani.

De cealaltă parte, se găsesc cercetătorii moderni care au reluat teoria lui Bennett, potrivit căreia Tiahuanaco era un loc de pelerinaj. Această a doua interpretare este mult mai plauzibilă, explicând de ce Tiahuanaco ar fi fost construit în mijlocul unui platou muntos de deşert, unde o populaţie numeroasă n-ar fi avut mijloace de subzistenţă.

Eu fac parte, probabil, dintre romantici şi visători, dar există fapte absolut indiscutabile în sprijinul tezei mele. Cât despre „cercetătorii moderni", sunt ciudat de tăcuţi în ceea ce priveşte construcţia de la Tiahuanaco. Admiţând că regiunea aridă care o înconjoară nu putea asigura subzistenţa unei populaţii dense, cum ar putea să explice cercetătorii supravieţuirea în aceste condiţii a unui număr destul de important de oameni pentru a construi cetatea sacră?

Oricât de romanescă şi barocă ar putea să pară (atâta vreme cât nu s-a oferit o altă explicaţie care să rămână în picioare), explicaţia spre care înclin din ce în ce mai mult este aceea că nişte astronauţi veniţi din spaţiu sunt adevăraţii fondatori ai Tiahuanaco-ului.

N-aş merge totuşi atât de departe cu gândul încât să-mi închipui că unul dintre ei a dat viaţă figurinelor din argilă sau statuilor din piatră. Cred, mai degrabă, că legenda are la bază ipoteza panspermiei dirijate, dar m-aş feri să continui cu interpretarea textului, riscând astfel să intru în contradicţie cu toate legile biologiei pe care le cunoaştem până astăzi.

Zeul înlăcrimat este şi el la fel de misterios.

Să facem comparaţie între el şi feţele de pe frescă. Mesia de la Tiahuanaco prevedea apropierea unui cataclism sau a unui Armagueddo?

Această viziune să-l fi determinat, pe el sau de discipolii lui, să sculpteze zidul, cu scopul de a lăsa o urma despre misiunea pe care o îndepliniseră: şi anume aceea de a popula Pământul cu rase umane diversificate? Şi, dacă n-ar mai fi rămas niciun supravieţuitor, colonizatorii din viitor vor şti, graţie acestor mărturii în piatră, că au avut predecesori.

Dacă, pe de altă parte, pământenii ar fi reuşit să supravieţuiască,

sculpturile ar fi rămas acolo pentru a le aminti ascendenţa. Dacă e să dăm crezare legendelor transmise din generaţie în generaţie, au existat supravieţuitori.

Dar, probabil, n-a avut loc niciun cataclism. Vira-cocha a fost probabil constrâns să plece. A trebuit, poate, să ajungă în altă parte pentru a îndeplini un proiect despre care nu ne putem imagina nimic. Poate că expediţiile spaţiale au primit ordinul de a nu rămâne decât un timp determinat în acelaşi loc.

De-a lungul întregii mele şederi la Tiahuanaco, n-am scăpat de întrebările chinuitoare care mă bombardau din toate părţile. Am decis însă să nu mai întârzii, căci un număr mare de elemente mi-au dat de gândit că baza spaţială de la Tiahuanaco şi-a extins lucrările şi dincolo de Altiplano. De aceea, m-am grăbit să cobor spre litoralul peruan, unde speram să aflu amănunte despre următoarea operaţiune a astronauţilor.

Hărţile uriaşe.

Graţie fotografiilor luate din spaţiu, am descoperit adevăratul aspect al continentelor noastre. De-a lungul secolelor drumurile ne-au fost închise.

Drumurile înconjoară câmpurile de lavă, relieful accidentat, întinderile de nisip; ele răspund necesităţilor omului care se deplasează de la un râu la altul. Ele unesc oraşe, căci între un oraş şi altul se face trocul şi se încheie căsătorii.

Chiar şi-atunci când drumul se aventurează prin deşert, face o sumedenie de ocolişuri pentru a trece în apropierea unei surse de apă. Astfel înşelaţi, străbătând atâtea teritorii bine irigate pentru a întâlni locuri populate, ne-am împodobit închisoarea încă de la începutul civilizaţiei noastre. Ne-am imaginat că trăim pe o planetă fertilă.

Odată cu începutul secolului nostru, însă, perspectiva noastră s-a mărit incredibil. Aparatele de zbor ne-au permis să călătorim spre destinaţii îndepărtate fără a mai parcurge drumurile, fără a mai trece prin oraşe şi oaze.

De la mari altitudini am descoperit ţinuturi aride de roi şi nisip în care oamenii au îndrăznit pe ici, pe colo să-şi ducă existenţa precară. Câteva fire de iarbă aiurea în curtea unei imense închisori.

Kilometri după kilometri i-am străbătut cu paşi de uriaş. Am trecut peste munţi şi ape, peste deserturi întinse şi, coborând privirile, am zărit vestigiile civilizaţiilor străvechi care, odinioară, au înflorit

miraculos, ca grădinile.

Dintre toate măreţiile văzute de sus, cel mai impresionant mi s-a părut jocul de puzzle uriaş care se întindea pe kilometri întregi tocmai în zona de deşert a Perú-ului. De data aceasta nu mai era vorba despre un oraş mort, ci despre ceva mult mai ciudat., Ruta aeriană ce leagă oraşul La Paz şi peninsula Paracas nu este foarte lungă. Anzii alunecă pe sub aparat şi dispar, făcând loc unei întinderi deşertice.

Geografii o numesc deşertul Atacama peruan. Este singurul deşert din America de Sud şi cel mai mic din lume: 360.000 kilometri pătraţi, cât suprafaţa Japoniei. Se apreciază că este şi cel mai sărac în precipitaţii. Se întâmplă să nu cadă o picătură de apă ani de zile.

Încerc să-mi imaginez cum a arătat acest ţinut, pe vremea când uriaşele reptile domneau pe pământ, iar omul nu era decât un vis al viitorului.

După spusele geologilor, este constituit din roca vulcanică a Anzilor. Relieful lui a fost aplatizat şi ars de tot felul de fenomene geomorfe; poate în cuaternar a fost acoperit cu gheţari sau străbătut de fluvii uriaşe sau măturat de vânturi, oricum, astăzi se prezintă ca o crustă dură, bogată în metale şi roci arse. Masele de aer dinspre Pacific, în loc să-i aducă umiditate, o absorb şi pe cea existentă. Iar curentul de aer rece venit dinspre Perú usucă până şi norii. Nu degeaba această regiune a fost denumită „Locul unde nu plouă niciodată”.

Mi-am propus să explorez Nazca, misterioasa ţară situată în plin deşert. Aterizez în oraşul Pisco, aşezat pe malul unui râu care şerpuieşte prin deşert până se varsă în mare, iar apoi mă îndrept cu un jeep spre sud.

Ceea ce auzisem spunându-se, că la nivelul solului nu e mare lucru de văzut, începea să se adeverească, în peninsula Paracas am observat că întinderea desertică cobora abrupt până la golful Pisco. Văzut de sus, golful seamănă cu un perete neted de rocă ruginie cu înălţimea de trei sute de metri. Privind de jos în sus, disting nişte găuri ca cele făcute de şobolani. Nimic mai mult.

De jur-împrejur nu există nicio colină care să permită o vedere de ansamblu asupra falezei, în consecinţă, nu exista niciun mijloc de-a lungul secolelor trecute pentru a distinge semnele stranii pe care le zărim survolând peretele de rocă.

Las în urmă câmpia şi mă îndrept spre sud-est traversând o imensitate încremenită. La orizont niciun fir de iarbă. Peruanii spun că

este un loc blestemat. Știu, totuși, că aici se aflau cândva așezări mari, construite din chirpici, înainte ca incașii să coboare din munți și să devasteze totul.

De-a lungul preistoriei, cei din Nazca, din Chinus și mohicanii au trăit ca buni vecini în apropierea unor râuri care se îndreaptă dinspre munte spre mare.

În urma trecerii lor pe pământ, au rămas țesături de o mare finețe și minunate obiecte de ceramică, urne gravate cu portretul zeului înlăcrimat și sculpturi cu zeul-jaguar (ca o dovadă în plus că erau popoare civilizate, este faptul că înțeleseseră utilitatea canalelor de irigație și a uriașelor rezervoare de apă). Conform tradiției, regiunea pe care o străbat ține de Nazca.

După nouăzeci și cinci de kilometri busola, hărțile și odometrul îmi indică că mă aflu în inima misterului. De jur-împrejurul meu, cât vezi cu ochii, numai deșert într-o lumină orbitoare.

Într-o liniște greu de suportat, cobor din jeep și încep să merg pe nisipul ce-mi arde tălpile, chiar prin cizme.

Pe alocuri terenul prezintă un soi de brazde drepte, largi de cincizeci de centimetri. Brazdele de-abia se observă, sunt puține la număr, foarte depărtate unele de altele, perfect rectilinii și indică direcții diferite. Uneori ele se prelungesc spre un orizont colcăind de căldură, alteori se opresc brusc. Nu sunt prea adânci, au lărgimea unei mâini de om, iar fundul le este tapițat cu galeți alburii. De vreme ce aici nu există furtuni de nisip și nici măcar o briză nu adie, este posibil să fi fost făcute în urmă cu sute de ani, dacă nu chiar în urmă cu mii de ani.

Știam totuși că în 1925 și 1970 s-au abătut asupra deșertului ploi torențiale. Deși satele de chirpici au fost aproape distruse, aceste brazde au rămas intacte. Se spune că se numără printre puținele locuri de pe pământ unde nici omul, nici vitregia naturii n-au reușit să altereze o operă preistorică.

Se speculează că ele ar fi fost trasate de topografi. Unele dintre aceste dâre se unesc în unghiuri drepte. N-ar putea fi, în niciun caz, rezultatul unui cutremur de pământ sau al unei secete prelungite. Aceste brazde sunt realmente opera cuiva.

Mă urc la volanul jeepului și urmez una din cărările indicate. Pe o lungime de opt kilometri nicio cotitură, fie că urcă sau coboară o pantă, ea rămâne dreaptă, ca o șină de cale ferată.

Apoi se întrerupe brusc, arătându-mi numai deșertul. Am

constatat, de altfel, că şi alte dâre se întrerup la fel de neaşteptat, în timp ce unele fac un unghi drept indicând altă traiectorie. Urmărindu-le pe acestea până la capăt, îmi dau seama că revin la punctul de plecare, după ce am făcut un traseu triunghiular, rectangular sau poligonal. Dar aceste figuri geometrice nu delimitează, în pământul ars, doar porţiuni triunghiulare, rectangulare sau poligonale. Remarc că nu toate au aceleaşi dimensiuni, începând de la treizeci de centimetri până la un metru şi jumătate.

Mai târziu, străbătând câmpia la volanul jeepului meu în toate sensurile, am descoperit din când în când brazde sub formă de linii curbe ca un şarpe încolăcit. Dar nimeni nu mi-a putut da vreun indiciu despre semnificaţia lor.

Arheologii afirmă că nu delimitau nici cimitire, nici sanctuare. Chiar să nu aibă nicio semnificaţie?

Nici incaşii nu le-au remarcat, sau poate nu le-au acordat nicio importanţă. Timp de secole, cât a durat dominaţia spaniolă, niciun călător nu le-a considerat demne de luat în seamă.

În ceea ce mă priveşte, nici eu nu le-aş fi luat în seamă… Dacă n-aş fi fost la curent cu efectul pe care aceste faimoase linii pot să-l producă.

După ce m-am asigurat că la nivelul solului aceste dâre sunt nu numai aproape invizibile, ci şi incomprehensibile, m-am întors la Pisco, unde-mi lăsasem avionul.

A doua zi am survolat regiunea. Stupoare! De la nivelul solului dârele abia puteau fi observate, dar de la o înălţime de sute de metri se văd clar şi sunt foarte diferite. Am survolat oceanul cu gândul să examinez faleza de 300 metri a golfului Pisco. Altă surpriză! Pe peretele abrupt din rocă era gravată o imagine de vreo 100 de metri înălţime. Prima dată fusese observată prin 1920, când avioanele începuseră să cerceteze zona. Imaginea nu era clară. Nu se putea desluşi ce reprezintă. Părea o furcă cu trei dinţi, asemenea celei a lui Neptun, sau un arbore stilizat, sau un fel de candelabru. Desenul, deşi de dimensiuni gigantice, nu era vizibil decât de la înălţime.

Cei care au studiat acest desen susţin că datează dinaintea imperiului incaş. Se poate admite că, în urmă cu cinci secole sau chiar mai mult, fiinţe arhaice ar fi desenat o imagine pe o stâncă uriaşă? Şi pentru cine? Pentru cineva care se afla la înălţime şi trebuia să ţină seama de ea. Cam aşa ceva reiese. Dar cum şi de ce?

La prima întrebare aş putea răspunde, dând frâu liber imaginaţiei. Meşteri artizani foarte pricepuţi au dăltuit în stâncă acea imagine după o schemă foarte precisă. Fără îndoială, aveau un meşteşug secret de a măsura lungimile şi distanţele, pentru că de la sol nimeni nu avea cum să-i îndrume.

Dacă desenul a fost schiţat dinainte, atunci cineva ar fi trebui să planeze în aer, la o distanţă suficient, de mare de perete pentru a avea perspectiva necesară, adică la sute de metri deasupra oceanului. Este de necrezut.

Pe de altă parte, dacă cineva ar fi condus lucrările de la sol, atunci ar fi trebuit să fie capabil să conceapă un plan la scară mică, pe care să-l transpună apoi la dimensiuni gigantice. Ar rezulta că nici muncitorii, nici inginerii nu aveau o panoramă asupra muncii lor. Incredibil, nu?

Dar, oricare ar fi felul în care s-a realizat această muncă, este, fără îndoială, opera unei civilizaţii foarte avansate. Cam de acelaşi nivel ca şi naţiunea dispărută de la Tiahuanaco.

În golful de la Pisco nu s-au descoperit niciun obiect, nicio ruină, niciun schelet care să dovedească trecerea vreunei civilizaţii, în consecinţă, imaginea tridentului ar exista încă dinaintea oricărei civilizaţii cunoscute de noi.

Să presupunem că civilizaţia de la Tiahuanaco, aşa cum am descris-o, a dispus de mijloace pentru a se deplasa în aer. Pe linia aeriană golful Pisco nu este prea departe de Altiplano.

După părerea mea, peretele de stâncă avea rolul unui panou indicator. Călătorii care se îndreptau spre coastă pe calea aerului se puteau orienta pentru a ajunge la Tiahuanaco, presupusa bază spaţială, situată la sud-vest de Pisco, chiar în direcţia indicată de vârfurile tridentului.

O altă posibilitate: tridentul indica aeronauţilor că se apropiau de sistemul straniu de brazde, situat la o sută de kilometri de ţărm, tot în direcţia sud-vest. Simbolul tridentului indica, poate, o distanţă anume.

Mă încumet să fac o experienţă. Pornesc cu avionul dinspre sud-vest, punându-mă în locul aviatorilor necunoscuţi, ce ar survola deşertul din direcţia Tiahuanaco, pentru a urma indicaţiile tridentului.

Apropiindu-mă de regiunea pe care ieri o cercetam din jeep, îmi dau seama că de la înălţime văd de fapt pistele unui aerodrom. Două

arii se întretaie, având o lăţime suficientă pentru a lăsa să încapă zece automobile puse cap la cap şi o lungime de o mie două sute de metri. Din aer sunt perfect vizibile, dar de la nivelul solului, nu.

Pe măsură ce mă apropii de zonă, mă întăresc în convingerea că aceste piste n-au fost niciodată folosite pentru vreo aterizare. Nu există niciun indiciu care să conducă la ideea că ar fi vorba de un fost aeroport, nicio fisură a solului. Dacă vehicule grele ar fi aterizat, s-ar fi putut detecta indicii oricât de şterse. Nici cea mai vagă urmă despre existenţa unui posibil sistem de aducţie sau de înmagazinare a apei potabile, necesare călătorilor sau locuitorilor aşezării!

Dar de la o distanţă de câţiva km, de jur-împrejurul acestui aeroport, care, de fapt, nu este un aeroport, văd diagrame stranii pe sol. Sunt tocmai brazdele pe care le-am parcurs ieri. Rectilinii, ele iradiază şi se întretaie, formând triunghiuri şi alte forme geometrice, poligoane neregulate, apoi se întrerup brusc. Sunt trasate atât de clar încât am acum convingerea că ele sunt rezultatul unei voinţe inteligente, care n-a lăsat nimic la voia întâmplării.

Apoi zăresc nişte linii curbe, altele decât cele care formau figuri geometrice, ce alcătuiesc desene uriaşe: o pasăre, un păianjen, un peşte, un jaguar, o balenă, o creatură antropomorfă şi alte diverse reprezentări de fiinţe sau obiecte necunoscute. Aceste figuri măsoară mai mult de o sută cincizeci de metri şi se aliniază pe o suprafaţă foarte întinsă. Fără vreo posibilitate de vedere din spaţiu, nimeni n-ar fi putut schiţa figuri de asemenea dimensiuni.

Cad pe gânduri. Pe planşa imensă care se întinde sub mine stă înscris un mesaj de o mare complexitate. O conştiinţă umană sau supraumană este responsabilă de aceste mesaj. Survolez unul din cele mai rare locuri de pe planetă, sau mai bine zis unicul spaţiu de pe Pământ unde acest mesaj ar putea dura pentru totdeauna. Fără să înţeleg foarte bine de ce, am impresia că cineva, de undeva, doreşte să-mi vorbească, să-mi transmită un mesaj.

E ca şi cum te-ai găsi singur într-o clădire imensă şi abandonată, ale cărei uşi sunt închise cu cheia. Te afli în camera din mijlocul clădirii, la fel de goală şi pustie ca şi celelalte şi, deodată, simţi o respiraţie străină în ceafă. Dumnezeule, ce prezenţă ciudată! Este exact efectul pe care l-au avut asupra mea aceste hărţi şi desene din deşert.

Codul şi interpretarea au fost pierdute, aşa încât rasa umană nu le-a putut niciodată descifra.

Deodată mi-a venit altă idee. Dacă aceste linii drepte, ca nişte săgeţi, reprezintă o hartă aeriană? Un pilot, de pildă, ar interpreta aceste linii ca pe nişte culoare de zbor, nişte itinerarii de urmat. Traseele din ţinutul Nazca au servit poate ca indicatoare de itinerar şi de distanţă pentru eventualii aeronauţi din timpurile preistorice. Indicatoare de distanţă – date fiind lungimile lor diferite, indicatoare de direcţie – dată fiind dispoziţia lor. Dar indicatoare de direcţie către ce? Poate către alte locuri de pe glob unde aceşti vizitatori necunoscuţi aveau alte baze.

Mă consolez cu gândul că, într-o zi, un cercetător pasionat va verifica hărţile misterioase din antichitate şi va fi în măsură să reconstituie reţeaua planetară care explică traseele din ţinutul Nazca. Până atunci avem totuşi nişte informaţii.

În primul rând, se cunoaşte vârsta aproximativă a acestor desene. Ar data din anul 500 al erei noastre, cu o mie de ani înaintea imperiului incaş.

Paul Kosok, doctor la Universitatea din Long Is-land, lăsându-se condus de intuiţie, a făcut în 1941 o descoperire importantă. A pornit de la premisa că s-ar putea ca liniile să aibă o semnificaţie astronomică, în consecinţă, pe 22 iunie, ziua solstiţiului de iarnă în emisfera sudică, s-a aşezat de-a lungul unei asemenea linii la apusul soarelui. Linia indica exact direcţia Soarelui când a atins orizontul. Era deci linia solstiţiului.

A început apoi să verifice şi celelalte linii, constatând că un astronom ar putea găsi informaţii foarte interesante. Acestea s-ar referi în special la traiectoria planetelor, a Soarelului, a Lunii sau a altor stele.

Concluzia a fost aceea că figurile trasate alcătuiesc „cel mai mare tratat de astronomie din lume”. Un tratat total inutilizabil de la nivelul solului, din moment ce nu este lizibil, dar perfect pentru astronauţii mai puţin familiarizaţi cu aspectul constelaţiilor, aşa cum se văd de pe Pământ. Ei ar avea nevoie mai mult decât aviatorii de o hartă a cerului.

În orice caz, eu merg mai departe cu formularea propriei ipoteze. Dacă o expediţie venită din spaţiu şi-a stabilit baza la Tiahuanaco, se poate crede că a întreprins realizarea unei hărţi gigantice la Nazca pentru a orienta următoarele echipaje.

Dacă presupunem că realizarea acestor traiectorii a durat luni de zile, poate chiar ani, după cum ar fi normal să crezi, înseamnă că un

număr enorm de oameni s-a instalat cândva în ţinutul Nazca.

În cadrul proiectului Manhattan, care avea ca scop punerea la punct a primelor arme atomice, Statele Unite au inventat un oraş nou la Oakl Ridge, în Ten-nessee. Dar, la urma urmei, dacă vrei, poţi să-ţi imaginezi că o civilizaţie mult mai veche şi pacifistă a făcut la fel.

Să ne întoarcem la civilizaţia Nazca, care s-a dezvoltat aproape în paralel cu cea de la Tiahuanaco. Până la cucerirea de către incaşi din secolul XV, civilizaţia Tiahuanaco a influenţat foarte mult civilizaţia Nazca.

Despre poporul care locuia la Nazca se cunosc puţine lucruri. Niciun sat, niciun monument nu-i pot fi atribuite cu certitudine. Totuşi, din morminte s-au scos adevărate obiecte de artă din ceramică decorată cu picturi policrome.

S-au descoperit 225.000 de oale de lut aparţinând civilizaţiei Nazca; a fost, aşadar, o colonie destul de puternică. Bineînţeles, acestea nu erau întregi, ci au fost refăcute, din fragmente.

De altfel, se spune că poporul din Nazca avea obiceiul să „omoare" obiectele şi să le îngroape cu cei cărora le-au aparţinut. După refacerea fragmentelor, s-a constatat că sunt omate cu un rând de chipuri, pictate sau lăcuite, foarte diferite unele de altele. Culoarea pielii figurilor variază de la alb la negru, trecând prin galben, brun şi roşcat, ca şi cum ar reprezenta diverse rase ale lumii. Feţele sunt atât de deosebite unele de altele încât nu pot să nu mă gândesc la chipurile de la Tiahuanaco.

Pe alte oale, erau reprezentate lame cu cinci degete la fiecare picior, faţă de cele pe care le ştim noi astăzi, care au copita despicată.

După spusele paleontologilor, cu mii de ani în urmă, lamele aveau cinci degete. E vorba de epoca de piatră, pe vremea când omul tocmai îşi făurise primele unelte. Drumul până la olărit era încă lung.

Ar rezulta că fondatorii antici ai Tiahuanaco-ului s-au răspândit în desertul peruan. Oameni care au schiţat hărţile şi figurile uriaşe s-au instalat în această regiune, unde au trăit aproape o mie de ani înainte ca incaşii să distrugă definitiv moştenirea şi tradiţiile lăsate de ei.

Totuşi, ce s-a întâmplat după ce mesajele destinate călătorilor cerului au fost trasate? Ce-au făcut vizitatorii din spaţiu? Şi-au lărgit influenţa, trimiţând alte misiuni în alte regiuni din America de Sud sau în ţări şi mai îndepărtate.

În acest din urmă caz, probabil că au desenat alte „hărţi rutiere"

pentru a-i ghida pe eventualii aeronauţi sau astronauţii viitori spre locul de destinaţie. Există dovezi?

La o sută cincizeci de kilometri în amonte de Colorado, în deşertul Mojave, în California, se găseşte o aşezare cu lacuri secate. Este foarte greu de ajuns în apropierea lor din cauza rocilor abrupte care le înconjoară. Acolo, pe fundul fostelor lacuri, se mai văd încă fâşii cu desene foarte clare. Au fost botezate Labirintul Mojave. Indienii mojavi care trăiesc astăzi în această regiune afirmă că Labirintul nu este opera strămoşilor lor. Acesta exista la aşezarea tribului pe locul respectiv.

Un alt popor preistoric a cioplit imagini în pereţii stâncoşi ai canionului îi tuş, într-un loc izolat din Valea Morţii. Imaginea reprezintă oi şi şopârle, un sfeşnic înclinat, diverse triunghiuri şi romburi, linii în zigzag şi o serie incompletă de linii care radiază dintr-un nucleu central, având probabil o semnificaţie.

Mai auzisem vorbindu-se despre „drumuri", sau despre linii drepte care nu duc nicăieri, dar care formează figuri bine determinate. S-au păstrat şi se pot vedea în văile din care s-au retras râurile Zâna şi Lambayec, în nordul statului Chile. N-ar fi exclus ca acei vizitatori să se fi răspândit mai ales în America Latină, mulţumindu-se să-şi construiască una sau două baze în California. Dar ne putem imagina că aveau şi alte baze aeriene, astăzi îngropate fără urmă.

Am examinat cu atenţie toate figurile şi imaginile din deşertul Nazca. Una dintre aceste figuri reprezintă un păianjen care avea la unul dintre picioare, al treilea, o anomalie caracteristică. Studiind fotografiile făcute din avion, entomologii au constatat că e vorba despre un păianjen, cunoscut sub numele de Ricinul ei. Această specie mai trăieşte încă în jungla amazoniană. Un locuitor al ţinutului Nazca cunoştea în amănunt jungla amazoniană?

După descoperirea hărţilor preistorice şi a desenelor gigantice, mă întreb unde voi ajunge cu teoria mea. Unde să mai fi lăsat urme civilizaţia spaţială? Poate pe pământul acoperit de ape.

Ei, bine, acum trebuie să cercetez fundul apelor ca să aflu elemente noi pentru demonstraţia mea.

Alungarea zeilor.

Apa este călduţă şi limpede. Plonjatul nu prezintă dificultăţi pentru mine. Mă aflu în larg, aproximativ la un kilometru de Bimini şi ceea ce văd prin ochelarii de scafandru mă înfioară. Zidurile de la

Ollantayambo şi cele de la Tiahuanaco au o replică pe fundul oceanului. Din cauza încrustaţiilor corali ere au devenit albe, strălucitoare, dar crestăturile de racordare rămân vizibile. Recunosc mâna meşterilor constructori de la Altiplano.

De zidul submarin de la Bimini am auzit pentru prima oară în cursul unei discuţii cu Alan Lemer. Poet şi textier, Lemer este mai cunoscut pentru libretul My Fair Lady, decât pentru cercetările sale de arheolog. El a participat la un număr destul de mare de expediţii în Marea Caraibilor. Căuta dovada trecerii extratereştrilor prin regiune. Lemer era convins că la Bahamas se ascund indicii importante. Ceea ce ani văzut la Bimini mă face să cred că avea dreptate.

Pentru unii cercetători, Bimini nu este nimic mai mult decât o formaţiune stâncoasă. După părerea mea, poziţia blocurilor uriaşe contrazice această ipoteză şi nici n-am auzit vreodată ca un curent submarin să fie în stare să facă încrustaţii precise şi să taie roca în unghi drept.

Bancurile din Bahamas oferă şi alte dovezi concrete ale trecerii civilizaţiilor vechi. Dar, pentru a descoperi amplasamentul lor exact, trebuie să rezolv o problemă delicată. Preţul foarte mare, care este plătit pentru obiectele antice scoase la lumină, a atras mulţi amatori dornici de câştig. Sarcina mea era destul de grea. De îndată ce mă adresam unui profesionist, mărturisindu-i intenţiile mele, mă ciocneam de o atitudine plină de suspiciune. Aşadar, a trebuit să conving un localnic, scufundător împătimit, că am venit numai pentru cercetări şi nu pentru a jefui fundul apei, odată foarte bogat în obiecte de preţ.

Anonimatul devenea regula numărul unu pe care trebuia s-o respect. Scafandrul mă atenţiona că:

— Dacă aţi spune cuiva numele meu şi i-aţi face o descriere a obiectului pe care l-am găsit, de îndată s-ar porni un jaf submarin în toată legea.

După ce am promis că respect regula impusă, am obţinut informaţiile atât de râvnite.

— Am descoperit paisprezece edificii, îmi mărturiseşte exploratorul submarin.

Afirmaţia mă uimeşte. Am nevoie de câteva minute ca s-o diger. Cred că se referă la o expediţie pe care a făcut-o în jurul „arhipelagului de aur", cum numesc localnicii arhipelagul Bahamas.

Arhipelagul se compune din 700 de insule repartizate pe 235.000 kilometri pătraţi de ocean, la est de Florida şi de Cuba.

— Unde aţi plonjat?

— În largul insulei Andros. O ştiţi?

— Desigur. Este una dintre cele mai mari insule ale arhipelagului. Are o lungime de o sută cincizeci de kilometri, în interiorul ei se află păduri străbătute de ape, care n-au fost niciodată vizitate de om. Numai pe marginile ei sunt câteva sătuleţe. Cu toate că se află doar la un sfert de oră de Nassau (o insulă foarte vizitată de americani), Andros este mai puţin căutată de turişti.

— Presupun că n-aţi plonjat la est? îl întreb eu. La est de insulă, se întinde canionul submarin numit „Limba Oceanului", aflat la o adâncime de mii de metri, iar la nord, sud şi vest se desfăşoară arhipelagul Bahamas.

— Nu, mormăie interlocutorul meu, fără niciun alt comentariu.

— Şi ce fel de monumente aţi găsit?

— Ziduri de piatră. Calcar cu o grosime de mai mult de un metru.

— Mi se pare logic. Calcarul trebuie să fie un material de construcţie foarte folosit în Bahamas.

Calcarul este, după cum probabil ştiţi, o rocă sedimentară, formată prin presiunea pe care o exercită apa oceanului asupra fosilelor unor creaturi submarine. Arhipelagul Bahamas se sprijină pe un pat de calcar.

— Da, spune el, se foloseşte dacă cineva doreşte să-şi facă o construcţie foarte dură. Am zis bine: dacă!

— Vreţi să spuneţi că localnicii nu l-au folosit niciodată?

Dă din cap.

— Când Cristofor Columb a debarcat aici, n-a găsit nicio clădire din piatră, nici măcar ruine. De fapt, indienii din Caraibe nu construiau nimic din piatră, ei trăiau în colibe sau în hrube.

— Dar spaniolii?

— Pe ei nu-i interesa decât aurul din America de Sud. De altfel, pereţii pe care i-am descoperit sub apă sunt mult mai frumoşi decât ce-au construit spaniolii.

— Cum aşa?

— Sunt blocuri enorme din piatră tăiate şi asamblate perfect.

— Foarte curios. Am văzut ceva asemănător în Anzii Cordilieri.

Discuţia mă pune pe gânduri, încerc să calculez distanţa dintre Tiahuanaco şi insula Andros: o distanţă mare, care nu poate fi parcursă decât cu avionul sau făcându-ţi drum prin munţii abrupţi, de-a lungul coastei Pacificului, traversând America Centrală şi Marea Caraibelor până la insula Haiti, iar apoi străbătând multe insule ale arhipelagului Bahamas.

— Cât de apropiate sunt edificiile?

— Unele sunt la două sute de metri, dar pe altele le despart opt kilometri.

— Descrieţi-mi-l pe cel mai mare.

— Este un edificiu cu o lungime de şaptezeci şi cinci de metri şi o lăţime de douăzeci şi cinci de metri. Este împărţit în trei săli, fără ferestre sau care au fost, poate, îngropate în nisip.

— La ce-ar fi putut servi?

— Probabil era un templu, în Yucatán, de pildă, cunosc un templu cu acelaşi plan. A fost supranumit Templul Piticilor sau Templul Broaştelor Ţestoase şi se afla la Urmal. L-am vizitat eu însumi.

— Să fie vorba de un heleşteu cu broaşte ţestoase şi bureţi care aşteaptă să fie pescuiţi? Îmi tachinez interlocutorul.

— Nu. Arheologii au făcut o asemenea supoziţie în legătură cu formaţiunile din largul zonei Bimini. Dar nu este cazul aici. De ce un heleşteu cu ţestoase ar trebui să fie perfect rectangular? Blocurile din piatră sunt tăiate şi asamblate absolut perfect.

Petrecem încă mult timp povestind, îmi istoriseşte cum, săpând în jurul marelui edificiu din Andros, a descoperit fragmente de oale arse şi de figurine din ceramică, dar nu ştia cărei civilizaţii ar fi putut aparţine. Atunci s-a hotărât să trimită specialiştilor fotografii cu acele fragmente. N-a primit niciun răspuns. Nimeni nu voia să-şi asume riscul de a le clasifica sau măcar de a spune ceva despre epoca lor de origine. Poate de frică să nu se facă de râs în faţa celorlalţi specialişti.

— Tuturor le era teamă să nu se compromită în cadrul acestei dispute referitoare la Atlantida, îmi mărturisi el mai târziu.

Singura certitudine este că omenirea a intrat în posesia lor. Supuse unor experienţe ştiinţifice, în linii mari, se pare că aceste obiecte datează din 5.000 sau 3.000 Î. H…

Arheologia submarină este o disciplină ştiinţifică nouă. De abia în 1942, când s-a inventat scafandrul autonom, explorările au devenit astfel mult mai uşoare. Este o invenţie extraordinară ce permite

scufundătorilor experimentaţi să scormonească fundul mării pe o suprafaţă de cinci milioane de kilometri pătraţi de pământ acoperit de apă.

În grotele submarine aparţinând teritoriilor franceze/şi engleze, scufundătorii au găsit relicve preţioase datând dinaintea erei creştine, în Marea Mediterană s-au găsit tot felul de vestigii ale părinţilor civilizaţiei occidentale: egipteni, fenicieni, etrusci, greci, romani, în Bahamas cred însă că s-ar putea găsi cele mai interesante vestigii. Nu degeaba bătrânii lupi de mare spun că „Nu de apă ducem lipsă la Bahamas, ci de pământ".

Este oceanul cu cea mai limpede apă din lume. Cei care au survolat arhipelagul spun că au văzut ziduri, edificii, pieţe şi şosele pe fundul acestor câmpii transparente. Se vorbeşte chiar de o citadelă de două hectare în largul Cubei.

Dar unde se termină realitatea şi unde începe ficţiunea? Dacă mai punem la socoteală faptul că nisipurile mişcătoare acoperă ceea ce crezi că ai zărit, lucrurile încep să se complice.

În ciuda obstacolelor pe care le-am întâmpinat, expediţia pe care am făcut-o pe cont propriu nu m-a dezamăgit.

După calculele geologilor şi arheologilor, întreaga regiune din vecinătatea arhipelagului Bahamas a fost scufundată destul de recent. Să examinăm o hartă a reliefului submarin care înconjoară arhipelagul. Să marcăm porţiunile care nu depăşesc cincisprezece metri adâncime. Aşadar, s-a născut o insulă foarte mare, brăzdată de falii prin care pătrunde apa Oceanului Atlantic.

Mulţi scafandri şi-au riscat viaţa pentru a cerceta pereţii abrupţi care formează baza orientală a insulei Andros. Au descoperit grote şi caverne submarine unde abundă stalactite şi stalagmite. Stalactitele se formează prin procesul de evaporare a apei bogate în minerale. Cum să fi avut loc acest proces dacă grota ar fi fost inundată? Stalagmitele sunt formate prin depunerea picăturilor de apă care cad din boltă pe sol, unde depun un grăunte de mineral. Fenomenul este imposibil dacă grota se află sub apă. Nu este nicio îndoială că, în momentul formării stalactitelor şi al stalagmitelor, grotele nu se aflau încă sub apă.

Vă întrebaţi desigur de ce afirm că imersiunea este relativ „recentă"? Răspunsul cel mai plauzibil ni-l propun geologii. Ei sunt convinşi că, în cursul ultimei schiţa unui desen de la Nazca perioade de glaciaţiune, gheţari imenşi au coborât până la Wisconsin. Gheţarii şi-au

început lenta lor coborâre spre nord doar în jurul anului 9.000 î. H… în secolele care au urmat, munţii de gheaţă s-au topit, iar nivelul oceanului a început să crească, depăşind cu o sută de metri nivelul anterior. Pe măsură ce nivelul apei creştea, multe insule şi o mare parte a litoralului continental s-au scufundat.

Personal, în această explicaţie văd o interpretare a Potopului din Vechiul Testament.

Triburile primitive, dar şi civilizaţiile avansate au povestiri pe această temă, izbitor de asemănătoare.

În Mesopotamia există indicii clare că pe ruinele de la Ur o inundaţie catastrofală a depus un strat de argilă de trei metri grosime; tăbliţele de la Ninive descriu o luptă crâncenă cu un val de noroi care a acoperit tot solul, făcându-l plat ca pe un acoperiş; legende despre potop ca fenomen natural distrugător se pot auzi în Australia, în Indii, în Polinezia, în Tibet, în Caşmir, în Lituania etc.

Am impresia că explicaţia geologică şi arheologică se aplică atât edificiilor scufundate din Marea Medite-rană sau din Marea Egee, edificiilor din piatră de la Bahamas, cât şi povestirilor antice despre continente misterios pierdute, insule şi oraşe uitate, cuprinse de valuri.

Bineînţeles, se poate presupune că la dispariţia misterioasă a unor insule sau oraşe au contribuit în mare măsură cutremurele. Dar inundaţiile au avut ponderea cea mai mare şi au marcat sfârşitul perioadei glaciare.

Asemenea calamităţi i-au descurajat, probabil, pe colonizatorii extratereştri, care, după ce şi-au instalat câteva misiuni pe Terra, au asistat la o creştere a apelor. Opera lor putea fi înghiţită fără milă.

Presupunând că şi-au dat seama că apele vor acoperi întreg pământul, cu excepţia vârfurilor celor mai înalte, supraoameni precum: Viracocha, Quetzal-coatl sau Kukulkán puteau foarte bine să părăsească Terra promiţând că vor reveni cândva.

Să considerăm că Tiahuanaco a fost prima bază a extratereştrilor. Să admitem, apoi, că ei şi-au trimis mesageri în Anzi. Aceştia au avut misiunea precisă de a marca prin semne uriaşe deşertul din Perú. În felul acesta navele spaţiale se puteau orienta mai uşor. Care a fost următoarea descindere pe Pământ?

Răspunsul meu e Simplu: au ridicat o nouă bază, pe un pământ vast şi primitor în acea epocă: platoul Bahamas.

În acest sens, nu am decât o singură dovadă certă: similitudinea arhitecturală între edificiile înghiţite de ape şi ruinele din munţii Anzi. Niciunde pe globul pământesc nu s-au văzut blocuri gigantice de piatră, tăiate şi asamblate cu o precizie de ceasornicar, şi, chiar dacă, examinate foarte atent, se observă mici deosebiri, voi continua să pun întrebarea: unde au învăţat necunoscuţii constructori din Andros să taie cu atâta precizie piatra?

Cine i-a învăţat pe constructorii necunoscuţi din Andros să taie şi să manipuleze blocuri de piatră de dimensiuni uriaşe?

Arheologii n-au mai descoperit alte urme ale trecerii unei civilizaţii preistorice atât de avansate nici în India occidentală, nici în Cuba, nici în Haiti, nici în alte insule din arhipelagul Antilelor, nici de-a lungul coastei atlantice a continentului american.

Ce unelte să fi folosit pentru tăierea blocurilor de piatră de la Tiahuanaco sau din insula Andros? Cu siguranţă că unele foarte simple şi uşor de transportat, astfel încât cei care le foloseau să le poată lua cu ei, oricât de departe.

Este foarte posibil să fie vorba despre unelte mecanice, însă, în arhipelagul Bahamas sau în vecinătatea lui, nu s-a găsit absolut nimic care să sugereze vreo sursă de energie preistorică, în zona aceea, metalele şi minereurile sunt rare. Mi-ar fi greu să-mi imaginez că au folosit energia hidraulică. Cred, mai degrabă, că stadiul în care să află în prezent ştiinţa noastră nu ne permite să identificăm misterioasa sursă de energie pe care au folosit-o.

În ceea ce mă priveşte, am o vagă idee despre această sursă de energie. Probele pe care se bazează argumentaţia mea sunt situate în inima altui mister care planează de foarte multă vreme asupra oceanului vecin.

Călătorii în infern 5 Decembrie 1945. La orele două după-amiaza, o escadrilă de cinci bombardiere decolează de pe baza Lauderdale, din Florida. Timp favorabil. Zborul 19, în formaţie, se îndreaptă spre sud-est şi spre insulele Bahamas. Un simplu zbor de antrenament.

Timp de o oră şi jumătate de la decolare, baza aeronavală n-a putut stabili niciun contact radio cu zborul 19. După mai multe încercări, brusc se aude vocea tânărului locotenent Charles Taylor ce comanda zborul:

— Zborul 19 către turnul de control. Urgent. Itinerarul prevăzut

n-a putut fi respectat. La orizont nu se vede nici urmă de pământ. Repet, apă în toate părţile.

— Comunică poziţia aparatului, cere controlorul de serviciu.

— Nu cunoaştem poziţia. Ne-am rătăcit.

— Zburaţi spre vest, tună vocea controlorului, în câteva minute veţi repera continentul.

— Nu ştim care este vestul… Totul este foarte ciudat.

Ceva mai târziu, contactul radio a fost bruiat de paraziţi neobişnuiţi. Baza aeronavală a interceptat alte mesaje bolborosite, mesaje ce n-au putut fi descifrate. Situaţia devenise anormală, aşa încât s-a hotărât lansarea unei operaţiuni urgente de salvare.

Treisprezece aviatori cu experienţă se îmbarcă la bordul aparatului Martin Mariner pentru a porni acţiunea de cercetare şi salvare. Locotenentul Robert Cox, comandantul misiunii, era cel mai vechi dintre instructorii de zbor de la baza Lauderdale. De îndată ce Martin Mariner prinde altitudine, lansează următorul mesaj:

— Apel către zborul 19. Ne îndreptăm spre sud. Suntem pe urmele voastre. Vrem să vă dirijăm către bază. Care este altitudinea voastră?

Răspunsul lui Taylor a fost bruiat, cu excepţia ultimelor trei cuvinte:

— Nu ne urmăriţi.

Celor din turnul de control nu le venea să creadă ce auzeau. Apoi, li s-a părut că au auzit cum Taylor îi cerea locotenentului Edward Powers – unul din piloţii zborului 19 – să preia comanda. Vocea lui Powers a repetat:

— Nu ne cunoaştem poziţia. Suntem complet pierduţi.

Niciodată nu s-a mai aflat nimic despre cele cinci aparate ale zborului 19. Locotenentul Cox a continuat să ia altitudine pentru a-şi lărgi câmpul de observaţie, înarmat cu binocluri, echipajul scruta cerul şi pământul în toate direcţiile. A reuşit să păstreze timp de şapte minute legătura cu turnul de control, anunţând că nu se zărea nicio epavă. Apoi linişte. Niciodată nu s-a mai aflat nimic despre Martin Mariner.

După un timp, baza din Florida a reînceput să trimită aparate de salvare. Nu aveau dificultăţi să comunice cu turnul de control sau între ele, dar nu descopereau nimic, în jurul lor, doar cerul senin şi apa calmă a oceanului.

O adevărată flotă a fost trimisă la faţa locului, iar armata aerului a lansat de la baza din Florida alte avioane de cercetare. Bombardierele Avengers care compuneau zborul 19 erau concepute astfel încât să poată pluti multe ore, chiar după cea mai brutală amerizare.

Nicio urmă din imensul hidroavion Martin Mariner. S-a declanşat o operaţiune de căutare, simultan pe apă şi în aer, pe un perimetru cuprinzând, la est, Ber-mudele şi Porto Rico, la nord, Canada şi la sud, Bahamas.

Nu au ajuns la niciun rezultat. Nedumerirea domnea. Şase aparate mari să dispară în plină zi fără nicio urmă în acelaşi perimetru al oceanului?

Avioanele erau echipate cu bărci de salvare. Cei douăzeci şi şapte de membri ai echipajelor erau îmbrăcaţi cu veste gonflabile. În ceea ce priveşte aparatul de salvare Martin Mariner, capacitatea şi competenţa lui de a zbura pe orice vreme, în orice condiţii erau probate…

În sfârşit, au fost anunţate familiile celor dispăruţi. Un comunicat laconic în presă. Apoi tăcerea oficială. Timp de douăzeci şi nouă de ani, peste o întâmplare de un dramatism impresionant, s-a aşezat vălul misterului şi al tăcerii.

Marina a numit o comisie de anchetă, dar concluziile la care a ajuns au rămas secrete timp îndelungat.

Cu toate acestea, s-a găsit un om, care, din 1945 până în 1973, a adunat toate informaţiile despre această întâmplare neobişnuită. Numele acestuia este Art Ford, jurnalist la revista „Penthouse”. În 1973, Art Ford a publicat lucrarea „Triunghiul Bermudelor, sau secretul cel mai bine păzit al zilelor noastre”, în care a adunat toate datele care puteau fi cunoscute în acel moment.

— Ani de-a rândul, părinţii celor dispăruţi au pus întrebări rămase fără răspuns, îmi povesteşte Art Ford. De ce nu s-a găsit nicio epavă? Niciun corp?

Forţele Marinei refuzau să răspundă, iar concluziile comisiei de anchetă erau protejate de secretul militar.

— Dar în afara Marinei nu avea nimeni niciun indiciu? Poate radioamatorii să fi captat ceva din scurta comunicare dintre echipaj şi turnul de control.

— M-am gândit şi la posibilitatea aceasta, răspunde Ford. Am

cercetat şi am descoperit câţiva radioamatori ce aveau înregistrate ultimele cuvinte ale locotenentului Taylor: „Nu ne urmăriţi… Parcă sunt extratereştri”.

— S-a putut verifica ceva clin ce spusese Taylor?

— Mulţi ani, nu. În 1972, noua lege a libertăţii de informare mi-a permis accesul la documentele secrete ale Marinei. Despre evenimentul din 1945 am găsit un raport oficial de şaptezeci şi două de pagini. Se confirmă ultimele cuvinte spuse de Taylor.

— Cum le-aţi interpreta? Art ridică braţele în aer.

— Tot ce ştiu este că Taylor s-a confruntat cu o situaţie pentru care n-a fost pregătit. Probitatea sa nu poate fi pusă la îndoială.

Nu avem de-a face cu halucinaţiile unui bolnav, ci cu observaţiile şi constatările unei persoane conştiente că i se încredinţase responsabilitatea a paisprezece vieţi omeneşti şi a cinci aparate de zbor.

— Mesajele sale radio îi trădează de la un moment dat disperarea, nu-i aşa?

— Este adevărat. Mă întreb şi eu cum s-a putut pierde şi ce vor să însemne cuvintele: „Totul pare ciudat, chiar şi oceanul”. De ce refuza să fie urmărit de altă misiune?

— Să fi văzut ceva deasupra oceanului?

— Poate şi-a dat seama că întreaga escadrilă este încercuită de o forţă necunoscută şi a vrut să pună în gardă echipajele de salvare. Oricum, ceea ce a urmat se ştie. Zborul 19 şi misiunea de salvare au dispărut. Au căzut în ocean sau au fost absorbite în spaţiu? N-aş putea răspunde.

Nu mi-am pus la punct toate detaliile ipotezei mele. Dar faptele petrecute ar putea să-mi confirme bănuiala că am primit vizita extratereştrilor.

— Ajungem totuşi la unul dintre cele mai intrigante aspecte ale misterului: aspectul geografic. Dacă au fost extratereştrii, de ce să fi ales o porţiune de o-cean atât de strâmtă?

— Unul din motive ar fi acela că partea estică a Floridei este considerată ca fiind ideală pentru lansarea rachetelor în cosmos. De ce să nu fie la fel de bună şi pentru aterizarea aparatelor care vin din spaţiu?

— Din ce cauză este considerat „locul ideal”? Ce particularitate prezintă?

Art desfăşoară o hartă. Marchează locul şi începe să-l descrie.

— Se află în plin ocean. Riscul! Producerii unui accident care să afecteze vreun oraş este foarte mic. Aproape inexistent. Culoarele aeriene pe care se fac cursele obişnuite nu trec prin această zonă. Riscul unei coliziuni în aer este foarte redus. Şi mai important, fâşia de ocean care se întinde la sud-est de bazele din Cap-Kennedy şi Lauderdale este mărginită de insule care servesc drept puncte de reper. Sunt foarte utile şi necesare în cazul eventualelor aterizări forţate, pentru că oriunde s-ar întâmpla nu te afli niciodată la mai mult de opt sute de kilometri de un teren de aterizare şi nici la mai puţin de trei sute. În plus, este un culoar vizibil de la altitudini foarte mari. Să urmărim pe hartă mai departe, îmi propune.

Urmăreşte cu degetul extremitatea nord-estică a Americii de Sud, traversează oceanul până în Africa.

— Fie că vine, fie că pleacă, orice navă spaţială dispune de această rută degajată şi jalonată cu indicatoare, (în minte îmi vin cuvintele unui pilot dispărut: „Oceanul are un aer neutru, indiferent.") Teoria mea, îşi începe expunerea Art Ford, este că cele şase aparate au pătruns într-o zonă de turbulenţă care le-a dezechilibrat instrumentele de zbor şi le-a amuţit radiourile.

— Aveţi vreo informaţie cu privire la turbulenţe atmosferice manifestate în acea după-amiază din 1945?

Aprobă din cap.

— Făcând cercetări, am ajuns la două informaţii foarte importante, cu toate că nu se referă la acea zi, ci la o perioadă de câteva săptămâni sau luni, cam pe la sfârşitul anului 1945.

Îşi consultă notele.

— Două observatoare, situate la o distanţă apreciabilă unul de celălalt, au constatat fenomene ciudate pe cer. Joel Stebbins, de la Observatorul din Mont-Wil-son, a observat pe cerul nopţii radiaţii infraroşii. Un asemenea fenomen nu se mai întâlnise până atunci şi după câte ştiu nu s-a mai repetat.

La observatorul din Leyde, din Ţările de Jos, s-au interceptat nişte emisii radio poate puternice, provenind din spaţiu. Citez exact cuvintele martorilor: „În spaţiu s-a deschis o nouă perspectivă, ca o fereastră".

Nu mă pot abţine să nu mă întreb dacă prin această fereastră n-au fost cumva atrase în spaţiu avioanele noastre.

După întrevederea cu Ford, m-am apucat serios să studiez datele referitoare la perimetrul de ocean numit Triunghiul Bermudelor.

Am aflat că aventura tragică a celor şase aparate ale bazei Lauderdale nu era singulară. De mai bine de două sute de ani s-au înregistrat dispariţii misterioase în regiunea respectivă. Bilanţul: peste o sută. de avioane şi vapoare au fost înghiţite. Niciun membru al nici unui echipaj nu s-a putut salva. Niciunul nu a trimis nici cel mai mic semnal de alarmă înainte să dispară.

Desfăşuraţi o hartă şi puneţi vârful creionului pe insulele Bermude. Trageţi o linie spre vest până la Cap-Canaveral, în Florida. De acolo coborâţi drept spre sud-est, prin Bahamas, apoi urcaţi spre nord-est până la Bermude, punctul de pornire. Aveţi sub ochi Triunghiul Bermudelor, aproape opt sute de mii de kilometri pătraţi de ocean. Cei care se aventurează în această zonă au motive serioase de îngrijorare. Nici turismul, nici comerţul nu s-au dezvoltat aici. De altfel, regiunea este evitată de turişti.

Se cunoaşte un singur caz de cvasisalvare din acest triunghi al morţii. La 6 noiembrie 1840, London Times scria că: „S-a descoperit o navă franceză de mare tonaj, Rosalie, rătăcind în apropiere de Bahamas…" Vaporul efectua cursa Hamburg-Havana. Toate pânzele erau ridicate, iar dintr-o colivie se auzea cântecul unui canar. Din depărtare totul părea normal, dar la bord nici urmă de echipaj sau de comandant, încărcătura era intactă, nava nu luase apă, dar despre echipajul care a condus-o şi despre pasagerii de la bord nu s-a aflat niciodată nimic.

Am început să adun date despre alte incidente misterioase. Am o listă cutremurătoare.

4 martie 1918. Petrolierul Cyclops al Marinei Americane se îndrepta spre Hamton Roads în Virginia. Era o navă de mare tonaj care transporta zece mii de tone de magneziu şi 309 pasageri, inclusiv echipajul. Prima jumătate a călătoriei a decurs normal. Apoi, mesajele radio s-au întrerupt brusc. Nu s-a putut găsi nici cea mai mică urmă de naufragiu şi nici cea mai mică pată de ulei. Tragicul accident se petrecea în timpul primului război mondial. Din această cauză, a fost lansată ipoteza că submarinele germane au scufundat petrolierul american. După terminarea războiului, din arhivele Marinei germane s-a aflat că niciun submarin german n-ar fi putut ataca petrolierul

Cyclops pentru simplul motiv că vasele germane nu s-au apropiat niciodată de Triunghiul Bermudelor.

Ianuarie 1962. Cargoul KB-50 al Forţelor Aeriene Americane se aventurează deasupra Triunghiului şi dispare. Avea un echipaj de opt membri.

Martie 1963. Vasul Sulphur Queen dispare în mare. Echipajul era format din 39 de oameni, în luna iulie a aceluiaşi an, vasul de pescuit Sho Boy s-a pierdut fără urmă. La bordul lui se aflau 40 de persoane.

28 August. Două avioane-cargo ale Air Force, echipate fiecare cu câte patru reactoare, pătrund deasupra Triunghiului şi se pierd în infern.

1970. O vedetă de croazieră şi un avion de mici dimensiuni dispar în acelaşi sector în mai puţin de o lună.

Tulburările atmosferice din Triunghiul Bermudelor, dacă despre aşa ceva este vorba, se pare că se manifestau şi erau cunoscute de multă vreme de înaintaşii noştri. În piesa „Furtuna", Shakespeare, prin cuvintele „eterna agitaţie a insulelor Bermoothes", nu face oare aluzie la acelaşi fenomen? Bermoothes sau Bermude desemnează acelaşi microarhipelag din Oceanul Atlantic.

Este foarte posibil ca Shakespeare să fi făcut referire la desele naufragii provocate de recifurile de corali. Scafandrii au găsit epavele a 120 de vase scufundate în apropierea acestui arhipelag însorit. Pe de altă parte, „agitaţia" despre care vorbeşte Shakespeare nu este caracteristică recifurilor.

Totuşi, avem motive să credem că se cunoştea fenomenul dispariţiilor din apropierea Bermudelor încă din vremea lui Shakespeare.

Cum se face că oameni, vapoare şi avioane se evaporă? Cum se face că totul se petrece atât de repede încât niciun echipaj de salvare nu poate detecta nici măcar o umbră de indiciu? Au fost ele absorbite în spaţiu prin nişte procedee necunoscute locuitorilor Terrei?

N-aş putea da un răspuns sigur, dar mi-am construit o teorie proprie.

Să admitem că, înainte de creşterea nivelului apei oceanelor, o colonie de extratereştri a ocupat platoul Bahamas. Să presupunem că aceştia dispuneau de tehnici necunoscute nouă. Când apele au început să crească, oamenii veniţi din spaţiu şi-au distrus sursa de energie de

care dispuneau sau au lăsat-o să cadă, fără nicio intenţie, pe fundul oceanului, în Triunghiul Bermudelor.

Ne este îngăduit să credem că această sursă de energie necunoscută începe să emită radiaţii de un tip sau altul în momentul în care prin zonă trec vapoare şi avioane sau pur şi simplu accidental.

Aceste radiaţii necunoscute distrug echilibrul oricărui dispozitiv electronic şi atacă sistemul nervos al fiinţei umane, ajungând până la a distrage ceea ce ating, nelăsând nici măcar o urmă de atom.

Şi, cine ştie? Poate că aceste radiaţii provin de la o instalaţie destinată la origine să trimită semnale pentru a ghida călătorii din spaţiu.

Iată-mă deodată în faţa unor fenomene care depăşesc cu mult o eventuală interferenţă electromagnetică. Chiar şi aspectul oceanului se modifică. Specialişti, marinari avizaţi şi piloţi experimentaţi au manifestat un comportament iraţional înainte ca legătura cu ei să se întrerupă pentru totdeauna.

Aşadar, o forţă sau o inteligenţă care ne depăşeşte în prezent se declanşează în anumite perioade în Triunghiul Bermudelor. Cred că poate fi o explicaţie acceptabilă.

S-au observat şi în alte părţi ale globului, în Egipt mai ales, manifestări asemănătoare, dintre care una pare a fi asemănătoare cu fenomenele din misteriosul Triunghi al Bermudelor.

Şi, cum nu mă pot ţine departe de un loc unde pluteşte misterul, vă invit cu mine pe malurile Nilului.

PARTEA A DOUA

MISTERE ŞI AZI

Cine i-a iniţiat pe egipteni?

Zbor spre est. Sunt în căutarea presupuselor cetăţi pe care colonia de extratereştri le-ar fi ales pentru a-şi stabili alte baze pământene. Atunci îmi dau seama că în focul cercetării am ignorat un amănunt care ar fi trebuit să-mi sară în ochi de mult. În timp ce cea mai mare parte a specialiştilor consideră că civilizaţia modernă se întinde de la est la vest, cercetările mele mă conduc la concluzia că direcţia de dezvoltare este opusă. Poate mă înşel eu, poate nu.

Oricum, pe durata acestei călătorii am tot timpul să trec în revistă informaţiile pe care le deţin despre societăţile avansate care acum şase mii de ani înfloreau în Orientul Mijlociu. Sumerul mă atrage în mod deosebit.

De unde vin sumerienii care au locuit în Mesopota-mia? Au apărut, pe neaşteptate, de nu se ştie unde, spre anul 3.000 î. H… Dispuneau de prima limbă scrisă, stăpâneau matematicile şi aveau noţiuni solide de fizică, chimie şi medicină. Dacă despre originea lor nu se cunoaşte mai nimic, dispariţia lor, două mii de ani mai târziu, este la fel de misterioasă, încep să le reconstitui în minte istoria şi simt cum mă copleşeşte plăcerea de a emite ipoteze.

Perioada pe care o am în vedere este de cincizeci de mii de ani. Să presupunem că la un moment dat, în cursul acestei perioade, a intervenit expediţia unor extratereştri care dispuneau de o tehnologie avansată, mult superioară celei cunoscute de noi în prezent. Au început să clădească tot ce aveau nevoie pentru a supravieţui. Se scurg câteva zeci de ani liniştiţi. Brusc însă se dezlănţuie unul dintre cele mai puternice cataclisme. Coloniile au suferit mari ravagii. Cei mai buni şi cei mai inteligenţi dintre colonişti au părăsit planeta pentru a continua căutarea unui alt cămin în alt colţ al Universului. Aşadar, dintr-o cultură şi o civilizaţie foarte avansate n-au rămas decât fragmente.

Se poate face comparaţie cu situaţia pasagerilor unui avion care, în 1972, s-a ciocnit de vârful unui munte din Chile. Ei au supravieţuit accidentului, dar ceea ce-a urmat a fost o luptă pe viaţă şi pe moarte. Din resturile avionului şi-au făcut unelte şi arme. Condiţiile aspre însă i-au condus spre canibalism. Aceeaşi soartă s-ar putea să fi avut şi coloniile de extratereştri după cataclism.

Aşadar, am conturat în linii mari tabloul evoluţiei umanităţii. Ideii progresului constant şi liniar i-am substituit ideea unui început cu un nivel foarte avansat, urmat de un recul, iar apoi revenirea la noi progrese, în acest cadru s-au integrat de minune chiar şi ciudăţeniile pe care le-am adunat de-a lungul cercetărilor mele.

Sumerul şi începuturile sale inexplicabile, vechiul Egipt şi realizările sale miraculoase, iată unde sper să descopăr noi argumente pentru teoria mea. Cu speranţa că voi reuşi să găsesc un indiciu care mă aşteaptă tocmai pe mine, fac prima escală în Egipt, la Sakka-rah. La treizeci de kilometri de Cairo, pe cursul Nilului, se găsesc vestigiile celei mai vechi capitale a Egiptului, Memphis. În acele vremuri au guvernat două dinastii de faraoni. Un aliniament de mici piramide şi câteva pâlcuri de palmieri mă întâmpină cu indiferenţă. Restul a fost înghiţit de deşert.

Nisip, nisip peste tot. Omniprezent, iritant, infinit, în pantofi, în

ochi, în porii pielii. Nisip care se întinde din Maroc până în Sinai, până în Arabia, până în Tibet şi chiar în Mongolia. Această centură de nisip care încinge şi înlănţuie cele două continente a fost martoră a naşterii unor oraşe splendide şi civilizaţii înfloritoare. Din păcate, însă, ele au dispărut cu totul pe măsură ce creştea temperatura pe glob, iar căderile de ploaie se răreau.

De o parte şi de alta a Nilului, pe o suprafaţă de vreo douăzeci de kilometri, se întinde o panglică de verdeaţă, de la Marea Mediterană până la deşertul Numibiei. Este singura fâşie de pământ despre care se poate spune că a fost smulsă deşertului. Viaţa Egiptului vechi atârna de acest fir.

Înconjurat de liniştea deşertului, am străbătut locurile unde se întindea altă dată Memphis. Am admirat zidurile de un alb ameţitor ale cetăţii Sakkarah. Eleganta lor simplitate m-a cucerit. Sakkarah a fost construit la scară. Umană, nu la dimensiunile uriaşilor, în călătoriile anterioare făcute în Egipt m-am simţit parcă un străin printre monumentele gigantice de la Gizeh şi Karnak. Şiruri de giganţi cu ochii nemişcaţi împodobesc aleile din interiorul templelor pustii. Pe ziduri a rămas urmele unei arte statice, plate, fără strălucire.

N-am simţit atunci nici cea mai mică înrudire cu cei care au construit sau au pictat aceste monumente, cu faraonii austeri din muzeul din Cairo, cu regina Hatshepsut deghizată în Osiris care poate fi văzută la Muzeul Metropolitan, în Sakkarah, însă, am avut senzaţia că aveam de-a face cu nişte oameni amabili.

Construcţiile lor din piatră au o verticalitate comparabilă cu cea a zgârie-norilor contemporani. Rândurile de pilaştri omaţi cu caneluri îmi amintesc de coloanele Greciei clasice, cu toate că templele greceşti au fost înălţate cu cel puţin două mii de ani mai târziu.

Cetatea Sakkarah nu este fructul nici al declinului, nici al maturităţii Egiptului.

A fost construită de un popor tânăr, care, renunţând la certurile dintre triburi, a creat cel dintâi monument din piatră, prima capodoperă arhitecturală a omenirii.

A fost înălţată cam cu 2700 de ani înainte de Hristos, la începutul primei perioade de pace şi prosperitate cunoscute de Egipt, sub numele de Vechiul Imperiu. A fost o perioadă de o efervescenţă creativă rară.

S-au ridicat primele şi cele mai frumoase piramide, ca şi multe

dintre cele mai reuşite opere de artă egiptene. De-a lungul istoriei, Sakkarah a rămas pentru Egipt un loc sfânt, înainte de Vechiul Imperiu, triburile risipite de-a lungul Nilului trăiau din pescuit şi dintr-o agricultură primitivă. Pe neaşteptate, ele s-au hotărât să-şi unească forţele pentru a stăvili creşterea apelor Nilului astfel încât recoltele să nu mai fie inundate.

A coopera înseamnă a organiza. Unificarea Egiptului şi formarea primei dinastii se datorează eroului legendar Narmer. O dată unită, naţiunea trece brusc de la epoca de piatră la o civilizaţie originală şi strălucitoare.

Studiindu-i istoria, am avut impresia că această civilizaţie n-a fost rezultatul unei evoluţii, ci a apărut dintr-odată. Uneltele, tehnica, arhitectura, tehnologia precum şi concentraţiile urbane cu organizare perfectă s-au materializat în decursul unui secol sau două, ca şi cum ar fi fost aduse de undeva.

De altfel, călătoria mea la Sakkarah avea tocmai scopul de a descoperi dacă nu cumva primii egipteni primiseră cândva o „infuzie de civilizaţie", din partea unuia sau a mai multor astronauţi. Într-adevăr, aflu că a existat un personaj istoric real, nu de legendă, care i-a învăţat pe egipteni să construiască cetatea Sakkarah.

Este vorba de un individ remarcabil, artist şi savant, nu un cuceritor sau un rege. Se numea Imhotep, primul arhitect, primul inginer din istoria omenirii. A fost, în egală măsură, un foarte bun administrator şi un medic pasionat. Posteritatea a făcut din el un zeu. Oare să fi venit din spaţiu?

La Sakkarah există dovezi clare ale muncii lui. Meşterii de la Sakkarah au fost printre primii din lume care au stăpânit tehnicile complicate ale construcţiei în piatră. Aceste minunate şi vaste clădiri au fost rodul unui popor care, cu un secol mai înainte, nu cunoştea niciun alt material de construcţie decât cărămizile arse la soare. Cel ce i-a învăţat noua tehnică a fost nimeni altul decât Imhotep.

Pe vremea celui de-al doilea faraon din Vechiul Imperiu, Imhotep a avut funcţia de mare vizir. Astăzi aceasta ar echivala cu aceea de prim-ministru. Graţie meritelor sale, Imhotep a fost unul dintre puţinii muritori ai panteonului egiptean ridicat la rangul de zeu. De altfel, în secolul trecut, cercetătorii vechiului Egipt nu credeau deloc în originea sa omenească. Este adevărat că nu dispuneau pe vremea aceea decât de documentele redactate cu două mii cinci sute de ani

după presupusa lui existenţă.

Să urmărim un scurt pasaj dintr-o istorie a faraonilor scrisă în limba greacă de Manetho, un preot egiptean care a trăit în secolul III î.Hr.: „În timpul lui Zoser I a trăit Imhotep, care a fost inventatorul artei de a construi din piatră şlefuită. De asemenea, el a îmbunătăţit tehnica scrisului".

Grecii antici îl cunoşteau pe Imhotep sub numele de Imouthes. Adesea îl identificau cu Esculap, venerat de ei ca zeu al medicinei. Imouthes era totodată patronul scribilor greci şi al funcţionarilor. După ce au descoperit cerneala, din amestecul apei cu negrul de fum, scribii greci şi egipteni vărsau ultima picătură în cinstea lui Imhotep.

În 1926, arheologii au reuşit să dovedească, o dată pentru totdeauna, originea omenească a lui Imhotep. Dovada o constituia o statuetă reprezentându-l pe faraonul Zoser, descoperită în împrejurimile cetăţii Sakkarah. La baza statuii erau gravate numele şi titlurile lui. Aceasta constituia o mare onoare, având în vedere că se întâmpla într-o ţară în care obiceiul cerea ca majoritatea operelor să-i fie atribuite faraonului. Egiptologii au căzut de acord că nu Zoser, ci Imhotep este ctitorul primului mare edificiu din piatră de pe pământ: piramida în trepte de la Sakkarah, despre care Leonard Cottrel spunea că este „cel mai vechi şi cel mai impresionant dintre monumentele din piatră din lume".

Un alt arheolog celebru, Jean Philippe Lauer, scria despre această piramidă: „Când i-am înţeles importanţa – primul monument în trepte construit din piatră şi conceput de Imhotep, un Michelangelo al epocii – m-am hotărât să mă dedic acestei munci". S-a ţinut de cuvânt. Jean-Philippe Lauer şi-a consacrat următorii patruzeci şi doi de ani din viaţă reconstituirii piatră cu piatră a cincisprezece hectare de temple şi instalaţii ce înconjurau piramida în trepte. Rezultatul a fost una dintre cele mai spectaculoase curiozităţi ale Egiptului.

Mă plimb de-a lungul magnificului zid de zece metri înălţime şi de o mie cinci sute de metri lungime, în interiorul acestei incinte, admir mai întâi curtea de onoare a faraonului, neacoperită, ce comunică direct cu cerul, coloanele de calcar gravate cu delicate motive vegetale, plafonul sculptat care imită bârnele de lemn, pereţii scuipaţi în trompe-l'oeil, aidoma unduirilor trestiei, întregul edificiu era o replică mult mai dibace, mult mai iscusit clădită a palatelor şi templelor construite altă dată clin cărămizi arse la soare în care

faraonul trăise în capitala sa de la Memphis.

Impunătoare, sfidând totul de jur-împrejur, se înalţă piramida. Un ghid mă informează că baza sa măsoară 136 de metri pe 1400 de metri şi că cele şase terase uriaşe se ridică spre cer până la 66 de metri. O alee mărginită de coloane sub formă de fus mă conduce spre porţile grele din piatră. Veşnic întredeschise, ele copiază în cele mai mici detalii porţile din lemn ale vechilor palate.

Pătrund în interior. Parcurg un coridor care coboară în pantă până la o groapă cu o adâncime de treizeci de metri, în fund, se vede deschizătura prin care a fost introdus corpul neînsufleţit al lui Zoser. Această intrare tainică era odinioară astupată cu un capac de granit cântărind mai multe tone. Astăzi acest capac a fost înlăturat, accesul în camera mortuară devenind posibil.

Intru în camera mortuară. De aici pornesc ca razele soarelui mai multe coridoare care conduc spre nişte săli tăiate în stâncă la o adâncime de treizeci de metri.

— La ce servesc aceste încăperi? Mă întreb.

Dar nimeni nu poate să-mi răspundă.

Una din săli era împodobită cu mozaic de ceramică verde cu reflexe albăstrii care imită unduirile trestiei. Fără îndoială, el orna palatul lui Zoser. Dacă aceste săli aveau sau nu puteri miraculoase, nu ştiu pentru că nu le-am observat.

Totuşi, am remarcat că marile piramide construite după modelul acesteia nu au decât una sau două săli de acest tip. De ce oare cea care le-a servit ca model avea mai multe? Ne putem imagina că marile piramide ascund săli secrete care n-au fost încă descoperite?

Arheologii au căzut de acord asupra faptului că piramida în trepte de la Sakkarah a fost prototipul celor mai mari piramide construite din blocuri de piatră, de aproape zece tone fiecare. Aceste piramide au fost înălţate la Gizeh în cursul următoarelor două secole.

Imhotep merita să fie venerat de posteritate, chiar dacă piramida de la Sakkarah şi monumentele care o înconjoară ar fi fost singurele opere concepute de el. Cu aceste edificii încep mii de ani de arhitectură, în plus, să mai punem la socoteală că Imhotep a fost în egală măsură om de stat, astronom, mare poet şi medic, cu-adevărat o personalitate. Se pare că Imhotep a fost primul dintre cei mai dotaţi medici egipteni. Drept urmare, i s-au atribuit chiar puteri de vindecare de natură divină.

Din scrierile vechi reiese că Imhotep avea, lângă Memphis, un vast sanctuar ce servea atât ca templu, cât şi ca sanatoriu. Purta numele de Asclepeion, după Asclepios, zeul medicinei la greci, cu care aceştia îl asimilau deseori pe Imhotep.

În acel loc, bolnavii mergeau să-şi caute vindecarea, iar invalizii să-şi recapete speranţa că se vor putea folosi de membrele lor. Egiptenii, grecii, romanii care s-au succedat la conducerea Egiptului au invocat ajutorul lui Imhotep multe secole de-a rândul.

Sanctuarul dispunea şi de o facultate de medicină unde Imhotep îşi instruia discipolii. Acolo au deprins primii medici esenţa profesiunii lor. Totodată, este primul exemplu de învăţământ din lume care acorda o pondere importantă practicii.

Scrierile din vechime povestesc că, în învăţăturile lui Imhotep, era şi o bună parte de magie, Literatura egipteană abundă în poveşti despre magicieni, despre vrăjitori capabili să reînvie morţii. Aş cita drept exemplu relatarea unui incident survenit într-un spital, aşa cum a fost ea istorisită de un grec, care primea îngrijire în sanatoriul lui Imhotep: „O febră puternică mă ardea, iar durerea de spate de care sufeream mă sfâşia, mă copleşea. Din cinci în cinci minute mă îneca o tuse seacă. Capul îmi era greu şi zăceam într-un fel de semiinconştienţă. Mama şedea la căpătâiul meu, zdrobită de suferinţa mea. Deodată, a zărit o apariţie divină. A văzut pe cineva foarte înalt, îmbrăcat într-un veşmânt strălucitor, cu o carte în mâna stângă. Pur şi simplu m-a privit din cap până în picioare de două-trei ori, apoi a dispărut. Văzându-mă scăldat de sudoare, dar complet scăpat din ghearele febrei, mama a căzut în genunchi pentru a mulţumi apariţiei divine.

Durerile de spate m-au lăsat, aşa încât am început să cred povestea mamei despre binefacerile unui zeu".

Mă întreb cum să fi fost posibil ca un preot egiptean să fi luat dimensiuni supraomeneşti şi să apară brusc în haine nemaiîntâlnit de strălucitoare. Mă întreb cum ar fi putut să facă să-i scadă bolnavului febra şi să-i potolească durerile numai privindu-l. Din Ascle-peion n-a rămas nicio urmă. De fapt, nici măcar nu se cunoaşte exact amplasamentul edificiului.

Dar, este foarte clar că medicina egipteană stă la baza medicinii occidentale moderne. Hipocrate, părintele medicinei, recunoştea că datorează mult medicinei egiptene. Multe lucrări din acest domeniu

împărtăşesc acelaşi punct de vedere.

Am citit, de pildă, că în Egipt erau mulţi medici, chirurgi şi chiar specialişti ginecologi şi obstetricieni. Oculiştii îşi făcuseră un asemenea renume încât regele Cyrus l-a invitat pe unul dintre ei la reşedinţa sa din Perşi a.

La Tel al' Amama s-au găsit tăbliţe din argilă care povestesc despre medici ce ţineau nişte cursuri ciudate. S-a ajuns la concluzia că ar fi vorba despre un fel de psihanalişti ai antichităţii.

S-au păstrat până în zilele noastre numeroase papirusuri cu informaţii despre medicină. Cel mai preţios dintre ele, botezat „Edwin Smith", după numele celui care l-a descoperit, este un manuscris anonim, nedatat, cu o lungime de cinci metri. Este cel mai vechi manual de medicină cunoscut în istoria omenirii. Tratarea subiectelor se face într-o manieră raţională, fără nici cea mai mică aluzie la vrăjitorii sau incantaţii magice.

Sunt descrise pe larg patruzeci şi opt de cazuri de chirurgie clinică, de fracturi de craniu, leziuni ale coloanei vertebrale. Fiecare caz este tratat într-o ordine logică, pe capitole, începând cu auscultarea, continuând apoi cu diagnosticul şi tratamentul. De asemenea, notele explică sensul termenilor folosiţi.

Warren Dawson a atras atenţia că acest papirus dovedeşte că egiptenii au studiat creierul uman. Ei ştiau deja că leziunile cerebrale pot afecta şi alte părţi ale corpului. Printre tratamentele expuse se află explicat modul în care se pun la loc oasele rupte, cum se folosesc atelele şi ghipsul, apoi felul în care se poate interveni pentru curăţirea şi închiderea rănilor cu ajutorul punctelor de sutură, a penselor şi a unui pansament adeziv rămas necunoscut. Mă întreb cum a reuşit o civilizaţie atât de tânără să acumuleze atâtea cunoştinţe medicale într-un timp atât de scurt?

Şi asta nu e totul. Preparatele pe bază de plante ale medicilor egipteni au ajuns atât de căutate încât s-au răspândit în întreg bazinul mediteranean. Se cunoşteau şapte sute de remedii pentru toate bolile posibile, de la muşcătura de şarpe, până la febra puerperală. Nu exagerez făcând aceste afirmaţii. Toate medicamentele sunt catalogate într-un alt document vechi, papirusul Ebers.

Astăzi, înghiţim cu toată încrederea amestecuri ciudate, după reţetele concepute în urmă cu patru mii de ani pe malurile Nilului. Multe dintre medicamentele recomandate de medicii sau farmaciştii

Egiptului se mai folosesc şi în zilele noastre, de exemplu, cele cu salcâm sau cu anason, iar bobiţele de ricin erau folosite de egipteni ca laxativ. Coriandrul, şofranul ca şi substanţele minerale (arsenicul, salpetrul, alaunul) sunt nelipsite din compoziţiile care ne liniştesc durerile.

Dacă Imhotep a fost sau nu iniţiatorul ştiinţelor medicale în Egipt este greu de spus. Cert este că egiptenii l-au venerat ca pe cel mai mare vindecător al tuturor timpurilor. Arheologii au descoperit pe sute de statui din bronz imaginea lui, acestea fiind probabil daruri din partea bolnavilor vindecaţi de el.

Numai la Luvru se află cincizeci de asemenea statui ale recunoştinţei.

Acestea îl reprezintă nu ca pe un zeu, ci ca pe un erudit. Tuns foarte scurt, uneori purtând pe cap o tichie, cu şorţ şi sandale, Imhotep este surprins într-o ipostază meditativă, cu un rulou de papirus desfăşurat pe genunchi. Acest tip de statuete datează din secolul VI î.Hr., însă abia trei secole mai târziu Imhotep avea să devină zeul egiptean al medicinei. Portretele lui, datând din secolul III î.Hr., îl prezintă în picioare, ca pe majoritatea divinităţilor egiptene, are barbă şi ţine în mână un sceptru, simbol al vieţii şi al fericirii, în toată ţara, de la mlaştinile Deltei Nilului până la deşertul Nubiei, au fost înălţate temple în onoarea lui Imhotep. Logic ar fi să credem că un om atât de puternic şi atât de venerat a fost îngropat într-un mormânt ca cel al faraonilor. Ei bine, nu s-a întâmplat aşa. Faptul pare cel puţin ciudat.

Caracterul original al religiei egiptene este dat, mai înainte de toate, de felul în care este interpretată nemurirea. De vreme ce Nilul cunoştea creşteri şi descreşteri ale apelor, Osiris reînnoia viaţa, iar grânele renăşteau în fiecare an, de ce nu s-ar fi întâmplat la fel şi cu omul? Conservarea miraculoasă a morţilor îngropaţi în nisip contribuia, fără îndoială, la convingerea că Egiptul va dăinui milenii de-a rândul.

Pentru un egiptean, viaţa nu reprezenta decât preludiul existenţei eterne, de dincolo, în cursul acesteia, omul retrăia cele mai minunate momente din viaţa sa pământească. Supravieţuirea sa într-o existenţă eternă trebuia să se petreacă în lumea subpământeană a mormântului. Acesta nu era considerat un monument sau un mausoleu, ci trebuia să fie o locuinţă bine organizată, iar, pentru un nobil precum Imhotep, demnă de rangul lui. Mormântul marelui vizir

al faraonului ar fi trebuit să se afle printre cele mai grandioase, iar edificiul, un nucleu înconjurat de temple, curţi şi diverse monumente. Şi, totuşi, necropola lui Imhotep nu s-a descoperit.

Aproape toţi arheologii care au făcut săpături la Sakkarah au căutat în zadar mormântul lui Imhotep. Unii dintre ei şi-au dedicat zeci de ani acestei munci. Au scormonit în toate sicriele egiptene cu scopul de a descoperi cel mai mic indiciu. Dar nu s-a găsit nici măcar o aluzie la moartea lui.

Înţelegeţi unde vreau să ajung? Imhotep, pare-se, a fost un zeu antropomorf, care, precum Viracocha, Quetzalcoatl, Kukulkán – sau chiar ca Iisus – avea, Pe lângă o mare înţelepciune şi puteri miraculoase. El ar fi „plecat" în loc să moară şi să fie îngropat.

Niciodată n-am putut înţelege acest mister. S-au scurs multe mii de ani şi nu mai speram să înţeleg vreodată misterul cunoştinţelor ieşite din comun şi al dispariţiei (dacă putem vorbi de o dispariţie) lui Imhotep. Totuşi, acum, după ce am recapitulat aproape toate informaţiile pe care le-am putut descoperi despre el, mi-am propus să examinez unele dintre faptele sale pentru a constata care dintre ele mai trec şi astăzi drept magice sau supranaturale.

Preoţii egipteni au fost primii care s-au bucurat de învăţăturile secrete ale lui Imhotep. Ei îşi făcuseră o formidabilă reputaţie de magicieni, de ghicitori şi de vrăjitori în toată lumea antică. O reputaţie cu un caracter pozitiv, recunoscută de greci, despre care nu se poate spune că erau ignoranţi.

Potrivit legendei, preoţii îl considerau drept zeu al înţelepciunii şi ştiinţei pe Thot, care a domnit pe pământ trei mii de ani. Asociat într-un fel sau altul cu luna, el apare reprezentat ca un om cu cap de ibis, pasărea venerată de Imhotep. Aceasta este figurată ca simbol al unui om purtând o cască de astronaut. Este posibil oare ca legenda lui Thot să fi fost inspirată de vizita unei fiinţe supranaturale, dar binevoitoare?

Îmi amintesc că G.I. Joe era, în timpul războiului, porecla tuturor soldaţilor americani care împărţiseră cadouri în Europa, în Japonia sau în sud-estul Asiei, în acelaşi fel s-ar putea să se fi întâmplat şi cu Thot. A ajuns să desemneze o colectivitate, ca un reprezentant al oamenilor din spaţiu, care aducea învăţătura pe Pământ.

Cunosc adepţi ai ştiinţelor oculte care pretind că Thot era un Atlant care a participat la construcţia Marii Piramide, al cărei interior a

fost împodobit cu tăbliţele şi instrumentele sale magice. De aceea, egiptenii îl considerau un zeu atoateştiutor.

Inventator al scrierii, acest zeu a scris primele cărţi ale Egiptului. Despre acestea, preoţii spun că sunt ieşite „chiar din mâinile zeului".

O altă legendă povesteşte că zeul Thot i-a revelat regelui Thamos arta scrisului. Dar suveranul a socotit că scrisul reprezenta o ameninţare pentru societate: „Copiii şi tinerii care se vor strădui să se deprindă cu scrisul vor neglija să-şi exerseze memoria", ar fi obiectat monarhul.

Nu se ştie dacă Thot sau Imhotep au fost sau nu iniţiatori, este sigur, însă, că preoţii egipteni au fost primii oameni de pe pământ care au stăpânit scrierea. Cine să-i fi învăţat să fabrice hârtie prin presarea şi uscarea tulpinilor de papirus? Cert este că au fondat şcoli de scribi pe lângă temple, dând naştere unei clase de oameni instruiţi, care s-a dezvoltat, devenind mai apoi clasa funcţionarilor şi administratorilor în regatul recent unificat.

Dacă preoţii lui Imhotep au înfăptuit multe lucruri măreţe ne este, atunci, permis să credem că nu s-au mărginit doar la ceea ce cunoaştem, chiar dacă dovezile ne lipsesc.

Oricum, piramidele rămân cea mai minunată dovadă a ştiinţei lor. Înainte de a părăsi Egiptul trebuie să-mi aprofundez cunoştinţele despre aceste construcţii remarcabile.

Secretele pietrelor.

Diverşi indivizi care au capacitatea de a fi buni mediumi au susţinut cu hotărâre că au simţit radiaţii magnetice emanând din unele piramide. Primul savant care a bănuit existenţa unei surse de radiaţii electromagnetice în interiorul unei piramide a fost doctorul Louis Álvarez, laureat al premiului Nobel pentru fizică.

Mult timp, arheologii s-au întrebat dacă a doua piramidă de la Gizeh, cea a faraonului Kefren, nu avea cumva încăperi nedescoperite, rămase secrete. (Din aproximativ şaptezeci de piramide ridicate în Egipt, cea a lui Kefren se numără printre primele patru piramide celebre.) La sfârşitul anilor '60, doctorul Álvarez a conceput un dispozitiv electronic foarte sofisticat pentru a cerceta piramida.

Era vorba despre utilizarea unei radiaţii misterioase venite din spaţiu şi descoperită, în 1911, de fizicianul austriac Victor Hess cu ajutorul unor baloane de explorare a straturilor foarte înalte ale

atmosferei. Doctorul Robert Milikan, care a studiat mult această radiaţie – pe care a denumit-o „radiaţie cosmică" – a tras concluzia că trebuia să fie vorba de o formă de radiaţie electromagnetică. Caracteristica ei principală o constituie faptul că este dotată cu o enormă putere de penetraţie, astfel încât ea poate traversa mai mulţi metri de plumb.

Tocmai de această putere de penetraţie a vrut doctorul Álvarez să se folosească la Gizeh. Şi-a instalat dispozitivul electronic în centrul piramidei pentru a capta razele cosmice care pătrundeau în interiorul ei. Rezultatele trebuiau transcrise pe o bandă magnetică şi prelucrate de un ordinator programat să dea o „imagine" din interiorul piramidei, asemănătoare cu o fotografie făcută cu raze X. Dar, spre surprinderea tuturor, ordinatorul n-a reacţionat.

Doctorul Gonied, de la centrul de informatică I.B.M. din Cairo, a constat că ordinatorul nu producea decât nişte inepţii de diagrame care nu corespundeau cu dimensiunile piramidei. Stupefacţia cercetătorilor era cu atât mai mare cu cât acelaşi ordinator reacţionase corect la toate celelalte programe la care fusese folosit. Tehnicienii de la I.B.M. l-au supus unei revizii minuţioase, dar nu au descoperit nici cea mai mică defecţiune.

Aşadar, de vină erau datele pe care doctorul Gonied voia să le furnizeze ordinatorului.

Doctorul Álvarez n-a putut niciodată afla cauza acestor anomalii, în sfârşit, a trebuit să renunţe la proiectul său, pentru că, de fiecare dată când încerca să folosească ordinatorul în interiorul piramidei, acesta se defecta. După această aventură, a ajuns să se întrebe dacă nu cumva muntele de piatră nu ascundea vreun emiţător sau receptor de unde sau radiaţii necunoscute.

Cu siguranţă că nu este singurul care îşi pune această întrebare. Un turist francez, pe nume Bovis, vizitând camera regală în compania unui grup de compatrioţi, s-a mirat că deşeurile care acopereau solul piramidei nu degajau un miros dezagreabil. Deşeurile proveneau de la miile de vizitatori neglijenţi care se perindaseră pe acolo.

În culmea curiozităţii, Bovis a început să caute, să sape, să examineze grămezile de gunoaie. A descoperit chiar cadavre de pisici care nu emanau niciun miros, în ciuda atmosferei închise. A luat cu el acele cadavre, le-a disecat şi a constatat că se deshidrataseră şi se aflau pe punctul de a se mumifica. Oare ce li se întâmplase în Camera regală?

Bovis n-a dat niciodată un răspuns la această întrebare. Se ştie că egiptenii conservau mumiile în sarcofage de piatră, dar n-au găsit niciodată mumii în interiorul unei piramide.

Această descoperire destul de neobişnuită a ajuns la urechile unui inginer cehoslovac, Karel Drbal, care a fost atât de intrigat încât s-a decis să efectueze câteva experienţe. A construit machete de piramide şi a reuşit să stabilească o „relaţie între forma spaţiului închis, din interiorul piramidei şi procesele fizice, chimice şi biologice care se derulau acolo".

Mergând mai departe cu experimentul, a fabricat o machetă identică cu piramida cea mare. În interiorul ei, A introdus o lamă de brici ca să vadă ce i se poate întâmpla. Karel Drbal cunoştea vechile legende care spuneau că odinioară, în piramide, s-au găsit obiecte fabuloase, cum ar fi plăci de sticlă pe care le puteai îndoi fără să se rupă sau săbii care nu rugineau niciodată. Curând se va dovedi că piramida construită de el va produce un fenomen uimitor.

Plasată în interiorul piramidei machetă, orientată spre nord ca şi modelul său real, cam la o treime faţă de vârf – aceasta este poziţia Camerei regale în interiorul piramidei mari – lama de brici nu numai că nu ruginea, dar ascuţişul ei se refăcea continuu, în fiecare dimineaţă, Drbal îşi lua lama de brici din interiorul piramidei, se bărbierea, apoi o punea cu grijă la loc. În felul acesta s-a bărbierit de o sută de ori, fără să fi ascuţit tăişul lamei.

A proiectat alte piramide şi a constatat că au acelaşi efect asupra lamelor de brici. Atunci s-a hotărât să intre în afaceri, producând şi comercializând piramide din polistiren. A primit un brevet pentru invenţia lui, care a devenit foarte cunoscută în Europa sub numele de „tocilăria lui Keops", iar în Statele Unite ale Americii, sub denumirea de „piramida lui Thot". Ideea lui Drbal a fost folosită şi de alţi industriaşi. De pildă, în Franţa şi în Italia laptele şi iaurtul se vând în nişte ambalaje piramidale, în care se păstrează nealterate mai multă vreme. Nimeni nu poate explica de ce sau cum se realizează acest efect. Trebuie să recunoaştem însă că egiptenii ştiau mai mult decât noi în această privinţă.

Traversând deşertul pentru a ajunge la Marea Piramidă, am zărit oameni care săpau gropi în nisip. Grămezile care se formau în urma acestei operaţiuni erau încărcate în nişte coşuri suspendate la capetele unei prăjini pe care o purtau apoi pe umeri. La un moment

dat, am întâlnit un arheolog care avea pe cap o cască stil colonial. El cerceta hieroglifele de pe două pietre pe care tocmai le dezgropase. În fine, am constatat că erau mulţi cei care se străduiau să descifreze enigmele sfinxului şi să mai afle ceva despre istoria Egiptului. La sosirea mea se aflau în plină desfăşurare de-a lungul Nilului cincizeci şi nouă de expediţii de săpături. Nu este o cifră mare. Ruinele vechiului Egipt i-au fascinat dintotdeauna pe oameni.

Încă de acum aproape două mii cinci sute de ani, marele istoric grec Herodot îşi exprima stupefacţia în faţa a ceea ce descoperise într-un ţinut atât de vechi: „Nicio ţară din lume nu are atâtea minunăţii", declara el.

Pe vremea aceea, piramidele aveau cel puţin 2000 de ani. Erau situate în timpuri la fel de îndepărtate de Herodot, cum este astăzi faţă de noi Acropola ateniană. Avem dovada că, încă din cele mai vechi timpuri, mii de turişti s-au perindat să viziteze piramidele, atraşi de misterul lor. Anumiţi preoţi făceau oficiile de gazdă şi de ghizi. Se mai pot vedea şi astăzi unele desene gravate de turişti din alte epoci pe zidurile piramidelor. S-a trecut chiar la descifrarea acestora.

Mă las cuprins de atmosfera văii Nilului, gândindu-mă la bogata sa istorie. Pe când în Europa nu se depăşise epoca de piatră, Egiptul dăduse deja adevărate comori în domeniul artelor şi al tehnicii. Străbunii eroilor lui Homer erau nişte fiinţe semibarbare, când Egiptul îşi trăia ultima mare perioadă de prosperitate. Egiptul avea să devină însă victima setei de dominaţie a lui Alexandru.

Atracţia pe care o exercita acest imperiu de la porţile deşertului n-a încetat niciodată. Grecii, evreii, romanii au fost foarte impresionaţi de comorile Egiptului. Vestigiile sale somptuoase şi misterele lui i-au fascinat pe oamenii din toate timpurile. S-a întâmplat adesea ca oameni neştiutori, lacomi şi hrăpăreţi, să sustragă pietre de granit sculptat, care cântăreau mai mult de o tonă, pentru a le vinde unor muzee sau colecţionari particulari. Secole de-a rândul, piramidele au servit drept cariere de piatră întreprinzătorilor locali. N-a trecut nici măcar o sută de ani de când s-a hotărât oprirea acestui jaf.

Abia din acel moment, în împrejurimile oraşului Cairo şi-a făcut apariţia o rasă diferită, încrâncenată, dar animată de o curiozitate intelectuală, nu de dorinţa de a se îmbogăţi. Puţin câte puţin, patru generaţii de arheologi au reuşit să reconstituie panorama vieţii egiptene.

În momentul în care am ajuns eu în plin deşert, arheologii erau stimulaţi de un nou utilaj foarte perfecţionat care îi ajuta în munca lor. În afară de lopeţi, cazmale, cuţite, mistrii, perii din păr de cămilă, ei aveau la îndemână ordinatorul şi razele cosmice. Pe de altă parte, există fotografiile din spaţiu făcute cu ajutorul razelor infraroşii. Acestea au scos la iveală imagini fantomatice ale trecutului, urme ale unor edificii subterane dispărute, ale unor canale, poduri, baraje. Echipajul de pe Apollo, de pildă, a surprins o fotografie a Deltei Nilului care a permis cartografilor să localizeze mii de sate indigene, care nu mai figurau pe nicio hartă, în acelaşi timp, utilizând metodele spectrografice, prin intermediul sateliţilor se pot stabili: vârsta aproximativă a unui edificiu de piatră, compoziţia sa minerală, eventualele cavităţi neştiute sau forţele exterioare care au acţionat, cândva, asupra lui.

Celebrul arheolog britanic Walter Emery afirma că tot ce s-a descoperit până în prezent în Egipt nu este „decât o mică parte faţă de ceea ce este îngropat în nisip”. Pentru mine, piramidele rămân cel mai pasionant subiect de studiu.

Piramidele sunt construite din blocuri de piatră, fiecare dintre ele cântărind aproape cincisprezece tone. Fiecare bloc a fost ajustat şi şlefuit cu o precizie extraordinară, în aparenţă, ridicarea unei piramide ar fi trebuit să dureze zeci de ani, cu condiţia ca la această muncă să participe mii de muncitori. Cine să le fi sugerat faraonilor ideea de a construi într-un stil complet nou şi, de atunci, niciodată egalat? La ce s-au gândit egiptenii când au prevăzut aceste monumente colosale cu intrări abil disimulate de porţi false şi cu pasaje ce conduc spre blocuri de granit de netrecut? Nu poate fi vorba numai de simple măsuri de protecţie împotriva jafurilor. De ce faraonii doreau ca sarcofagul lor să fie îngropat sub un adevărat munte de piatră cu o geometrie perfectă?

Herodot, care a ascultat toate poveştile ghizilor din partea locului, a aflat că o sută de mii de sclavi ar fi muncit 20 de ani la ridicarea piramidei celei mari. Din lecturile mele reieşea acelaşi lucru. Cercetătorii egiptologi susţineau că numai cu armate de condamnaţi s-ar fi putut duce la îndeplinire o asemenea operă.

De curând, însă, am descoperit că afirmaţia era greşită. La ridicarea imensului edificiu n-au participat mai mult de patru mii de muncitori.

— Ei erau oameni liberi, care acceptau să muncească în timpul

sezonului mort, când creşterea apelor Nilului îi împiedica să lucreze la câmp. Aceştia erau bine hrăniţi: din arhivele vechi am aflat că ceapa, usturoiul şi ridichile care completau mesele muncitorilor erau aduse în cantităţi fabuloase.

Grupaţi în echipe de optsprezece sau douăzeci, muncitorii trăgeau pe nişte rampe blocurile de piatră. Pe multe dintre ele, echipele şi-au scris numele în roşu sau în ocru: „Echipa viguroşilor", sau „Echipa durilor".

Firește, această muncă nu era un joc de plăcere. Dar, este posibil ca acei constructori ai piramidelor să fi fost impresionaţi de faptul ca lucrează pentru un rege, aşa cum se vor entuziasma şi în Evul Mediu meşterii catedralelor gotice. Unele echipe erau atât de mândre ea fac ceva măreţ pentru faraoni încât, după cum consemna un maistru, munceau „fără ca un singur om să se simtă obosit, fără să-i fie cuiva sete", „oamenii se întorceau acasă bine dispuşi, cu burta plină şi sătui de bere, ca şi cum s-ar fi întors de la vreo sărbătoare religioasă".

Sunt absolut convins că egiptenii care au construit piramidele au fost nişte oameni sociabili şi plini de viaţă. Ei se numără printre popoarele cele mai harnice ale Antichităţii.

Multe secole s-a crezut că piramidele nu erau decât nişte morminte ridicate din voinţa faraonilor. Apoi, însă, în faţa proporţiilor lor impresionante, unii cercetători au început să-şi pună întrebări. Intuitiv, şi-au dat seama că piramidele puteau fi mai mult decât nişte pietre funerare. Cercetările au prins să se lărgească şi să se aprofundeze.

Sir William Matthew Flinders Petrie, decan al marilor arheologi ştiinţifici, susţinea că platoul deşertic care se întinde în jurul satului Gizeh „este cea mai veche şi remarcabilă aşezare din lume". Bineînţeles, este vorba de terenul pe care se înalţă cele trei mari piramide. Marea Piramidă, atribuită lui Keops şi celelalte două, de dimensiuni puţin mai mici. „Acolo, scria Petrie, se pot vedea începuturile arhitecturii, cea mai impozantă «grămadă» arhitecturală înălţată vreodată, cea mai bine gândită construcţie realizată vreodată, cea mai bună zidărie şi cel mai perfect exemplu de folosire a uneltelor".

Firește, barajele noastre de ciment sau podurile suspendate de oţel sunt opera unei tehnologii avansate şi – din punctul de vedere al civilizaţiei noastre – mult mai utile. Dar mi se pare că inginerii noştri, oricât de capabili şi de devotaţi ar fi, au mult mai puţine merite decât

cei care au ridicat piramidele. Astăzi, ei au la dispoziţie beton industrial, oţel profilat, explozibil şi diverse maşini de excavat şi ridicat materiale.

Ce s-ar face constructorii de astăzi dacă ar trebui să ridice o piramidă egipteană având, ca singure unelte din metal, dalta şi ciocanul din cupru, ca instrumente de măsură doar sfori şi creioane de cărbune, iar ca macarale, icuri şi pârghii, doar funii împletite din ramuri de palmier şi plută?

Construirea piramidelor a fost o adevărată faptă eroică care a necesitat o remarcabilă muncă de echipă, precum şi calcule logice de cea mai mare precizie. Rudolf Anthes a tras o concluzie plină de semnificaţii, afirmând că „Omenirea trebuie să ia aminte că în istoria civilizaţiei egiptene a existat un moment, cu 3.000 de ani înainte de Hristos, când gândirea religioasă şi cea logică au cunoscut o armonie pe care noi am pierdut-o. Egiptenii Antichităţii apelau la raţiune ori de câte ori era necesar, iar ceea ce depăşea puterea lor de înţelegere era tratat cu respect".

Deşi datele pe care le dau egiptologii sunt de cele mai multe ori aproximative, un singur lucru este cert: vechii egipteni aveau cunoştinţe solide de matematică, încă de la începuturile civilizaţiei lor. Dovada o constituie existenţa piramidelor. De altfel, popoarele Antichităţii atribuie, printre altele, egiptenilor şi inventarea ştiinţei matematice.

În ceea ce mă priveşte, eu cred că egiptenii aveau noţiuni de astronomie mult mai avansate decât îşi imaginează istoricii contemporani. Este uimitor faptul că reuşeau să calculeze cu o mare precizie ziua în care începeau să crească apele Nilului. Este, de asemenea, uimitor cu câtă precizie îşi orientau templele în direcţia zeului Nil; în sfârşit, intrarea şi altarul templelor au fost orientate în aceeaşi direcţie, cel mai adesea spre răsărit.

Sfinxul priveşte şi el tot spre răsărit. Unele temple privesc spre răsărit, adică spre locul de unde se ridică soarele în dimineaţa zilei solstiţiului de vară. Altele sunt orientate cu faţa spre nord, iar altele spre locul de unde apare Sirius sau alte stele strălucitoare.

Preoţii ştiau oare mai mult decât spuneau poporului? Din cele mai vechi timpuri, oamenii şi-au pus fel şi fel de întrebări contemplând cerul. Astronomia a fost, fără îndoială, prima ştiinţă pură. Şi dacă astronomii nu au primit învăţătura de la o inteligenţă superioară, asta

înseamnă că le-au trebuit multe nopţi de observaţii şi calcule. Graţie lor, călătorii au învăţat să găsească drumul ghidându-se după stele, iar ţăranii să ştie când este vremea pentru semănat şi când este timpul culesului. Preoţii care-i anunţau şi care-i învăţau aceste lucruri nu spuneau niciodată de unde aveau toate aceste cunoştinţe.

Pe măsură ce înregistrau progrese în studiul secret al astronomiei, au început să facă legătura între mişcările corpurilor cereşti şi puterile templelor. Zeii lor căpătau o nouă dimensiune. Ei meditau asupra misterului stelelor, ca şi cum ar fi primit semnale de departe, de la locuitorii lor.

În ciuda tuturor întâmplărilor perturbatoare, ei şi-au continuat neobosiţi studiile. De la un secol la altul, au observat poziţia şi mişcările planetelor până ce arhivele lor au cuprins mii de ani. Au stabilit diferenţa dintre planete şi stelele fixe, au înscris şi catalogat în volume stele care nu se văd cu ochiul liber şi, mai ales, au schiţat tabloul mişcărilor solemne şi calme ale corpurilor cereşti.

Istoria Egiptului de-abia începea, atunci când Zoser a fost înhumat sub piramida în trepte concepută de Imhotep. În decursul următorilor 70 de ani, dacă nu chiar mai puţin, s-a terminat construcţia Marii Piramide. Cine deţinea, aşadar, o asemenea ştiinţă?

Niciun specialist nu a negat că Marea Piramidă, chiar dacă este rezultatul logic al piramidei în trepte, reprezintă un progres spectaculos. Progres atât prin materialele utilizate, cât şi prin proporţiile gigantice.

Având o înălţime de 160 de metri, adică identică cu a unui zgârie-nori de 40 de etaje, Marea Piramidă închide la baza ei o suprafaţă de cinci hectare.

La construcţia ei s-au folosit două milioane două sute cincizeci de mii de blocuri de piatră, fiecare cântărind între două şi douăsprezece tone. Acestea a trebuit să fie transportate de la o distanţă de cel puţin o sută de kilometri. Este estimarea exactă pe care specialiştii au reuşit să o facă, fără să demonteze piatră cu piatră piramida.

Am citit că iniţial piramida a fost acoperită cu un strat de calcar alb şi neted, iar vârful îi era îmbrăcat în aur. În felul acesta putea fi zărită din depărtare de ţăranii care lucrau la câmp sau de nomazii care traversau deşertul – un simbol al grandioasei puteri supraomeneşti care scânteia şi se înălţa spre ceruri.

Putere supraomenească? Cine ştie? Dimensiunile gigantice, perfecţiunea tehnică şi splendoarea nu sunt singurele aspecte remarcabile ale Marii Piramide. Multe secole mai târziu, oamenii au făcut descoperiri surprinzătoare, care au rămas până azi neexplicate.

Primii care au trezit curiozitatea străinilor pentru interiorul piramidelor au fost egiptenii creştini. Sectă creştină, copţii pretindeau că descind din vechii egipteni. Ei foloseau un limbaj religios similar cu cel egiptean. Creştinarea Egiptului, înfăptuită de palestinienii vecini, datează din secolele IV şi V. Timp de secole, această sectă s-a întrunit în locuri secrete pentru a se închina zeilor Egiptului antic. Un scriitor egiptean creştin, cu numele de Masoudi, care a trăit în Evul Mediu, scria: „Unul din regii Egiptului, care a domnit înainte de Potop, a pus să se construiască două mari piramide. Apoi le-a poruncit preoţilor să-şi depoziteze aici manuscrisele cu ştiinţa şi învăţăturile lor, ca să le rămână urmaşilor pentru ca aceştia să le poată deprinde mai uşor".

Arabii au luat cunoştinţă de textele sacre ale copţilor când au cucerit Egiptul în secolul VII. De la indigeni au aflat că piramida cea mare ascundea între zidurile ei „o comoară nepreţuită", în ceea ce-i priveşte pe arabi, se poate spune că, pe cât erau de lacomi să găsească aur şi pietre preţioase, pe atât de mult doreau să se iniţieze în tainele ştiinţei. Aşa se face că au cercetat fiecare colţişor al Orientului Mijlociu pentru a descoperi manuscrisele din vechime. Au ajuns chiar ca pentru traducerea unui manuscris să plătească în aur greutatea acestuia. Califul Abdullah al-Ma'mum a hotărât să scotocească piramidele pentru a scoate la lumină învăţăturile secrete şi comorile pe care le ascundeau.

A plecat, aşadar, la Gizeh cu o mică armată de ingineri şi muncitori. Au început să examineze feţele înclinate ale piramidei, dar n-au putut găsi nicio intrare. Califul le-a poruncit oamenilor săi să dea piept cu piatra, s-o atace. Piatra nu se clintea. Atunci au aprins focuri în jurul piramidei şi au încălzit-o, iar apoi au aruncat oţet peste blocurile încinse, în felul acesta au descoperit locurile unde se îmbinau blocurile de piatră. Au marcat un bloc mai mic şi, cu ajutorul berbecilor, l-au scos din corpul piramidei, făcându-şi o gaură prin care să pătrundă.

Munca de distrugere s-a dovedit însă zadarnică. Au pătruns printr-un lung coridor până la camera regelui, dar n-au găsit decât un sarcofag gol de granit, care scotea un sunet misterios. Nici vorbă de vreun tezaur sau de sticlă insacabilă sau de săbii neruginite sau de

manuscrise. Dezamăgit, califul s-a întors la Bagdad.

De altfel, în Marea Piramidă nu s-a descoperit niciodată nimic ieşit din comun. Doar materiale de construcţie rămase nefolosite. După părerea mea, acest fapt este foarte curios. Dacă jefuitorii de morminte au luat totul, aşa cum pretind savanţii, atunci de ce să-şi fi dat osteneala să închidă uşa în urma lor?

Imhotep.

Va trebui să aşteptăm o altă cucerire – cea a tânărului Bonaparte, în 1789 – pentru ca piramida cea mare să înceapă să-şi dezvăluie marile secrete.

Expediţia prin care Napoleon urmărea să taie drumul englezilor spre Indii s-a dovedit un eşec. Dar, pentru arheologie, acest eşec a avut o anumită importanţă. Bonaparte ştia prea bine că pământul pe care-l călca ocupa în istoria omenirii un loc de seamă. Ştia, desigur, că, în Valea Nilului, omul a creat prima mare naţiune unificată şi a inventat pentru prima dată instituţii politice capabile să conducă o regiune vastă. Tot în aceste locuri, pentru prima oară, omul a dus la îndeplinire proiecte pe termen lung. Pe vremea aceea, Vechiul Imperiu de la Tiahuanaco era complet ignorat. Să fi fost Imperiul Tiahuanaco mai avansat decât cel egiptean? Nu se ştie nici astăzi, după cum nu se ştie cu certitudine nici care dintre cele două civilizaţii s-a dezvoltat prima.

Cert este că în Valea Nilului omul a elaborat pentru prima oară un mod de viaţă în care munca şi datoria jucau un rol important. Nici petrecerea timpului liber nu era ignorată. Voia bună, veselia, erudiţia şi artele erau în egală măsură cultivate, în paralel cu acest mod de viaţă, în mare măsură instituţionalizat, egiptenii au creat o întreagă literatură profană cuprinzând eseuri despre „cum să reuşeşti în viaţă”, discuţii despre stările de lucruri de atunci, romane de aventuri, cântece de dragoste.

Bonaparte ştia, fără doar şi poate, la ce se referea, când, înainte de bătălia piramidelor, le-a spus soldaţilor săi: „Soldaţi, din înaltul acestor piramide, patruzeci de secole vă contemplă!” Acum ştiu că această cifră, patruzeci de secole, nu era deloc exagerată, dimpotrivă.

Prevăzător, Bonaparte adusese cu el o armată de intelectuali: 165 de savanţi, arheologi şi artişti care aveau misiunea de a explora şi de a studia o ţară încă prea puţin cunoscută. Graţie lor, s-a conturat de-a lungul celor 36 de volume din „Descrierea Egiptului” fiecare detaliu al unui popor plin de vitalitate şi dotat cu atâtea calităţi.

Pentru a întocmi o hartă a Egiptului, inginerii francezi au ales Marea Piramidă ca punct de triangulaţie. Când a văzut-o prima oară, Napoleon a estimat că din materialele ei de construcţie s-ar putea înălţa un zid înalt de trei metri, în jurul Franţei. Dintre cei care-l însoţeau, unii cercetători au apreciat că, puse cap la cap, pietrele ar putea să înconjoare lumea pe două treimi la nivelul ecuatorului.

După ce cartografii au studiat punctele de triangulaţie, ei au constatat că piramida era orientată spre nord. Faţa sa era perfect aliniată cu axa polară a planetei.

Mai târziu, cartografii au descoperit că piramida se înălţa exact în centrul unei proiecţii plane a lumii, dar nu a lumii aşa cum era cunoscută la anul 2575 î.Hr., ci a lumii întregi. Dacă veţi examina un planiglob modern, veţi înţelege ce vreau să spun. Gizeh este situat la jumătatea drumului, între coasta occidentală a Mexicului, la stânga şi litoralul oriental al Chinei, la dreapta: între Capul Nord în partea de sus şi Capul Bunei Speranţe în partea de jos. Reprezentările în plan ale lui Mercator au arătat că oraşul Cairo de astăzi (Gizeh se află doar la câţiva kilometri) se găseşte la intersecţia meridianului 30 cu paralela 30.

Arhitecţii piramidei nu aveau decât un singur mijloc de a-i alege cu precizie poziţia centrală, în cazul în care nu este vorba de o pură întâmplare: să observe din spaţiu Pământul, să stabilească o hartă sferică, să proiecteze în plan şi să traseze coordonatele exacte.

Cercetătorii, uimiţi de aceste descoperiri de necrezut, s-au pus pe studii, măsurători, calcule, analizând cu grijă rezultatele. Munca se prelungea de la un an la altul: mulţimea dezvăluirilor creştea. Chiar şi cei mai sceptici şi mai conservatori membri ai academiilor din lume au început să creadă că Marea Piramidă este expresia unei cunoaşteri extraordinare a planetei şi a relaţiilor ei cu universul.

Până la urmă, au fost obligaţi să recunoască faptul că poziţia, orientarea şi dimensiunile piramidelor se aflau în strânsă legătură cu orientarea şi dimensiunile Pământului. Era greu de crezut că toate acestea nu erau decât simple coincidenţe.

Cel sau cei care au pus la punct planul piramidei ştiau cum se vede Pământul din spaţiu şi cum să întocmească hărţi ale cerului. Cu ajutorul lor calculau longitudinea şi întocmeau hărţile globului pământesc care-i ghidau în călătoriile lor pe mări şi oceane. Piramida cea mare reprezenta o reducere la scară a emisferei nordice, plecând

de la o fracţie dată a circumferinţei globului pământesc.

Ar fi fost chiar posibil ca piramida să fi servit, printre altele, drept observator, într-un fel sau altul, constructorii ei au ştiut că Pământul era rotund, dar turtit la cei doi poli. Ştiau, de asemenea, că se rotea în jurul axei proprii – înclinată la 23, 5 grade în raport cu orbita descrisă – dând astfel naştere zilei şi nopţii şi că acel grad de înclinare se află la originea anotimpurilor. Cunoşteau faptul că Pământul se învârte în jurul Soarelui în 365/366 de zile. Toate aceste date au fost folosite în orientarea şi amplasarea piramidei.

În plus, arhitecţii care au realizat planul piramidei ştiau că polul nord ceresc descrie o orbită imaginară, dând impresia unei „alunecări înapoi" a constelaţiilor şi atrăgând în timpul echinoxului o constelaţie nouă în spatele Soarelui, necunoscută în zodiac. Acest fenomen s-ar petrece o dată la 2200 de ani şi ar face parte dintr-un ciclu de 26.000 de ani. Asemenea date au fost citite, iar apoi s-au confirmat ca fiind reale în configuraţia internă a piramidei. Totuşi, arhitecţii nu aveau cum să observe stelele timp de 2200 de ani! Să nu uităm că egiptenii se aflau încă în stadiul de triburi primitive cu câteva secole numai înainte de construirea piramidelor.

Ar fi trebuit să mai treacă încă cel puţin câteva secole pentru ca o civilizaţie să fie capabilă să calculeze circumferinţa Pământului şi timpul în care acesta îşi parcurge orbita. Mi se pare tot mai evident că trimişii unei civilizaţii mult mai avansate le-au împărtăşit egiptenilor cunoştinţele de astronomie şi de matematică.

În lumina acestei ipoteze s-ar verifica şi faptul că vechii egipteni s-au gândit să-şi păstreze undeva învăţăturile, astfel încât să nu poată fi distruse. Aşa s-a născut Marea Piramidă, care răspundea tuturor exigenţelor, funcţionând ca o arhivă gigantică. Nu ne putem da seama de imensitatea acestui munte de zidărie până când nu ajungem în vârful faţetei orientate spre nord, maiestuoasă în ciuda stării de degradare. Treptele sunt înguste, mai puţin de patruzeci de centimetri, şi, pentru a complica şi mai mult lucrurile, au o înălţime de un metru. O persoană de talie mijlocie cu greu le poate urca. Aşadar, nu e de mirare că atunci când am ajuns în vârful piramidei m-am simţit frânt de oboseală şi triumfător în acelaşi timp. Treizeci şi şapte de metri deasupra deşertului. Blocurile de piatră care formau odinioară vârful au fost distruse sau furate, aşa că mă aflam pe un platou de vreo zece metri, de unde domină cea de-a doua piramidă, mormântul regelui

Kefren.

Înaintaşii considerau că Marea Piramidă era una dintre minunile lumii, datorită dimensiunilor ei şi eleganţei proporţiilor. Interiorul său, cu trecerile, coridoarele, conductele de aerisire şi galeria Camerei regale reprezintă, de asemenea, o minune a arhitecturii.

Aidoma miilor de turişti înaintea mea, am străbătut coridorul lung care cobora vreo douăzeci de metri până la mausoleu. A urmat apoi un alt coridor pe care l-am traversat în patru labe, ca apoi să urc cu mare greutate, pe vine, vreo sută de trepte care m-au condus exact în inima piramidei. Mă aflu în Sala Mare.

Încăpere de cincizeci de metri lungime şi înaltă de peste nouă metri. Parcurg anticamera şi ajung în cavoul funerar, cu pereţi de granit, situat la patruzeci de metri deasupra nivelului solului.

Arhitecţii care au înălţat această minune trebuie să fi avut cu siguranţă cunoştinţe foarte avansate, de vreme ce au ştiut să construiască încăperi interioare, în stare să suporte o asemenea greutate de piatră. De aceea plafonul Galeriei Mari este susţinut cu grijă. (Este vorba de un coridor lung şi îngust care duce în anticamera Camerei regale.)

Se crede că această galerie ar fi servit drept camera telescopului. O serie de observatori aşezaţi de-a lungul pantei coridorului şi-ar fi putut nota cu precizie trecerea corpurilor cereşti, aşa cum procedează astăzi astronomii moderni. Privind la capătul coridorului un bazin de reflexie, astronomul egiptean putea vedea clipa în care trecea o stea. Observatorul de la Navy foloseşte astăzi acelaşi principiu. Se notează cu o precizie de fracţiune de secundă trecerea stelelor pe bolta cerească, graţie reflectării sale într-un bazin cu mercur.

Richard Proctor, astronom şi scriitor britanic, spunea despre Galeria Mare că era „cel mai perfecţionat observator conceput vreodată, care permitea o observare exactă şi precisă”. Din această galerie, vechii egipteni au stabilit o hartă a sistemului nostru solar după principiul heliocentric. Aceasta se întâmpla cu mii de ani înaintea lui Copernic.

Planul interior al piramidei mai cuprindea două încăperi funerare care au rămas neterminate. De ce?

Arheologii presupun că faraonul Keops şi-a schimbat părerea. Iniţial faraonul ar fi dorit ca piramida să fie mult mai mică, iar camera

funerară să fie ascunsă în pământ. Pe aceasta urma să se ridice piramida. Apoi, ambiţia lui a crescut. De două ori le-a cerut arhitecţilor să mărească planul mormântului şi să înalţe cavoul în interiorul piramidei. Această anecdotă nu explică totuşi de ce dimensiunile piramidei le reproduc, în miniatură, pe cele ale planetei şi simbolizează mişcarea stelelor.

La rândul lor, savanţii nu sunt de acord că cele două camere au fost construite în zadar, numai în virtutea vreunui scop misterios. Cu toate acestea ei refuză să creadă că piramida ar ascunde în pereţii ei vreun aparat necunoscut, emiţător sau receptor, capabil să defecteze computerul detector de raze cosmice al doctorului Álvarez.

Orice s-ar spune sau s-ar crede, cu cât cercetezi mai mult aceste piramide, cu atât te minunezi mai mult de ce au fost în stare egiptenii. Camera regală se termina cu un plafon foarte înalt, alcătuit din şase plăci de granit, monumentale, în acest plafon s-au construit cinci compartimente care au scopul de a reduce presiunea.

Există şi critici care pretind că meşterii arhitecţi au supraestimat forţele de tensiune şi că o singură cavitate ar fi fost suficientă pentru a reduce presiunea. Nu susţin că acei constructori de odinioară ai piramidelor.

Au fost atoateştiutori, dar ţin să subliniez faptul că în zilele noastre, în epoca grinzilor a căror rezistenţă este analizată electronic, uitam adesea că în urmă cu doar câteva zeci de ani, arhitecţii construiau clădiri cu un coeficient de rezistenţă de cinci, opt şi chiar doisprezece…

Imediat după moartea sa, corpul lui Keops a fost îmbălsămat şi aşezat într-un sicriu de lemn. Sicriul a fost transportat de-a lungul coridorului care urcă spre Galeria Mare, pe unde se ajunge la Camera regală, apoi a fost depus într-un sarcofag de granit. Acesta a fost construit în acelaşi timp cu piramida, de vreme ce este prea larg pentru a putea trece prin culoarul strâmt care conduce spre Camera regală. Un capac greu şi masiv a fost fixat cu piroane de piatră deasupra sarcofagului, pentru totdeauna.

Când au ieşit, muncitorii au schimbat poziţia câtorva grinzi din anticameră pentru a-şi croi drumul. Trei blocuri enorme de piatră au căzut, astupând astfel intrarea.

Apoi au împins alte blocuri de piatră din Galerie spre coridorul care urcă. În felul acesta au acoperit intrarea în coridor dinspre

Galerie. Au părăsit Galeria printr-un puţ pe care l-au astupat cu pământ. Măsuri de precauţie extraordinare, nu-i aşa? Tentativele jefuitorilor au fost astfel descurajate multă vreme, adică cel puţin vreo patru secole.

Totuşi, rămâne o enigmă. Când oamenii califului au reuşit să spargă o intrare şi să-şi croiască drum până la Camera regală, unde n-au găsit nimic, Specialiştii au presupus că piramida fusese jefuită dinainte. Dar de ce să fure o mumie? Pe de altă parte, dacă piramida n-a fost construită ca să fie mormânt şi nici n-a servit vreodată în acest scop, atunci probabil că trebuie să eliminăm ipoteza jafurilor. Rămâne, însă, întrebarea la ce-ar fi putut folosi? De ce să fi fost închisă ermetic? Cu cât mă gândesc mai mult, sunt din ce în ce mai nedumerit.

În secolul XIX, după cum se ştie, Darwin a formulat teoria evoluţiei, care se opunea interpretării date de Biserică, întrebările despre necesitatea existenţei Marii Piramide s-au pus atunci cu şi mai multă îndârjire. Exegeţii Bibliei au văzut şi au emis tot soiul de semnificaţii. Adepţii ştiinţelor oculte au început şi ei să studieze dimensiunile interioare ale piramidei. Au ajuns la concluzia că, dacă s-ar lua în consideraţie o unitate arbitrară a dimensiunilor, numită „unitatea piramidală", care ar reprezenta un an, atunci Galeria mare prezicea toate evenimentele importante din istoria omenirii.

Un grup aparţinând acestei categorii de entuziaşti a calculat că în anul 1881 se va produce un miracol comparabil cu cel al revenirii lui Iisus pe pământ. Cum nu s-a întâmplat nimic semnificativ în 1881, un alt asemenea grup a străbătut coridoarele subterane ale piramidei. O nouă profeţie a ieşit la lumină; un mare război va izbucni în 1928, iar în 1936 Iisus se va întoarce printre oameni.

După 1936, pasionaţii de piramidă nu numai că nu s-au descurajat, dar şi-au refăcut calculele, schimbându-şi prezicerile. De data aceasta, ei au declarat că un eveniment extraordinar se va petrece în 1953. Când, la sfârşitul acestui an care se scursese destul de liniştit, au încercat alte preziceri, opinia publică le-a respins ferm. Aşa se face că numai jurnalele de senzaţie le mai atribuie oarecare însemnătate.

Vizitele pe care le-am făcut la piramide, chiar dacă nu mi-au fost de cine ştie ce ajutor, mi-au confirmat, totuşi, o anumită idee. Şi anume aceea că nişte fiinţe inteligente, venite din spaţiu, şi-au asumat, din când în când, responsabilitatea dezvoltării şi mersului omenirii. Mai mult decât atât, m-am convins că piramidele îi vor uimi întotdeauna pe

oameni. Mă gândesc că un număr impresionant de informaţii se ascunde în miile de hieroglife şi de scrieri cuneiforme care dorm în bibliotecile sau în muzeele noastre, aşteptând să fie descifrate.

Savanţii manifestă, aproape făţiş, o anumită aversiune şi încă nu vor să ia în consideraţie, nici vorbă să analizeze, dovezile care ar exista în favoarea teoriei că poporul care a construit Marea Piramidă de la Gizeh avea cunoştinţe neobişnuit de avansate pentru epoca aceea.

În lume sunt răspândite însă şi alte piramide, în vremea lui Petrie se credea că cele din Egipt sunt unice, însă, ceva mai târziu, s-au descoperit altele: în Orient, în insulele britanice, în America de Sud şi în America de Nord. Să fie vreo legătură între ele?

În 1920, un grup de antropologi amatori a început să susţină ideea că toate civilizaţiile se trag din aceea Egiptului antic. Aceştia susţin că din Egipt a plecat în lume un grup de „difuzionişti", cum îi numeau ei. În Mesopotamia ar fi construit – sau, mai degrabă, i-au învăţat pe băştinaşi să construiască – primele zigurate, după modelul piramidelor din Egipt. Un alt grup egiptean, se spune, ar fi făcut acelaşi lucru în Cam-bodgia, iar altele în America Centrală, unde ar fi descoperit imperiile uitate care au precedat civilizaţiile aztecă şi maya.

Cine ştie? În ceea ce mă priveşte, eu cred că piramidele au fost create independent unele de altele. De asemenea, se pare că au avut întrebuinţări diferite. Arhitectura fiecăreia dintre ele este deosebită.

Ziguratele asiriene, de exemplu, sunt nişte temple în formă de munţi. Ele sunt alcătuite din terase care se îngustează pe măsură ce ziguratul creşte în înălţime. Rolul lor este de a înconjura cele patru feţe ale piramidei, în spirală, în vâri se află un templu care servea altă dată atât ca sanctuar, cât şi ca observator.

Toate oraşele sumeriene, iar mai târziu cele babiloniene, aveau un zigurat între zidurile lor. Preoţii socoteau, se pare, că zeii puteau să le asculte mai bine rugăciunile, graţie înălţimii ziguratelor.

În multe ţări însă, piramidele nu se caracterizează prin dimensiuni gigantice, în America, înainte de construirea zgârie-norului din Manhattan, cel mai înalt edificiu era un templu maya. Cunoscut sub numele de Tikal IV, acesta nu se înalţa decât până la şaptezeci de metri. De altfel, seamănă mai mult cu un turn decât cu o piramidă, iar în vârful lui se află un sanctuar. Despre nicio piramidă din Egipt nu se pot da aceleaşi date sau măcar unele asemănătoare.

Părerea mea este că cele mai interesante piramide din Lumea

Nouă sunt cele care au aparţinut indienilor tolteci. Iată-mă, aşadar, adâncit în studiul textelor care mi-ar putea oferi mai multe informaţii despre ele.

În 1925, arheologii au vrut să scoată la lumină o piramidă aflată la nord-vest de oraşul México. Au descoperit că piramida adăpostea alte opt piramide, cuibărite unele într-altele. O „ceapă din piatră", scria unul dintre arheologi. S-au pornit cercetări atente, constatându-se că s-a construit câte o nouă piramidă la un interval de 52 de ani. Lucrările ar fi durat timp de patru secole. Cu excepţia marilor catedrale europene, construirea nici unui monument din lume n-a cerut atâta timp.

La optzeci de kilometri sud de México, cercetătorii au descoperit ruinele altor piramide toltece. Suprafaţa pe care o acoperea baza acesteia era mai mare decât cea a Marii Piramide de la Gizeh. Interiorul ei conţinea un adevărat labirint din piatră, având o lungime de 1100 de metri.

Dintre toate piramidele toltece, cele din sudul Mexicului au suscitat cele mai multe controverse. Una dintre acestea se referă chiar la vârsta piramidelor. Arheologii doreau să determine cât mai exact vârsta uneia dintre aceste piramide de lângă México. Ei ştiau că imediat după ce a fost construită, un val de lavă a acoperit-o pe jumătate. Aşadar, au făcut apel la ajutorul geologilor. Cu răbdare, geologii au început prin a încerca să stabilească vârsta stratului de lavă. Răspunsul lor a fost că vârsta piramidelor este de opt mii de ani. Nu şi-au dat seama că această cifră va răsturna toată cronologia istorică.

Dacă răspunsul ar fi fost exact, însemna că civilizaţia toltecă este mai îndepărtată cu mii de ani în timp de oricare din civilizaţiile descoperite în Lumea Veche. Se dovedea a fi mai bătrână decât cea a Sumerului, a Akkadului, a Babilonului sau decât cea egipteană. Dar dacă geologii s-au înşelat? Întrebarea a rămas deschisă.

Orice s-ar spune, există asemănări frapante între piramidele din lumea întreagă şi cele din Egipt. Multe dintre ele au, după modelul celor egiptene, coridoare ce coboară în pământ. Unul dintre ele (care se găseşte în interiorul unei piramide conice din Insulele Orcade), lung de optsprezece metri, este orientat în direcţia solstiţiului de vară.

Un punct comun al piramidelor îl constituie prezenţa unei scări centrale. Nimic mai logic, veţi spune, decât o scară pentru a urca în

vârful unor monumente de asemenea dimensiuni. Dar mai poate exista un motiv. Este posibil ca scara să fi servit drept meridian fix pentru observarea stelelor.

Încep să mă întreb tot mai des ce anume le conferea piramidelor o asemenea putere de fascinaţie. Forma lor asemănătoare munţilor care i-au atras mereu pe profeţi? Dimensiunile lor, care parcă îmbrăţişează Universul? Scările maiestuoase care te poartă parcă spre ceruri? Ferestruicile bine ascunse în zidurile lor, prin care oamenii au studiat corpurile cereşti? Eu cred că toate acestea la un loc.

Singura certitudine este înrudirea civilizaţiilor maya, aztecă şi toltecă. Piramidele lor sunt, toate, prevăzute <cu o scară care duce spre un vârf plat. De asemenea, toate sunt orientate după linii de observaţie astronomică şi corespund unui calendar ciclic stabilit pe termen lung.

Spunând acestea, nu înseamnă câtuşi de puţin că am avansat în aflarea unui răspuns clar. Totuşi, pe parcursul cercetărilor mele, n-am găsit nimic care să-mi demoleze diversele ipoteze cu privire la venirea pe Pământ a unor fiinţe binevoitoare. Nu mi-am făcut decât o vedere de ansamblu referitor la teoria despre marea difuzie care ar fi avut loc şi în urma căreia un spor ar fi adus viaţa pe Pământ. Teorii. Teorii. Le putem alimenta la nesfârşit, poate că niciodată nu vom şti mai multe.

„Blasfemie" la Karnak.

Pe malul drept al Nilului, la Karnak, se află un templu extraordinar. Construit în urmă cu treizeci şi trei de secole, rămâne monumentul religios cel mai mare şi mai impresionant din lume.

Am hotărât să merg să-l văd. Motivul, aparent subiectiv, s-a dovedit întemeiat. Istoria acestui monument este foarte legată de aceea a unui om care a exercitat o influenţă la fel de mare ca şi Imhotep. Un amănunt mi-a rămas în minte: acest individ a trăit la o distanţă în timp de 1270 de ani după Imhotep.

Vizita nu m-a decepţionat. Ansamblul templului din Karnak mi-a dovedit – într-o altă manieră decât piramidele – că egiptenii au fost cei mai mari constructori din toate timpurile. Sala hipostilă (din grecescul hupostulos care înseamnă „sprijinit pe coloane") este cea mai celebră. Niciun templu din lume nu are o încăpere atât de vastă. Cu cei aproape 5.000 de metri pătraţi ai săi se poate compara numai cu una din cele mai mari catedrale din Europa, cea de la Canterbury, din Anglia.

Stâlpii monolitici ai templului din Karnak îmi amintesc de

trunchiurile arborilor uriaşi. Unii dintre ei ajung până la un diametru al circumferinţei de zece metri şi la o înălţime de douăzeci de metri.

În spatele unuia dintre ei s-ar putea ascunde doisprezece oameni. Capitelurile care îi încoronează sunt atât de mari încât o sută de oameni ar putea sta în picioare. Alţi stâlpi au paisprezece metri înălţime. Sala hipostilă cu cele treizeci şi şase de coloane gigantice nu este decât partea centrală a unui ansamblu de edificii, care acoperă o suprafaţă mai mare decât jumătate din Manhattan. Ar fi loc suficient în interior pentru a găzdui catedrala Sfântul Petru din Roma, marea catedrală din Milano şi Notredame din Paris. Curţi, alei străjuite de sfincşi, obeliscuri şi statui înconjoară templul. Zece catedrale şi-ar găsi cu uşurinţă locul în incinta exterioară.

După douăzeci de ani de la construirea acestui ansamblu arhitectural colosal, egiptenii l-au distrus în mare parte. Generaţii de arheologi se străduiesc să reconstituie, piatră cu piatră, partea distrusă. Pentru cercetătorii egiptologi înseamnă un examen greu de trecut şi o provocare permanentă.

În ceea ce mă priveşte, cred şi de astă dată că este vorba despre o altă enigmă care-şi aşteaptă dezlegarea. Mi-am propus să studiez viaţa celui care a contribuit în cea mai mare măsură la înălţarea templului din Karnak, faraonul Akhenaton sau Akhnaton. Acest faraon a declanşat o revoluţie religioasă care a zdruncinat din temelii edificiul imperial.

Cunoscutul arheolog american James Breasted îl descria ca fiind „primul idealist din lume (…), primul monoteist şi primul profet al internaţionalismului, o personalitate a lumii antice la fel de marcantă ca şi evreii”.

Punând capăt miilor de ani de tradiţii şi de superstiţii, Akhenaton a guvernat doar câţiva ani. În timpul scurt al domniei sale, regatul a cunoscut o perioadă de pace şi de linişte. Mă întreb încă o dată dacă, precum Imhotep sau legendarul Thot, acest faraon revoluţionar n-a fost sfătuit de o inteligenţă mai veche decât cea umană. Egiptul lui Akhenaton era foarte diferit de cel al lui Imhotep şi al meşterilor care au ridicat piramidele. Când a urcat pe tronul faraonilor, în 1380 îlH., Akhenaton avea cincisprezece ani şi lua în stăpânire un imperiu care se întindea din Etiopia până la Eufrat.

Poporul se îmbogăţise datorită tributurilor din Asia şi graţie comerţului mediteranean în rândul tuturor categoriilor şi claselor

sociale apăruse gustul şi înclinaţia către lux şi fast. Eleganţa simplă, dar plină de rafinament a egiptenilor, a început să fie treptat înlocuită de acest gust nemaicunoscut până atunci. Toţi negustorii aveau sigiliu propriu, din aur sau argint. Bărbaţii purtau cel puţin câte un inel, iar femeile lanţuri de aur, care uneori erau lungi de un metru şi jumătate. Cerceii, brăţările, pandantivele, colierele din pietre preţioase făceau parte nu numai din ţinuta cotidiană a femeilor şi a bărbaţilor, ci chiar şi a adolescenţilor.

Teba, capitala imperiului, reprezenta apogeul splendorii. Pe străzile ei roiau negustori cu cărucioare sufocate de mărfuri din lumea întreagă. Edificiile ei „depăşeau în măreţie orice altă clădire din celelalte capitale, vechi sau moderne". Templele ei semeţe erau copleşite de ofrande. La Karnak se găsea promenada seniorială şi sala sărbătorilor închinate gloriei faraonilor şi zeilor.

Preoţii nu mai aveau faima de mari erudiţi. Ei nu erau decât nişte accesorii necesare şi obligatorii ale tronului, îndeplinind adeseori funcţia de poliţie secretă. Acest statut, cu toate privilegiile lui, se transmitea din tată în fiu. Cu timpul, preoţimea s-a constituit într-o clasă mai bogată şi mai puternică decât aristocraţia şi chiar decât; familia regală. Ofrandele şi sacrificiile oferite de popor constituiau hrana şi băutura preoţilor, iar templele erau folosite de aceştia drept locuinţe. Pământurile din jurul templelor le aduceau un, venit substanţial şi constant".

Acesta ar fi tabloul Egiptului în vremea apogeului său.

— Care coincide cu data urcării pe tron a fara-onului-copil. A fost uns sub numele de Amenofis IV, fiul lui Amen sau Amon, suveran al Karnak-ului, zeul zeilor ales să fie vlăstar de faraoni.

Străbunicul tânărului faraon, Amenofis II, sacrificase, cu mâna lui, în cinstea lui Amon şase regi aflaţi în captivitate. Una din cele mai frumoase fete dintr-o familie nobilă din Teba a fost aleasă tot pentru a fi sacrificată în onoarea lui Amon (acest gest însemna, probabil, că era încredinţată preoţilor).

Dar tânărul faraon nu voia să audă vorbindu-se de Amon, al cărui nume însemna „zeul ascuns". El voia să pună capăt corupţiei clerului. Aşadar, a decis abolirea cultului lui Amon şi a tuturor celorlalţi zei şi zeiţe ale Egiptului. A poruncit închiderea sanctuarelor consacrate zeiţei-broască, Heket, precum şi al zeiţei-şarpe Ouadjit sau al zeiţei-vultur Nekhbet, al femelei hipopotam Turkt, a cărei menire

era să vegheze asupra naşterilor. Jos cu zeul-maimuţă, zeul-şacal, zeul-lună, zeii plantelor, ai vântului, zeii umani şi toată ceata de divinităţi!

Avea să fie adorat doar un singur zeu, zeul Aton. Simbolul lui a fost gravat pe frizele de calcar: un disc din care porneau în jos raze care se terminau cu nişte mâini mici, ca de om.

Legendele povestesc că acest disc ar reprezenta discul soarelui. Dar, în timp ce examinam acest simbol, mă întrebam dacă nu suportă o dublă interpretare. Ar putea fi oare considerat simbolul unui vas spaţial sub formă de disc, care transporta fiinţe cu mâini salvatoare şi generatoare de energie?

Sunt convins că egiptenii înşişi la vremea lor şi-au pus întrebări despre Aton. De ce aveau nevoie de Aton? După spusele preoţilor, Amon era considerat zeul soarelui, îl aveau, de asemenea şi pe Ra, tot ca zeu solar, a cărui capitală se afla la Heliopolis. Adeseori, cei doi se confundau sub numele de Amon-Ra. Dacă acest faraon iconoclast dorea ca toată lumea să adore soarele, de ce a mai inventat o nouă divinitate?

Întrebările n-au ajuns la urechile faraonului, care a continuat să detroneze cu plăcere orice alt cult. În anul al şaselea al domniei lui, şi-a luat numele de Akhe-naton: „Cel care-l venerează pe Aton" sau „Mulţumitorul lui Aton", în mintea lui Akhenaton creşteau alte idei noi care mai târziu au contribuit la înţelegerea umanităţii. Una din ideile care-i aparţin, aceea că soarele este sursa vieţii şi a energiei, a fost verificată ştiinţific şi confirmată.

A compus şi un imn în cinstea lui Aton. Ambiguitatea lui mă face să cred că Akhenaton avea cunoştinţă despre navele spaţiale, despre panspermie sau despre puterile creatoare atribuite zeului din Tiahu-anaco.

Oh, Aton, atolputernicule!

Cu tine începe viaţa, Tu, care ai creat femeia născătoare, şi care ai dat sămânţa bărbatului, Tu dai viaţă tuturor vieţuitoarelor.

Cât de minunate sunt muncile tale!

Ele nu ne sunt cunoscute nouă.

Zeule unic, numai tu ai puterea!

Tu, cel din ceruri care zbori cu aripile lui.

Cât de minunate sunt creaţiile tale!

Oh, suveran al eternităţii!

Există un Nil în ceruri pentru străini şi pentru vitele tuturor naţiilor…

Te iveşti strălucitor, te îndepărtezi, apoi revii.

Tu creezi milioanele de forme prin singură puterea ta…

Tu ai creat ţările străine cum ai creat şi Egiptul tu J-ai pus pe fiecare om la locul potrivit oamenii vorbesc în limbi diferite au corpuri diferite, iar culoarea ta este diferită, Dar ai ales un popor între popoare…

Nimeni altul nu te cunoaşte decât fiul tău, Akhenaton, Căruia tu i-ai dat înţelepciunea prin lucrarea ta şi prin forţa ta…

După toate datele de care dispunem până în prezent, aceasta este prima expresie a monoteismului, cu şapte sute de ani înainte de Isaia. De altfel, psalmul 104 parafrazează marele imn al lui Akhenaton. Dar nu se ştie în ce fel ar fi putut afla psalmistul de acest imn.

Cu treizeci de secole înainte de Akbar din Indii, Akhenaton vedea în soare sursa luminii şi a vieţii. El considera omenirea drept o confrerie unică. După părerea lui, naţiile erau egale în faţa unui zeu unic. Mergea chiar până la a considera şi alte popoare ca fiind sub protecţia lui Aton. Un progres remarcabil în raport cu vechii zei sectari şi răzbunători!

Dar, chiar dacă Akhenaton ar fi fost inspirat de fiinţe venite din altă lume, acestea nu l-au instruit şi în privinţa naturii umane, pe care nu o cunoşteau destul de bine. Probabil că numai în domeniul artelor şi în cel al ştiinţelor aveau cunoştinţe solide. Acest neajuns îi va aduce multe necazuri lui Akhenaton. Vizionar şi profet al unităţii universale, Akhenaton nu s-a Mulţumit să aştepte ca noua religie să cucerească încetul cu încetul inimile oamenilor.

Cu îndrăzneala unui poet, a refuzat orice compromis. Idolatria trebuia să înceteze, proclama el. A interzis reprezentarea sub formă umană sau animală a noului zeu. A interzis, de asemenea, practicarea oricărei forme de implorare a zeului. Toate celelalte religii au fost declarate ilegale şi a poruncit încă o dată închiderea vechilor temple. Pentru a le înlocui, el a ordonat construirea, la Karnak, a imensului templu al lui Aton. În jurul templului, a cerut să fie înălţate douăzeci şi şapte de statui care să-l reprezinte pe el, Mai impunător şi mai înalt decât în realitate. Când le-am descoperit, am rămas uimit că un om atât de pios a putut fi atât de îndrăgostit de propria lui imagine. Probabil, credea că loialitatea poporului său va spori văzând statuile faraonilor

săi. În opinia lui, acestea îi subliniau evlavia.

Din păcate, a fost prima mare greşeală. Apoi, a urmat alta şi mai gravă. A dat ordin să se şteargă de pe toate inscripţiile publice numele tuturor divinităţilor. Singurul care trebuia înscris era numele lui Aton. Akhenaton a ponegrit până şi numele tatălui său, suprimând de pe sute de monumente cuvântul Amon.

Era de-acum prea mult. Poporul a considerat faptele lui drept blasfemii. Cultul morţilor era sacru. Akhenaton îşi supraestimase poporul, crezând că acesta e capabil să se ridice deasupra superstiţiilor.

Pe de altă parte, subestimase puterea şi tenacitatea preoţilor. De ani de zile, preoţii adunau bogăţii şi îşi extindeau influenţa, încă de la a V-a dinastie, faraonii i-au scutit de plata impozitelor. Numai o foarte mică parte din venitul lor mergea la tezaurul public. Economia ţării avea de pierdut din cauza acestor privilegii. Va veni vremea când ţara nu va mai fi tot atât de bogată.

Însă, scutirea de impozite a preoţilor n-a fost decât un prim pas spre îmbogăţire, în vremea cuceririlor egiptene, o mare parte din pradă trecea în custodia clerului, sub numele de tribut închinat zeilor, spre a le mulţumi pentru victorie. Când Akhenaton a ajuns la putere, preoţii erau cei mai bogaţi şi cel mai influenţi oameni din Egipt. Puterea lor o egala pe a faraonului.

Cel mai influent dintre toţi era marele preot al lui Amon. Acesta poseda cel mai întins domeniu din lumea antică; unii pretind chiar că pământurile sale reprezentau 30% din suprafaţa Egiptului. Sacerdoţii aveau, de asemenea, o extraordinar de mare influenţă asupra poporului.

Un milion de cetăţeni, mândri de naţionalitatea lor, credeau că expansiunea imperiului egiptean se datora zeilor şi mai ales preoţilor care ştiau să-i îmbuneze multitudinea de divinităţi. Omul obişnuit îi făcea pe zei să participe la viaţa lui cotidiană. Preoţii vindeau amulete, mormăiau incantaţii şi celebrau ritualuri magice. La fiecare pas, egipteanul pios murmura formule ciudate pentru a se proteja de rău şi a-şi atrage norocul. Fiecare uşă era păzită de duhurile unuia sau a mai multor zei care să alunge spiritele rele şi să asigure trecerea spre lumea de dincolo.

În lucrarea „Timpuri apuse, istoria începuturilor lumii", Breasted scria: „Astfel, prima încercare de dezvoltare morală, pe care

am putut-o identifica la orientalii antici, a fost stopată brusc sau cel puţin frânată de uneltirile unei preoţimi corupte".

Sub pretextul unei reforme religioase, Akhenaton dorea să iniţieze reforme sociale. Să fi avut oare o revelaţie aşa cum au profeţii? Sau doctrina sa a fost rezultatul unei munci intelectuale individuale?

Însoţit de regina Nefertiti, de o frumuseţe legendară, Akhenaton a părăsit Teba, capitala corupţiilor şi a păcatului. A coborât spre Nil cu gândul să-şi fondeze o nouă capitală, închinată lui Aton. La jumătatea drumului înspre Memfis, a descoperit o aşezare pe malul stâng al Nilului. Ţărmurile abrupte se îndepărtau de fluviu, încercuind o bucată de deşert. Numai câteva căsuţe ţărăneşti erau presărate pe malul fertil.

Akhenaton şi-a petrecut noaptea în cortul regal, apoi a urcat în carul său aurit pentru a traversa câmpia. A mers, a tot mers până când soarele şi-a aruncat razele asupra lui şi l-a îndemnat să se oprească. Acolo şi-a stabilit graniţa de sud a noului său oraş, la jumătatea drumului dintre nordul şi sudul Egiptului, pe un pământ necultivat, care n-a fost niciodată închinat vreunui zeu.

I-a adus ofrande lui Aton, apoi le-a ţinut o predică celor care îl însoţeau. Într-un mod foarte emoţionant a declarat că nu o fiinţă umană l-a sfătuit să aleagă acel loc. „Nu, Aton însuşi a stăruit să construiesc această cetate", a declarat el. A botezat noua capitală cu numele de Akhetaton, „Cetatea zărilor lui Aton".

Cu o rapiditate nemaipomenită, s-a înălţat un oraş magnific. După numai doi ani, palatele şi edificiile publice erau gata să-şi primească locuitorii. Transportul regelui şi al supuşilor săi spre noua capitală a fost o întreprindere extraordinară. Sute de corăbii cu pânze au coborât Nilul purtând familii întregi cu toate bunurile lor.

La Akhetaton s-a adus pământ şi apă aşa încât oraşul să poată fi înfrumuseţat cu grădini şi parcuri. Prin aspectul pe care-l căpăta, Akhetaton contrasta puternic cu simetria austeră a Tebei. Se crede că, în anii care. au urmat, viaţa. În „Cetatea zărilor" a fost mult mai fericită decât în oricare alt loc de pe pământ.

Noua doctrină proclama ca zeul să „trăiască în lumina adevărului". Adevărul a devenit cuvântul de „ordine al acestei religii a bucuriei. Prin „adevăr" faraonul eretic înţelegea o deschidere a spiritului, un refuz al ipocriziei şi o obligaţie de a arăta lucrurile în lumina reală. Aceste idei-au. Influenţat viaţa cotidiană şi au dus la naşterea: unei. Arte. Noi.

În Akhetaton artiştii se bucurau de toată stima. Locuinţele şi atelierele lor erau situate pe cele mai frumoase străzi ale oraşului. Acolo au văzut lumina zilei unele din cele mai frumoase creaţii ale artei egiptene. Inspiraţi de credinţa în zeul îndrăgostit de natură, care l-a ales pe faraon, ei au reprezentat toate formele de viaţă vegetală sau animală, cu un realism surprinzător. Perfecţiunea artei lor numai rareori a fost depăşită în istoria artei.

Akhenatori şi Nefertiti ofereau poporului exemplul unei vieţi familiale naturale, îşi îmbrăţişau copiii în public, îi plimbau în care pe străzi, lăsându-i chiar să ţină hăţurile. Plini de îndrăzneală, refuzau. Să fie reprezentaţi în poziţiile stilizate, rigide, ale vechilor faraoni. Demnitatea încremenită a Egiptului era falsă, spuneau ei.

Încercând să-i reprezinte cu cât mai mare exactitate, artiştii i-au exagerat fără îndoială particularităţile fizice. Portretele şi statuile îl redau ca pe un tânăr cu un chip dulce, cu, aer visător, cu umeri căzuţi, cu burtă proeminentă şi membre firave (probabil semnele exterioare ale unei dereglări hormonale). A fost reprezentat şi în scene de familie, ţinându-şi soţia pe genunchi sau mângâindu-şi fetiţele.

Arhitecţii au construit temple descoperite pentru a lăsa să intre razele soarelui. Aceste temple, practic fără acoperiş, erau foarte diferite de sanctuarele sumbre şi înfricoşătoare ale „zeului ascuns". Nu lipseau nici bogăţiile, deoarece cheltuieli pentru război nu se mai făceau. Proprietarii îşi plăteau impozitele pentru întreţinerea templelor lui Aton. Oraşul înflorea de la un an la altul, copacii creşteau, iar grădinile înverzeau. S-au deschis grădini zoologice, bazine, logii pentru petrecerea timpului liber. Braserii, brutării, poşte cu cai completau şi contribuiau la luxul locuitorilor acestui oraş. Mai târziu, în cursul: săpăturilor, arheologii au descoperit chiar un sătuc, cu ruinele1 unor case fermecătoare, ce aparţinuseră lucrătorilor care construiseră oraşul.

Un singur mister de ordin minor ar fi planat deasupra oraşului. Când artiştii i-au cerut faraonului o descriere a zeului Aton pentru a-i face portretul, Akhenaton a dat un răspuns evaziv. Le-a spus plin de importanţă că Aton nu are o formădeterminată şi că nu poate fi reprezentat într-o manieră realistă. Trebuia să se mulţumească cu imaginea discului solar.

Absorbit de schimbările interne pe care le iniţiase, Akhenaton a neglijat raporturile şi relaţiile dintre oraşul nou întemeiat şi restul

provinciilor din Egipt. Preoţii şi funcţionarii nu-i lăsau o clipă de răgaz, în organizarea administraţiei a tăcut apel la o întreagă „armată de oameni noi", de origine modestă. Faptul că nobilii au acceptat cu bună ştiinţă să li se minimalizeze rolul constituie dovada că o revoluţie era pe cale să izbucnească. Anumite indicii conduc spre concluzia că, în „Cetatea zărilor", femeile se bucurau de o mai mare libertate şi de un statut privilegiat.

Din umbră, însă, lui Akhenaton i se pregăteau mari necazuri. Idealismul şi pacifismul faraonului l-au făcut să-şi uite duşmanii şi chiar să neglijeze administrarea imperiului. Când monarhul sirian şi cel palestinian i-au cerut ajutor militar, Akhenaton a ezitat. El nu era sigur dacă era mai bine pentru Egipt să încheie alianţe sau să stăpânească alte popoare. Nu voia să-i trimită pe egipteni să omoare sau să fie omorâţi pe câmpuri de bătălie îndepărtate. Aşadar, n-a trimis trupe.

În 1873, scotocind prin ruinele oraşului, Sir Wil-liam Petrie a descoperit mai bine de 300 de tăbliţe în scriere cuneiformă. Majoritatea, adresate lui Akhenaton, cuprindeau cereri de ajutor ale guvernatorilor din provinciile egiptene sau ale şefilor seminţiilor aliate.

Îndată ce ţările ocupate şi-au dat seama că Akhenaton este un sfânt, s-au răsculat şi şi-au redobândit libertatea. Guvernatorii egipteni au fost alungaţi, iar tributurile au încetat să mai fie plătite.

În acest timp însă, în culisele de la Teba şi de la Heliopolis, preoţii complotau şi se pregăteau. Ascunşi în locuinţele lor, cetăţenii continuau să-şi adore zeii numeroşi şi înfricoşători, în taină, faraonul nu era prea iubit. Chiar în palatele sale, miniştrii şi generalii îl dojeneau că lăsase imperiul să se destrame. Mulţi dintre ei îi doreau chiar moartea. Pentru faraon şi pentru cei care îl iubeau avea să înceapă o perioadă sumbră.

Debutul a fost marcat de moartea violentă a prinţesei Meketaton, cea de-a doua fiică a lui Akhenaton şi Nefertiti. Zeul discului solar nu-i dăduse o viaţă lungă. Faraonul avea şase fiice, dar niciun fiu. Legea îi permitea să-şi ia o a doua soţie pentru a avea un moştenitor. Dar el prefera să-i rămână fidel reginei Nefertiti. Tezaurul adunat din impozitele şi birurile din provinciile supuse era pe terminate. Lucrul în minele de aur încetase. Coloniile se revoltau, întregul Egipt se aliase împotriva sa, aşteptându-i şi dorindu-i căderea.

Din acest moment, Akhenaton şi Nefertiti dispar fără urmă din toate arhivele.

Ca toate personajele glorioase, ei s-au evaporat din istorie. Arheologii n-au găsit niciodată vreo menţiune despre moartea lor; pe malurile mai înalte care dominau Akhetatonul, s-a descoperit mormântul care le fusese destinat, dar era gol. Nu pare ciudat faptul că cei doi mari inovatori ai istoriei Egiptului – Imhotep şi Akhenaton – au dispărut fără urmă?

Domnia lui Akhenaton, care n-a durat decât 19 ani, a rămas un mister pentru toţi istoricii. Leonard Cottrell o caracteriza ca fiind „unul din cele mai curioase episoade din istoria Antichităţii". „Noi nu am înţeles încă toate cauzele şi toate efectele. La baza acestui episod a stat personalitatea complexă a unui singur individ, în jurul figurii acestui rege s-au dezlănţuit controversele. A fost un geniu sau un nebun?" în monumentala sa lucrare, „Studiul istoriei", Ar-nold Toynbee ne oferă opinia sa: „Cea mai bună dovadă a faptului că viaţa Egiptului era monotonă o constituie eşecul unicei tentative de resurecţie... Numai prin geniul său, Akhenaton a creat o nouă concepţie despre zei, despre om, despre viaţă şi natură, în mod firesc, aceasta a condus către o artă nouă şi o poezie deosebită. Eşecul lui Akhenaton confirmă teoria că dezvoltarea socială a Egiptului în secolul XIV î.Hr. nu este decât un epilog şi nicidecum istoria unei societăţi noi".

N-a trecut mult timp şi preoţii au preluat conducerea. Un tânăr faraon, Tutankhamon, născut în religia lui Aton sub numele de Tutankhaton, s-a întors în Teba, unde a anunţat poporului în delir restaurarea vechilor zei şi restabilirea tuturor zilelor de sărbătoare ce fuseseră abolite.

Îndată, meşterii pietrari au şters numele lui Akhenaton de pe toate edificiile. Vechile nume au fost gravate din nou. Preoţii au interzis chiar pronunţarea numelui faraonului revoluţionar ca şi pe cel al capitalei lui. Poporul nu-l mai numea decât „marele criminal".

Magnifica cetate de la Akhetaton a fost părăsită şi îngropată în ruine, până în secolul XIX, când egiptologii s-au gândit s-o studieze. Templul lui Aton de la Karnak fusese distrus, iar pietrele lui folosite pentru ridicarea unor monumente colosale închinate altor zei şi faraoni.

Într-o proclamaţie gravată pe zidurile de la Karnak, Tutankhamon spunea că templele şi sanctuarele zeilor şi zeiţelor erau

„cufundate într-o stare de dezolare, năpădite de buruieni, cu altarele în ruină, ca şi cum niciodată n-ar fi existat… Zeii părăsiseră acest ţinut”. În rest, Tutankhamon nu s-a distins în niciun fel în cursul domniei sale. A murit la 18 ani, fără a lăsa în urma lui vreun fiu. Probabil că nu s-ar fi aflat niciodată nimic despre el, dacă nu s-ar fi descoperit bogăţii fabuloase în mormântul său.

La scurt timp după moartea lui Tutankhamon, un general îndrăzneţ, pe nume Horemheb, a preluat conducerea imperiului, şi-a adunat trupele şi a pornit să recucerească teritoriile pierdute de Egipt în timpul domniei lui Akhenaton. Fost şef al armatelor lui Akhe-naton, Horemheb a trebuit să se prefacă că-l adoră pe Aton. Devenit şef al statului, putea să-şi exprime dezaprobarea faţă de trecutul său eretic. Felul în care a făcut-o se numeşte astăzi act de vandalism. Din porunca lui, au fost mutilate toate imaginile de pe coloanele palatului care o reprezentau pe Nefertiti.

Mâinile de la extremităţile razelor solare care iradiau din discul lui Aton au fost răzuite. Apoi, blocurile de piatră care purtau imagini au fost întoarse aşa încât ele să nu se mai vadă. În felul acesta, Horemheb îşi manifesta dispreţul pentru familia regală decăzută. Operele mutilate au rămas ascunse până în 1965, când arheologii au întreprins studierea ruinelor de la Karnak.

Lui Horemheb i-au succedat faraonii dinastiei a XIX-a care au folosit pentru templele lor pietre aduse de la Karnak. Arhitectura a decăzut într-un soi de simbolism ozimandin, iar pictura şi sculptura au căpătat o notă de vulgaritate, situându-se exact împotriva mersului reformelor estetice întreprinse de Akhenaton.

Dacă ar fi să credem în teoria lui Spengler despre ciclurile istorice, atunci există o legătură strânsă între construcţiile grandioase din ultima fază a imperiului egiptean şi cele ale Romei decadente. Avem şi alte exemple de perioade istorice „înfloritoare”, când s-a construit cu frenezie: epoca înălţării cetăţii Ninive de către Sennasherib sau domnia lui Huang-Di în China sau perioada în care, după 1250, în Indii s-au ridicat enormele monumente hinduse. La un fenomen similar am asistat între 1890 şi 1920, când în America s-au înălţat acele imense edificii şi clădiri, zgârie-norii. Mai recent, la Berlin, în timpul lui Hitler, s-a putut constata acelaşi lucru.

Monumentele reflectă viaţa individului şi a rasei. Adăpostul pe care fiinţele umane şi-l construiesc dezvăluie natura lor, aşa cum

cochilia melcilor este marca speciei din care fac parte. Karnak reprezintă o întreagă istorie tragică a ultimei părţi din perioada de apogeu a Egiptului.

Acolo unde Imhotep a reuşit, Akhenaton a eşuat. Akhenaton, prin gândirea lui, şi-a devansat epoca cu mii de ani. Vântul şi nisipul n-au distrus decât trupul vechiului Egipt, spiritul lui însă a supravieţuit, graţie operelor de artă.

Noi, care ne simţim atât de puţin legaţi spiritual de vechiul Egipt, continuăm astăzi să-i folosim invenţiile. Ne aşezăm pe scaune cu patru picioare, la mese cu patru picioare, scriem cu ajutorul penei şi al hârtiei. Tot civilizaţia egipteană este cea care ne-a transmis sticla şi pânza, calendarul şi pendula, geometria şi alfabetul. Am moştenit multe din cunoştinţele medicale ale Egiptului, tipul de educaţie primară şi secundară, chiar şi studii tehnice despre administraţie şi gestiune. Am beneficiat de cea dintâi expresie formulată cu claritate de o conştiinţă individuală şi publică, de primul apel la dreptate socială, de instituirea monogamici, de prima manifestare a monoteismului, de prima expresie a filosofiei morale. Prin intermediul fenicienilor, al sirienilor, al evreilor, al cretanilor, al grecilor şi romanilor, civilizaţia egipteană a devenit parte integrantă a zestrei omenirii. Impulsul dat de Egipt în zorii timpurilor a dus la dezvoltarea unui mare număr de naţiuni.

La sfârşitul escapadei mele în Egipt, îmi dau seama că am mers atât de departe încât am impresia că, de-a lungul coridoarelor crepusculare ale timpului, am devenit un martor ocular. Ceea ce am aflat îmi completează în bună parte ipoteza, în primul rând, am căpătat certitudinea şi dovada că întoarcerile bruşte în timp pot duce la îngroparea a secole de civilizaţie. Proba o constituie această privire retrospectivă asupra ascensiunii şi declinului imperiului egiptean. Mi s-a confirmat ideea că dinamismul creator al Sumerului şi al Egiptului erau, de fapt, rezultatul învăţăturii unor fiinţe străvechi. Nu mi s-ar mai părea imposibil ca în jurul Nilului să fi prins viaţă multe din ideile independente care au devenit punctul de plecare în dezvoltarea şi progresul omenirii. Mi s-a limpezit imaginea asupra unui trecut îndepărtat, când grupurile de oameni erau împrăştiate pe un pământ în mare parte deşertic. În fiecare din aceste grupuri se aflau persoane care-şi aminteau învăţăminte dintr-un trecut glorios şi le foloseau pentru a rezolva problemele supravieţuirii. Abia acum încep să-mi dau

seama de ce legendele despre Atlantida conţin un sâmbure de adevăr.

Tiahuanaco a dat naştere nu numai unei Atlantide, ci şi altor câtorva zeci, cel puţin aşa cred eu. China şi Tibetul mi-ar putea oferi alte amănunte, dar pentru moment îmi sunt inaccesibile. Unde s-ar mai putea descoperi noi indicii despre trecerea grăbită a vizitatorilor dispăruţi?

Cunosc câţiva cercetători care ar putea să-mi furnizeze noi probe. Aşadar, ar fi mai înţelept să mă întâlnesc cu ei.

Ce ne spune Biblia „Am plecat de la un punct de vedere total negativ, îmi explică Joseph Blumrich. Ideea că oamenii din spaţiu ar fi debarcat odinioară pe pământ mi se părea bizară şi imposibil de demonstrat".

Autor al unei cărţi intitulate „Navele spaţiale ale lui Ezechiel", Joseph Blumrich este inginer la N.A. S.A. Pentru a sta de vorbă cu el a trebuit să merg în Huntsville, în Alabama.

— Formaţia dumneavoastră de inginer v-a dictat acest punct de vedere?

— Fără nicio îndoială. Mi-am început cariera în 1934 ca inginer de aeronave. Din 1959 am trecut la aerospaţiale. Vă mărturisesc că, în calitate de inginer, deseori am fost tentat să râd de cei care-mi povesteau că profetul Ezechiel ar fi făcut, în Biblie, prima descriere a navelor spaţiale.

— Totuşi, v-aţi schimbat părerea.

— M-am gândit că era mai înţelept ca, în loc să resping tot ce mi se povestea, să arunc o privire în Cartea lui Ezechiel. Cu neîncredere, cu scepticism chiar, am deschis aşadar Cartea lui Ezechiel. Atenţia mi-a fost atrasă de versetul şapte din primul capitol. Acest verset cred eu că le-a scăpat atât exegeţilor, cât şi cititorilor cu un nivel mediu de pregătire. Ca inginer în domeniul aerospaţial am înţeles imediat despre ce era vorba.

Caut în Biblie pagina în care este prezentată „viziunea" lui Ezechiel. Generaţii întregi de teologi au interpretat-o ca pe o viziune simbolică, dar n-au putut să-i explice semnificaţia.

Tânărul profet evreu Ezechiel făcea parte dintr-o familie de preoţi din Ierusalim, exilată în Babilon. Părinţii îşi luaseră cu ei în exil toţi copiii, printre care se număra şi Ezechiel. În timpul celor cinci ani de exil, Ezechiel a avut ceea ce s-au numit „viziuni despre Dumnezeu". Faptul se petrecea în secolul VI î.Hr. Prima viziune a avut-o în timp ce

se afla pe malul fluviului Kebar. Aşa am citit în Cartea lui Ezechiel. Pe malurile verzi ale acestui fluviu ciudat, Ezechiel a văzut, cu ochii larg deschişi, ceva care cobora din ceruri. Dinspre nord bătea un vânt cumplit.

— Poate aţi remarcat, intervin eu, că în Egiptul antic ca şi în China, la fel ca în Biblie, circulau legende care evocă apariţia unor fiinţe venind dinspre nord? Unii afirmă că, dacă extratereştrii ar vrea să aterizeze pe pământ, cea mai sigură cale de acces ar fi pe la Polul Nord. În felul acesta ar profita şi de breşele polare din centura de radiaţii Van Allen… Dar să revenim la Ezechiel.

— Potrivit cuvintelor Bibliei, Ezechiel ar fi văzut un nor gros, înconjurat de o lumină. Din norul dens scăpărau fulgere, în centrul lui era ceva ce strălucea ca un metal. Auzea „un zgomot puternic de ape". Din nor au coborât patru animale.

Îl întrerup din nou.

— Am văzut fotografii cu capsule spaţiale pe punctul de a aseneliza pe Lună. Atunci am observat că erau surprinse coborând lent, înconjurate de un nor de foc, ca şi cum s-ar fi aflat în eşapamentul unui reactor. Descrierea pe care ar fi putut s-o facă anticii nu se deosebeşte prea mult de cea a lui Ezechiel. Bineînţeles, nu ştim exact ce a spus. Traducătorii n-aveau nici cea mai vagă idee despre ce povesteau.

— Este adevărat. Dar să trecem la examinarea versetului şapte, îmi propune Blumrich.

Citesc: „Picioarele lor erau drepte, iar saboţii din lemn semănau cu copitele boilor, strălucind ca alama şlefuită".

— Altă dată, spune Blumrich, Ezechiel vorbeşte despre nişte picioare rotunde. Totuşi, această descriere mi-a amintit de un model de nave spaţiale, pe care-l cunosc foarte bine, pentru că am participat la proiectarea lui.

— O navă cu aterizare uşoară, nu-i aşa?

— Da. Din 1962 până în 1964, ani condus un grup de ingineri de la N.A. S.A., însărcinat să studieze un nou tip de tren de aterizare. Cu acest tip nou trebuia echipată o virtuală maşinărie care ar fi urmat să viziteze Luna. De fapt, nava n-a fost niciodată construită, dar era important să găsim soluţii pentru viitor. Am pus la punct un tren de aterizare format din tije lungi şi drepte. La capătul lor am montat nişte structuri pe care noi le numeam „patine". Acestea semănau foarte bine

cu copitele rotunde şi plate ale unui bou, cum le-a descris Ezechiel.

— Puteau lua şi alte forme?

— Nu. Chiar pot garanta acest lucru. După studii îndelungate, am ajuns la concluzia că toate variantele au fost examinate şi că am ales-o pe cea mai logică. Ceea ce descoperiserăm noi funcţiona. Am început să experimentăm, punând un aparat pe acele rotiţe şi făcându-l să se deplaseze pe o suprafaţă dură. Am constatat că nu se poticnea, că nu se împiedica.

Rezolvaserăm o situaţie dificilă. Iar când am citit relatarea lui Ezechiel, m-am gândit imediat că descria ceva real.

— Ce să credem despre descrierea pe care o face acelui vehicul?

— Vă amintiţi că povesteşte despre patru siluete care descind dintr-un nor. Fiecare siluetă are patru aripi. La început vorbeşte de „oameni", apoi de „fiinţe vii", întrebuinţând formule precum „oameni care nu erau chiar oameni", împreună cu soţia mea am adunat toate Bibliile din casă, pe cele în germană, în engleză şi-n franceză. Am început să comparăm traducerile, îmi amintesc că am petrecut o noapte fascinantă.

— Aţi ajuns la vreo concluzie în privinţa creaturilor cu patru aripi?

— Bineînţeles. Ne-am spus că trebuie să fie vorba de elicoptere. Cele patru aripi ar fi fost paletele în mişcare.

M-am gândit un moment la ce spunea Blumrich, apoi ani continuat:

— Un profet evreu, care nu avea habar de elicoptere sau de motoarele cu reacţie, nu avea cum să descrie decât în termeni familiari ceea ce vedea, iar zgomotul şi mişcările nu puteau fi interpretate decât ca ale unor fiinţe vii… Dar de ce în formaţie de patru aparate?

— După mine, exact acesta este punctul decisiv, afirmă el cu un surâs şiret. Nu cred că zburau tocmai în formaţie, iar Ezechiel nu spune aşa ceva. El spune că erau legaţi unii de alţii.

— Este posibil, din punct de vedere tehnic?

— Mai întâi mi s-a părut delirant. Dar am început să-l iau în serios pe Ezechiel, din punctul de vedere al inginerului. Să nu uităm că el a lăsat patru descrieri amănunţite a patru viziuni în care îi apar nave spaţiale, în capitolul opt al cărţii sale, afirma chiar că una dintre ele „l-a ridicat între cer şi pământ" pentru a-l depune la poarta nordică a Ierusalimului, unde trăise. A parcurs timp de câteva zile oraşul şi a

constatat degradarea care domnea în Ierusalim. Apoi a fost luat şi deportat din nou pe malul Kebarului, pe acelaşi drum. Ezechiel pare dotat cu o memorie prodigioasă şi chiar avea un dar deosebit al observaţiei şi al descrierii. De aceea, m-am aplecat cu atenţie asupra descrierilor lui, pentru a înţelege cum se putea ca patru elicoptere să fie legate între ele. Care era corpul central al vehiculului? Am testat mai multe variante, dar n-am ajuns la nicio soluţie.

Am surâs.

— Am sentimentul că v-aţi făcut totuşi o idee despre ceea ce susţine Ezechiel că a văzut.

— Nu foarte exactă, în sfârşit, mi-am amintit de un articol al lui Roger Anderson, pe care-l citisem într-o revistă tehnică. Anderson descria un corp aerodinamic foarte, foarte rezistent, care era în stare să călătorească prin vidul cosmosului, apoi să traverseze o atmosferă planetară asemănătoare cu cea a Terrei, ca în final să aterizeze lent.

Ridic din sprâncene.

— De ce să fi imaginat această maşinărie? Nu intra în cadrul programului spaţial, nu-i aşa?

— Nici vorbă. Nici atunci, nici astăzi. Noi am folosit întotdeauna acelaşi sistem de reîntoarcere în atmosferă. Capsula spaţială cade precum o piatră, debarasându-se de scutul protector de căldură, apoi îşi desface paraşutele. Va veni o zi în care vom avea nevoie de navete pentru a ne reîntoarce pe Pământ. Inginerii elaborează deja proiecte care nu se vor pune însă în aplicare decât peste zeci de ani.

— Vreţi să spuneţi că s-ar putea construi o asemenea navetă prin legarea a patru elicoptere într-un singur corp?

— Desigur, oricât de bizar ar putea părea. Am căutat articolul lui Anderson la biblioteca Institutului American de Aeronautică şi Astronautică. Anderson afirma că structura, alcătuită din patru elicoptere legate între ele, ar forma un corp aerodinamic foarte util, nu numai pentru zborurile între Pământ şi spaţiu, ci şi pentru alte întrebuinţări. Centrul de cercetare de pe lângă N.A. S.A. a construit un prototip pornind de la proiectul lui Anderson. S-au făcut teste în medii artificial create, la viteză subsonică şi la viteze mai mari decât a sunetului. Testele au dat rezultate concludente. Şi, ca toate elicopterele, vehiculul acesta era uşor de manevrat şi putea chiar plana cu viteza zero deasupra solului.

Îmi face o schemă şi începe să-mi explice.

— Acesta este ansamblul. Vedeţi cele patru elicoptere? Sunt dispuse într-un careu: două aici, unul în spate şi unul în faţă. Iar aici, structura centrală care le uneşte şi le ajută să se susţină. Pentru a întregi eficacitatea acestui corp cvasiconic, trebuia să i se asigure o formă aerodinamică: nimic mai simplu decât să întorci elicopterele şi să le reaşezi altfel. Forma capătă rezistenţă, este degajată, iar eficacitatea sa devine astfel maximă din punct de vedere aerodinamic.

Examinez schiţa. Corpul central al modulului lunar seamănă cu nava Apollo.

— Este schema lui Anderson sau a dumneavoastră?

— Nimic nu-mi aparţine, cu excepţia acestei curbe, pe care aş putea-o numi invenţia mea. Ea dă aparatului un profil aerodinamic care-i permite ascensiunea pe orbită. Nu s-ar putea spune că seamănă cu viziunea lui Ezechiel descrisă în Biblie?

— Nava pe care a văzut-o ar fi fost, aşadar, dependentă de o navă-mamă plasată pe orbită?

— Aşa ar fi logic. Nu te-ai servi de o maşinărie ca asta pentru a călători timp îndelungat în spaţiu.

Mă gândesc la descrierea din Biblie.

— Dar despre roţile descrise de Ezechiel în versetele 1.5 – 21 ce puteţi spune? Ascultaţi: „Priveam animalele; lângă fiecare din ele se afla o roată sprijinită de pământ. Aceste roţi păreau să aibă străluciri de piatră preţioasă, toate patru aveau exact acelaşi aspect şi parcă erau aşezate ca şi cum s-ar afla una în mijlocul celorlalte. Mergeau în patru direcţii şi nu se întorceau în mers”.

— Nu cunosc nici măcar o singură interpretare corectă a acestui fragment, a spus el. Totuşi, este foarte simplu. Este suficient să gândeşti logic.

Ia un creion şi trasează rapid un desen.

— Imaginaţi-vă o cameră a unei roţi umflate. Ea se rostogoleşte normal, drept, înainte. Dar, dacă întoarcem pneul, se va rostogoli perpendicular pe direcţia iniţială. Nu ne rămâne decât să convertim această idee în termeni mecanici. Am găsit două soluţii posibile şi cred că nici nu mai trebuie căutate altele. Aceasta este roata noastră; este formată dintr-un nucleu şi din raze. Aşa cum este, se poate mişca înainte şi înapoi. Dar, dacă se operează o secţiune sub forma de butoi pe axul ei, mai poate să se rostogolească în planul iniţial sau iese din acest plan, ce credeţi? Combinaţia dintre împingere şi mişcarea de

rotaţie permite roţii noastre să se mişte în orice direcţie. Pot să vă spun că am cerut deja un brevet pentru această invenţie. Cererea mea a fost acceptată, iar procedura este în curs de desfăşurare.

Am început să râd.

— Vreţi să brevetaţi o invenţie care se găseşte în Vechiul Testament!

— Brevetul meu, a replicat el cu acea siguranţă caracteristică tehnicianului, se sprijină pe interpretarea pe care am propus-o pentru funcţionarea roţii lui Ezechiel.

Reiau lectura.

— Ascultaţi, îi spun. Iată ce spune Ezechiel mai departe: „Circumferinţele celor patru erau pline de ochi de jur-împrejur!" Ce-o fi vrând să spună?

— Ezechiel aminteşte adesea de ochii care acoperă circumferinţa roţilor. Ar putea părea bizar, dar priviţi ce am desenat. Dacă un asemenea butoi ar avea o suprafaţă netedă, acesta ar aluneca, provocând astfel dificultăţi la frânarea autovehiculului. Soluţia logică a problemei ar fi ca roţile să fie prevăzute cu mici asperităţi care s-ar afunda în sol la fiecare rotaţie. Cam în genul crampoanelor, dar mai scurte. „Ochii" pe care i-a văzut Ezechiel nu erau decât aceste mici proeminenţe care aveau rolul de a împiedica vehiculul să alunece.

— Era un bun observator, se pare. Puţini oameni ar fi capabili să descrie atât de amănunţit un vas spaţial atât de complex, fără să se servească de termeni tehnici. Dar, un moment! Am sărit ceva din primul capitol: feţele. Povesteşte despre fiinţele care au coborât din nor şi care „fiecare avea patru feţe", o faţă de om, de leu, de taur şi de vultur. Ce-ar putea sugera această descriere unui inginer?

Blumrich ridică din umeri.

— Multe vehicule au forme ce ne fac să ne gândim la feţe. Amintiţi-vă de capsula Gemini. Din unghiuri diferite se puteau face asemănări cu feţe umane. Chiar modulul lunar seamănă într-atât cu o insectă uriaşă încât noi îl numim „Puricele".

— Credeţi că Ezechiel a putut vedea feţe în forma unui elicopter?

— Tot ce se poate. Să nu uităm că el nu văzuse niciodată o maşină. Elicopterele pe care le construim noi astăzi sunt nişte vehicule alcătuite din tot felul de ţevi, de instrumente, de pârghii de susţinere. Totul este îmbrăcat într-o carcasă care să protejeze maşinăria de praf

sau de variaţiile de temperatură. Această capotă metalică are tot soiul de cucuie şi de crestături. Chiar ar putea semăna cu aspectul unui om, cu aripi în mişcare, ca în descrierea lui Ezechiel.

Am continuat să citesc cu voce tare: „Iar ceea ce se afla deasupra capetelor animalului semăna cu o boltă strălucitoare ca de cristal, ţinută deasupra capetelor lor". S-ar putea spune că este vorba despre cabina de sticlă în care stau piloţii şi pasagerii unui elicopter. „Când mergeau, auzeam zgomotul aripilor lor ca acela al căderilor de ape. Când se opreau, îşi strângeau aripile". îl întreb pe Blumrich:

— În această traducere, Ezechiel spune că deasupra acestor patru creaturi a văzut un obiect cu formă de tron, iar mai sus se afla o fiinţă cu o înfăţişare umană, ceva care ar putea fi luat drept Dumnezeu sau drept Iehova. Ce credeţi?

— El descrie exact ceea ce numim noi astăzi modulul de comandă al navelor spaţiale. Iar în capsulă vede ceva căruia îi atribuie o formă umană, în textul original îi dă numele de Adam. Nu i-ar fi dat acest nume unei fiinţe supreme. Folosind însă numele de Adam, cred că încerca să ne facă să înţelegem că a văzut o fiinţă care ne semăna izbitor, în ciuda câtorva diferenţe.

— Pe legea mea, acest personaj, oricine ar fi fost, se pare că i-a dat sfaturi foarte înţelepte. Chiar din acea zi, a început să le propovăduiască tovarăşilor de captivitate şi de exil ideea de responsabilitate individuală. „Nu toţi oamenii păcătuiesc la fel", profeţea el. Pocăinţa şi mântuirea erau, de asemenea, individuale. Fiecare om era pedepsit sau recompensat pentru propriile fapte şi nu pentru cele ale tatălui sau ale tribului său.

Blumrich adaugă:

— În următorii douăzeci şi trei de ani de exil, Ezechiel a fost un adevărat păstor al turmelor nedreptăţite. Dacă faptele sunt reale, consilierii lui pot fi mulţumiţi, n-ar fi găsit un interpret mai bun. Pesemne că îi ştiau foarte bine pe oameni, de vreme ce au făcut o alegere atât de bună. Să-l fi ales, totuşi, la întâmplare? M-am întrebat adesea.

Mă întrebam şi eu, la rândul meu, în timp ce mă întorceam din Alabama. Am revăzut alte pasaje din Biblie cu rezonanţe la fel de ciudate. Mă gândesc ce forţă au cuvintele care redau Exodul: „Tunete, trăsnete, lumini, munţi, fumegând... Un nor gros acoperea vârful Sinai, căci Dumnezeu cobora în toată gloria sa!" Mă gândesc la bunul Enoch

care „mergea cu Dumnezeu” şi care a fost luat de un vârtej ca să nu fie omorât, sau la Iona a cărui şedere în burta unei balene ar putea fi interpretată drept o plimbare cu un submarin sau la profetul Ei le care a auzit o voce pe muntele Horeb şi care a părăsit pământul într-un „car de foc”, învăluit „într-un vârtej nemaipomenit”.

Mă gândesc apoi la Daniil care a văzut pe malul fluviului o fiinţă pe care a descris-o astfel: „Faţa îi era parcă de piatră preţioasă, foarte transparentă şi avea nişte ochi ca nişte lămpi de foc”; sau la toţi îngerii care au coborât din ceruri să-i viziteze pe Abraham, Iacob, Iosif şi Loth şi pe psalmistul care îi învaţă pe oameni să-şi îndrepte privirea dincolo de stele.

Şi câte mituri şi câte legende similare, chiar mult mai vechi decât cele din Biblie!

Ce să credem despre covoarele zburătoare sau despre păsările gigantice din poveştile orientale? Sau despre Ayar Cachi, incaşul zburător, „care s-ar fi ivit din văzduh cu nişte aripi mari” ca să aterizeze în valea Cuzco.

Cum să interpretăm mitul grecesc despre inventatorul Dedal, care ai fi călătorit prin aer din Creta până în Sicilia, sau mitul fiului său, Icar, care a zburat prea aproape de soare şi s-a prăbuşit în mare?

Aceste legende au fost evocate în scrierile lui Virgiliu, ca şi în cele ale lui Plutarh şi Ovidiu, iar înaintea lor au fost cântate de poeţii greci Epimenide, Bacchylide, Cleideme şi Philochore. Homer l-a elogiat pe Dedal în Iliada. Dar, ca urmare a săpăturilor realizate de arheologul Heinrich Schliemann în 1881, lumea a aflat cu stupefacţie că un mare număr de legende greceşti trebuia luat în serios. A fost nevoie să treacă un sfert de secol până ce Arthur Evans a reuşit să scoată la iveală palatul regelui Minos din Cnossos.

Aşa a văzut lumina zilei legendarul labirint şi a început să se creadă în existenţa reală a lui Dedal.

Câte mituri cu oameni zburători se vor dovedi, cândva, adevărate, fiind bazate pe tehnicile unei alte lumi despre care citim şi în Cartea lui Ezechiel?

Îmi amintesc de teme asemănătoare din cultura egipteană, în Cartea Morţilor se face de multe ori aluzie la „fiinţe strălucitoare care trăiau înconjurate de raze de lumină”. Am găsit şi fraze de genul: „Călătoresc prin spaţiu şi timp”. Mereu se vorbeşte de „discuri zburătoare” sau de „legiuni ale cerului”. Oriunde am mers, oriunde

m-am oprit să studiez vechile civilizaţii, am întâlnit tema zborului. Uneori se amesteca cu unele idei pe care astronauţii americani le-au găsit demne de interes. M-am hotărât să am o întrevedere cu Scott Carpenter pentru a discuta despre Pământul văzut din spaţiu. Puţini dintre pământeni au avut acest privilegiu, de a vedea cu propriii lor ochi Pământul din spaţiu.

Pământul văzut din spaţiu.

Una dintre enigmele cele mai fascinante din istoria geografiei este următoarea: ce anume cunoşteau despre Pământ şi despre Univers, în general, popoarele Antichităţii, înainte să fi avut mijloacele pentru a o cerceta?

Acum, după ce am reuşit să explorăm mările, insulele şi continentele şi să le însemnăm pe hărţi, ne dăm seama că popoarele Antichităţii nu au fost chiar atât de neştiutoare pe cât le credeam.

Într-un mod foarte misterios, multe şi diverse amănunte despre ţinuturi îndepărtate şi încă neexplorate se puteau afla de la marinari în porturile Europei, încă din vremea Imperiului roman se povestea că departe, în Orient, dincolo de Indii, trăia un popor puternic pe care grecii îl numeau Seres. Dar nu se ştia cu precizie unde se găsea acea ţară şi nici ce fel de oameni o populau, în Occident, nimeni nu văzuse vreun chinez, aşa cum în China nu se arătase vreun european; şi totuşi, legendele chinezeşti povesteau despre naţiile civilizate de dincolo de stepele Asiei.

Foarte răspândită era acea legendă potrivit căreia de cealaltă parte a Atlanticului se întindea un vast continent. Aceste zvonuri circulau cu cinci secole înainte de Hristos şi sunt dovedite de scrieri care au pus numeroase probleme cartografilor. Romanii din perioada clasică menţionează existenţa incontestabilă a unui continent pe care-l cunoşteau sub numele de Ultima Thulc. Grecul Pausanias, pasionat călător şi mare geograf, scria în anul 150 î.Hr. că, foarte departe, la vest de ocean, se află un grup de insule locuite de oameni cu tenul arămiu, cu părul negru, cu o piele aspră ca o coamă de cal. În afară de faptul că trebuie să subliniem că Pausanias avea o imaginaţie bogată, constatăm că el i-a descris perfect pe indienii din America.

De unde provin asemenea povestiri? Cum şi-au făcut drum până în Europa prin Groenlanda, Islanda şi Insulele Feroe? Cum au reuşit să le facă demne de crezut faimoşii pescari francezi, care se pare că au atins Lumea Nouă cu secole înainte de naşterea lui Cristofor Columb?

Unde ar trebui căutată sursa?

Europa medievală a creat un folclor marin în care realul şi imaginarul se amestecă. Această mitologie nautică e plină de baliverne şi născociri, dar conţine şi frânturi de realitate. Sunt însă greu de identificat şi de extras din poveştile spuse de vreun căpitan, mereu suspectat c-ar fi băut ceva mai mult.

Mă gândesc, de pildă, la toate istoriile care circulau despre Preotul Ioan, acel misterios preot rege care domnea în inima Africii sau Dumnezeu ştie unde, peste un popor de creştini. Multă vreme, geografii serioşi au luat în derâdere aceste poveşti. Dar, descoperind Etiopia, portughezii au aflat de existenţa unui suveran de culoare, şef al unei biserici creştine, cu o vechime de cel puţin nouă secole.

Apoi mă gândesc la zvonurile răspândite în multe regiuni despre un popor de monştri, care trăia în regiunile polare. Erau descrişi oameni fără gât, cu faţa pe piept şi cu picioarele atât de mari încât după ele se puteau adăposti de soare. Dacă popoarele din Evul Mediu erau atât de naive să creadă asemenea scorneli, oamenii cultivaţi nu aveau cum să pună bază pe ele. Expediţiile în Groenlanda din secolul VI au scos la lumină faptul că acele fiinţe fabuloase erau eschimoşii din golful Baffin, cu hainele şi încălţările lor din blană. Pentru savanţii elenişti a fost o bună ocazie să-şi reamintească poveştile lui Platon în care era descris un pământ unde soarele ardea treizeci de zile fără întrerupere şi fără să apună. Nimeni nu le crezuse până atunci. Cum au aflat Platon şi contemporanii săi despre cercul arctic care nu fusese încă descoperit?

Şi despre Antarctica circulau zvonuri ciudate cu mult înainte să fie explorată. La începutul secolului, mulţi geografi credeau că ceea ce se zărea în timpul furtunilor în largul Oceanului îngheţat nu era decât o serie de insule. De vreme ce Arcticul era un ocean acoperit de gheţuri plutitoare, cu siguranţă că natura a creat unul similar şi la celălalt capăt al Pământului. Cu toate acestea, marinarii pretindeau că, dimpotrivă, acolo se afla o mare întindere de pământ. Cum au putut ghici? Polul Sud era locul cel mai geros din lume. Nu creştea un arbore, iar pe o rază de trei mii de kilometri nu găseai niciun suflet de om. Cu mare greutate, numai două expediţii au reuşit să se apropie de acele locuri.

Cu toate acestea, poveştile marinarilor s-au dovedit adevărate. Azi se ştie că Antarctica este un continent aproape la fel de mare cât

Europa şi Australia la un loc. Mai există în prezent încă 1500 de kilometri de coastă care a rămas neexplorată; omul n-a străbătut decât un procent de 1% din întreaga suprafaţă.

În vremea trecerii pe pământ a lui Hristos, oamenii vorbeau despre ţinuturi de uscat, de mică întindere, care astăzi se numesc Madeira, Insulele Capului Verde, Insulele Canare şi Açores. Geografii însă susţineau cu încăpăţânare că nu există niciun arhipelag spre vest, aşa cum se zvonea. Povestirile populare cuprindeau totuşi prea multe detalii, aşa încât e greu de crezut că toate ar fi putut fi inventate. Cineva, din vremurile vechi, a văzut într-adevăr aceste insule.

Dar mitul cel mai des întâlnit din istoria explorării planetei este cel care se referă la Australia. Renaşterea a moştenit din Antichitate ideea că în emisfera sudică se află un continent necunoscut. Pe hartă era, îndeobşte, consemnat sub numele de Terra Australis Incognita; numai harta alcătuită de Pomponius Mela, în anul 40 înainte de Hristos, consemna acel pământ sub numele de Antipod. De-a lungul secolelor, marinarii au brodat legende şi istorii despre marginea continentului fantomă care se întindea la sud de Indii. Multe din faptele descrise s-au dovedit adevărate. Când Abel Tasman, revenit în 1642 dintr-o lungă călătorie, a confirmat existenţa unui pământ vast în acest ocean, legenda a devenit realitate, dar, abia în 1775, descoperirea a fost declarată oficial, când căpitanul James Cook, în numele Marii Britanii, a luat în posesie acel pământ, în felul acesta, misterul Australiei Incognita a fost elucidat.

Există foarte multe hărţi vechi pe care sunt însemnate şi situate cu precizie anumite zone cu secole înainte de descoperirea lor. În lucrarea sa, „Hărţile vechilor lupi de mare", doctorul Charles Hapgood descrie hărţi greceşti ştiinţifice care conţin foarte multe informaţii şi detalii. De altfel, mai apoi, de ele s-au folosit cercetătorii când au întocmit hărţile globului pământesc.

În secolul III î.Hr. Învăţatul grec Eratosthene nu s-a mulţumit numai să deseneze Pământul sub forma unei sfere, dar i-a măsurat şi circumferinţa şi diametrul cu o eroare de 1, 3% faţă de calculele actuale. A tras concluzia că lumea antică ocupă aproape un sfert din circumferinţa Terrei, cifră uimitor de apropiată de cea reală. Cum a reuşit Eratosthene să se elibereze de dogma lui Aristotel care învăţa oamenii că lumea era constituită numai din continentul european? Aristotel afirma că nu puteau exista şi alte continente. Ideile sale au

dominat, într-o manieră cvasiuniversală, chiar o bună perioadă a Evului Mediu.

În 1929, s-a descoperit la Istanbul o hartă desenată remarcabil în 1513 de către un amiral turc pe nume Pârâș Reis. Pe marginea hărții sale, acesta a notat că s-a inspirat din „vechile hărți" ale Egiptului. Amiralul turc a marcat foarte distinct și clar contururile Americii de Nord și de Sud și ale Antarcticii, pe care le-a situat perfect față de Africa. Biblioteca Congresului American deține multe hărți din Evul Mediu care indică cu precizie anumite zone de pe fața Pământului despre care se credea că sunt necunoscute în epocă. Vechii cartografi cunoșteau, se vede treaba, o metodă foarte precisă pentru a calcula latitudinea și longitudinea. Această metodă, noi am aflat-o abia în secolul XVII.

Dacă am putea accepta posibilitatea că niște nave spațiale au survolat oceanele și continentele la începutul veacurilor și, că din aceste vehicule au coborât pe pământ ființe care au comunicat cu locuitorii planetei noastre, atunci am înțelege mai ușor de unde provin hărțile, cum s-au născut miturile și de ce circulau zvonuri, care până la urmă s-au dovedit a fi adevărate.

Mărturisesc că, personal, nu întrevăd altă modalitate de a explica toate acestea. Ce-i drept, se poate presupune că în perioada de apogeu a Greciei antice, s-au desfășurat mari explorări. Foarte posibil. Este la fel de posibil ca niște astronauți prietenoși să fi ajutat câțiva exploratori să călătorească deasupra ținuturilor necunoscute pe atunci.

Asta mă duce cu gândul la vechile legende în care era vorba despre oameni care erau transportați în înaltul cerului de păsări uriașe. M-am gândit să o întreb pe Sally, soția mea. Despre Sally vă pot spune că este o documentaristă de prima clasă, pasionată de mitologie.

— Cunoști cumva legende sau povești în care apare descris Pământul văzut de la mare înălțime /am întrebat-o eu.

Mi-a citat două imediat.

— Există una din vremea Babilonului antic. Este povestea lui Etana, rege peste Kiș, care își dorea foarte mult să se înalțe la ceruri pentru a-i ruga pe zei să-i dăruiască un moștenitor.

Îmi întinde o traducere. Iată ce am citit: „Etana ceru unui vultur să-l ia în cioc. Vulturul l-a luat pe Etana și s-au înălțat treaptă cu treaptă deasupra munților". Ridic ochii uimit:

— S-ar putea spune că este vorba despre o rachetă în trei trepte care plasează o navă pe orbită.

Citesc mai departe, apoi spun:

— Vulturul vorbeşte despre pământ şi mări ca un comandant de nave care vrea să-şi informeze pasagerii. Ascultă, te rog: „Priveşte, prietene, cum arată pământul. Admiră-i mările şi crestele munţilor. Priveşte, pământul se face munte, iar marea se schimbă în ape de…” Fragmentul de tăbliţă se opreşte aici.

— Aminteşte-ţi ce spunea Scott Carpenter, a spus soţia mea, despre cel mai înalt vârf din cei mai înalţi munţi.

Mi-am căutat agenda în care mi-am transcris rezumatul întâlnirilor cu Carpenter. Iată ce spunea el la un moment dat: „Ceea ce m-a frapat a fost suprafaţa mare ocupată de ape şi de culoarea albastră. Cu cât ne îndepărtam mai mult, cu atât vedeam numai oceanul”.

— Cum se explică faptul că şi Scott şi vulturul lui Etana au remarcat imediat marea? observă Sally.

Din acest moment, povestea lor devine mai tehnică. Utilizează termenul de mers dublu când vorbesc de timpul de ascensiune. Acesta era, fără îndoială, o unitate de măsura pentru distanţă, familiară unui războinic din epocă.

— Poate, dar eu nu-mi dau seama cât înseamnă.

— Un timp dublu sau un mers forţat trebuia să reprezinte o viteză de 6-12 kilometri pe oră. În povestirea lui Etana, la sfârşitul primei faze de zbor, cei doi, vulturul şi Etana, se ridicaseră cu un mers dublu timp de o oră.

— Ceea ce ar însemna că ei credeau că sunt la o înălţime cuprinsă între 6 şi 12 kilometri. Devine interesant. Dacă Etana a zburat într-adevăr în compania astronauţilor, atunci detaliile pe care le dă sunt exact informaţiile pe care ei i le-au transmis. Dar, să vedem mai departe: „După alte trei ore de mers dublu, marea părea un canal dintr-o grădină”. Ce vrea să spună?

— Vorbeşte, probabil, despre un canal de drenare sau de irigare, spune Sally. Cred că una din mările cele mai mici i se părea foarte îngustă. Dar şi Scott Carpenter spune la un moment dat că „pe orbita terestră eşti prea aproape ca să vezi Africa. Ca s-o poţi identifica trebuie să te afli exact deasupra ei; se distinge doar verdele junglei şi maroniul nisipului”. Pesemne că Etana n-a văzut decât o fâşie de ocean

la orizont în acea călătorie.

— Legenda povesteşte apoi că Etana şi vulturul lui au ajuns „în planul stelelor fixe". Aici fragmentul se opreşte din nou. Poate că au ajuns acolo într-un moment în care a slăbit atracţia terestră şi au reuşit să aibă o traiectorie precisă. De fapt, Etana lasă impresia că nu ar fi vrut să urce mai sus.

— Schimbarea de presiune l-o fi făcut să se simtă rău, spune Sally. Aşadar, babilonienii care povesteau această istorie ştiau despre posibilitatea de a se plasa într-un plan orbital!

— Dar au fost brusc împinşi şi au urcat şi mai sus. Se poate ca povestea lui Etana să se fi schimbat.

Akhenaton, faraonul eretic complet, de vreme ce a fost transmisă din gură în gură? Pe scurt, după încă o oră de mers dublu, marea se asemăna cu „un parc cu sălbăticiuni". Mai apoi, pământul capătă aspectul „unei grădini", iar marea pare un „coş de răchită".

— Nu văd cum şi-ar fi putut cineva imagina toate acestea, fără să fi ajuns în stratosfera, zice Sally. Descrierile nu sunt prea departe de cele ale lui Scott Carpenter sau ale altor astronauţi şi de fotografiile pe care le-au făcut din spaţiu. Mi se pare firesc ca formele mărilor şi continentelor să-i amintească de obiecte şi personaje familiare: o turmă, o grădină, un coş de răchită.

— După încă o oră de urcare, Etana n-a mai distins marea. Coincide exact cu ce a povestit Scott: „Pe măsură ce ne îndepărtăm, totul devine albastru, din cauza vaporilor de apă în suspensie din atmosferă".

— Atunci, am putea zice că cineva a descris un zbor real în stratosfera!

— Foarte adevărat. Cum ar fi putut ghici autorul cu ce seamănă Pământul de la o asemenea altitudine?

— Bun şi cealaltă legendă, Sally?

— Se pare că se referă la acelaşi tip de aventură. Este vorba de Alexandru cel Mare, care ar fi stat un timp în Babilon unde, după cum afirmă istoricii, s-ar fi înconjurat de preoţi şi magicieni.

— Zborul lui porneşte din Babilon?

— Nu se ştie. Pe foarte multe basoreliefuri şi fresce din Grecia, pe zidurile romane şi chiar la copţi şi la armeni, în Siria şi în Franţa preistorică, Alexandru este reprezentat pe punctul de a-şi lua zborul. Dar lansarea nu apare niciodată.

— S-au descoperit descrieri sau desene cu ceea ce ar fi văzut în timpul zborului?

— Câteva, îmi răspunde ea consultându-şi notele. De cele mai multe ori, se povesteşte că, dornic să cucerească lumi noi, Alexandru ar fi vrut să descopere bolta cerească. A capturat patru păsări mari, cărora nu le-a dat să mănânce trei zile. Apoi le-a înhămat pe toate patru la un jug, de care a atârnat un coş mare. S-a urcat apoi în coş, ţinând în mână o prăjină lungă, de al cărei capăt atârnase o bucată de carne, în speranţa că vor putea prinde bucata de carne, păsările zburau, în felul acesta îl transportau pe Alexandru.

— Ingenios! Exclam râzând. E aproape incredibil, nu-i aşa?

— Eu mă îndoiesc că, dacă a zburat, a zburat în felel acesta. Dar autorii nu aveau alte explicaţii la dispoziţie.

— Iar apoi, ce s-a întâmplat?

— La un moment dat, aerul a îngheţat.

— Poftim! Ştiam că anticii credeau că atmosfera se încălzea pe măsură ce te apropiai de Soare.

— În orice caz, aripile lui Icar s-au topit, iar carul celest al lui Faeton a luat foc. Apoi legenda spune că Alexandru ar fi întâlnit un om-pasăre în înaltul cerului, care i-ar fi spus că nu avea ce să caute acolo sus.

— Logic, un pilot experimentat îi pune în gardă pe piloţii tineri…

— Mă întreb dacă nu cumva comunicau prin radio, a spus Sally. Dar nu, nu vorbeau aceeaşi limbă. Dacă astronauţii de altă dată comunicau cu pământenii, singurul mijloc era, probabil, telepatia. Dar să revenim la Alexandru. Legenda spune că dintr-odată i s-a făcut frică şi a privit în jos, spre Pământ. L-a descris ca pe un câmp arat, în jurul căruia se încolăcea un şarpe: marea.

— Comparaţia lui este bună; în multe fotografii, luate din navele spaţiale, marea şi norii te fac să te gândeşti la şerpi. Bănuiesc că mai departe îl vedem pe Alexandru reîntors pe pământ.

— Aproape. Dacă a reuşit o aterizare lentă – vreau să spun în realitate, nu în legendă – înseamnă că vasul lui era mai perfecţionat decât toate cele puse la punct de americani şi de ruşi până în prezent. Legenda spune că a aterizat la o distanţă de şapte zile de mers de tabăra lui şi că era să moară de foame pe drumul de întoarcere.

De ce dintotdeauna omul a simţit nevoia să zboare? Mă întreb, gândindu-mă la numeroasele legende consacrate zborului.

De ce oamenii şi-au riscat viaţa, convinşi că a zbura era posibil? Ce anume să-i fi convins? Cum ar mai fi luat naştere legendele, dacă n-ar fi existat oameni zburători?

Simon; un magician din vremea lui Nero, s-a prăbuşit la pământ în forumul de la Roma. Ismahoud, un sarazin care a încercat să-i arate unuia dintre împăraţii Bizanţului, Comnean, că putea zbura, s-a prăbuşit lângă un turn. În Evul Mediu, un călugăr din Malmesbury, pe nume Oii vier, s-a aruncat de pe un acoperiş cu aripi din pânză şi lemn. Un elev al lui Le-onardo da Vinci, pe nume Danti, a încercat maşina zburătoare a maestrului său şi a murit. Se mai ştie despre un meşter fierar, care a trăit în Evul Mediu, pe care-l chema Besnier şi despre Juan Torto, un portughez şi despre Kaspar Mohr, un preot din Württemberg.

Toţi aceşti oameni se înşelau sau descoperiseră, într-adevăr, ceva pentru care le plăcea totuşi să se lase păcăliţi? Încrederea lor se baza pe ceva din realitate? Pe legendele din timpurile imemoriale despre oameni care au zburat într-adevăr? Pe poveşti tot atât de veridice ca cea a preotului Ioan sau a oamenilor cu faţa pe piept? Ştiaţi că s-au descoperit planurile amănunţite ale unui avion cu motor pe un pergament sanscrit?

În vechile religii, se reprezentau întotdeauna zei capabili să se mişte în aer sau să apară dintre nori. Am văzut sute şi sute de picturi şi de sculpturi reprezentând divinităţi înaripate, cu trup sau cu cap de pasăre. Capul lor te făcea să te gândeşti la căştile spaţiale. Şi dacă aceşti pretinşi zei n-au fost văzuţi decât în combinezoane spaţiale, se credea probabil că aşa erau făcuţi sau că acela era costumul lor normal. Prin urmare, în acest fel erau reprezentaţi pe fresce şi pe basoreliefuri. Nimic mai logic.

Carl Jung explica cum se produce fenomenul de deformare şi de raţionalizare al unui eveniment ce se transmite din gură în gură, eveniment neaşteptat şi, apriori, inexplicabil.

„Întrucât sunt foarte multe lucruri care depăşesc înţelegerea omului, noi ne folosim constant de termeni simbolici pentru a ne reprezenta concepte pe care nu le înţelegem pe deplin".

Altfel spus, dacă un om primitiv ar vedea un aviator sau un astronaut aterizând pe pământ cu aparatul său, le-ar povesti tovarăşilor lui că „avea aripi" sau că „se afla într-un car în flăcări". Numai recurgând la termeni familiari, poate face să i se dea crezare.

Nu are la dispoziţie altă modalitate de a descrie o navă spaţială.

Înainte de descoperirea Africii, toţi oamenii raţionali nu vedeau decât o superstiţie în legendele care povesteau despre un pământ înfricoşător, care se întindea nu departe de ecuator, un ţinut unde soarele schimbă pielea oamenilor, făcând-o neagră. Chiar şi atunci când primii exploratori au trimis rapoarte prin care confirmau prezenţa indigenilor negri în Africa şi în Australia, eruditii şi savanţii vremii au refuzat să-i creadă.

Adeseori noi, oamenii, avem înclinaţia să credem ceea ce dorim să credem. Cu greu ne imaginăm fapte izolate şi inexplicable, mai ales atunci când sunt diferite de ce ştim noi despre lume. Poate că suntem victimele propriilor noastre blocaje mentale, care peste câteva mii de ani vor părea ridicole.

De unde vine inteligenţa umană?

Teoria evoluţiei este cea mai la îndemână.

Istoria transformării progresive a vieţii de-a lungul a sute de milioane de ani, în sute de milioane de forme şi de creaturi diverse, istoria unei lumi populate de organisme unicelulare care a dat naştere, în final, creierului constituit din miliarde de celule diversificate este o poveste care depăşeşte toate legendele mitologice, toate melodramele imaginate vreodată.

Este cadrul general în care orice alt eveniment, orice altă aventură devine un amănunt nesemnificativ. Nu este numai cea mai incredibilă poveste, ci şi cea mai minunată.

Fiinţa umană care trăieşte astăzi a atins oare apogeul dezvoltării sale? Poate. Numai că, pentru a-şi stabili contururile, încă destul de vagi, i-au fost necesare o sută cincizeci de ani de studii. Capitole întinse ne lipsesc încă. Asupra modului în care s-ar asambla şi interpreta elementele pe care studiile le-au scos la lumină, sunt încă numeroase controverse între oamenii de ştiinţă. Unii specialişti se opun, pe motivul că toate animalele, cu excepţia omului, sunt prea specializate pentru a mai progresa.

Eu cred că, dimpotrivă, s-ar putea spune că omul este cel mai puţin specializat din toate creaturile vii, generalistul suprem. Aici aflăm marea enigmă de care se lovesc evoluţioniştii.

Nu se ştie de ce o rasă, a noastră, de pildă, continuă să lupte pentru a deveni mai puternică, mai înţeleaptă, mai savantă. Unii ne amintesc originile noastre animale; totuşi, în adâncul nostru, noi

simţim că trebuie să ne urmăm eforturile şi să operăm alegeri. Să ne depăşim temerile, lenea, cupiditatea. Să ne cultivăm capacitatea de a ne pune întrebări, voinţa de a înţelege şi acţiona. Cel mai încurajant semn de sănătate este faptul că suntem capabili să ne smulgem din cochilia sufocantă a realizărilor tehnice şi să privim în jurul nostru cu un sentiment de nemulţumire şi animaţi de fel şi fel de aspiraţii.

De unde vine această trăsătură de caracter comună speciei noastre? Am moştenit-o oare de la fiinţe supraumane sau este o trăsătură înnăscută? Cercetările şi explorările mele în jurul „Misterelor de altă dată" m-au condus la această întrebare.

M-am cufundat, aşadar, în studiul cărţilor de antropologie. Acestea au supărătoarea tendinţă de a-şi pierde din actualitate foarte repede, încerc să-mi reamintesc toate detaliile teoriei evoluţiei omului.

Până în 1859, aproape toată lumea credea că animalele şi plantele au avut întotdeauna acelaşi aspect şi că au apărut pe pământ în formele actuale. Charles Darwin a publicat o carte care a revoluţionat întreaga Biologie şi ne-a zdruncinat serios încrederea în istoria biblică a apariţiei omului, din Geneză.

Lucrarea „Despre originea speciilor…" a stârnit senzaţie. Prima ediţie s-a vândut într-o singură zi. Autorul explica în ea că speciile pe care le cunoaştem astăzi sunt rezultatul evoluţiei unor specii vechi, foarte diferite.

Darwin şi-a sprijinit lucrarea pe trei observaţii foarte importante: 1. Chiar şi indivizii care aparţin aceleiaşi specii sunt diferiţi. Unii sunt mai înalţi, alţii mai rapizi la alergări, alţii au o vedere foarte bună.

2. Cele mai multe creaturi vii se reproduc, dar nu reuşesc să supravieţuiască decât puii mai dotaţi.

3. Cei care supravieţuiesc şi ajung să se reproducă, la rândul lor, sunt cei cărora, din punct de vedere statistic, numeroasele variaţiuni individuale le oferă un avantaj. Ei ar reprezenta „supravieţuirea celor mai apţi", cei care sunt cel mai bine adaptaţi la mediul înconjurător.

De-a lungul miilor de generaţii, indivizii moştenesc caracteristici genetice pe care le îmbunătăţesc şi le transmit mai departe. Transformările lente conduc la apariţia speciilor noi.

Dovezile despre evoluţia speciilor sunt foarte numeroase. Fosilele reprezintă arhive vechi de un miliard de ani. Studiul embrionului a permis să descoperim prezenţa structurilor primitive la

animalele cele mai evoluate. Propriul nostru corp păstrează urmele unor organe care altă dată ne ajutau să trăim în ape sau să ne cățărăm în copaci. Biologii au studiat și au comparat structuri similare la grupuri de animale înrudite și au dedus care dintre ele aveau o ramură comună în arborele genealogic al vieții. În jurul anului 1950, descoperirea transmiterii codului genetic al cromozomilor prin ADN a constituit un mare pas înainte pentru știința biologiei moleculare, în sfârșit, puteau fi explicate procesele de moștenire genetică.

Totuși, teoria lui Darwin nu ne ajută să ne dăm seama de saltul misterios petrecut relativ recent în istoria evoluției și a proliferării vieții.

Timp de trei miliarde de ani, istoria evoluției a fost o luptă permanentă pentru ameliorarea speciilor. Astfel, forțele oarbe ale naturii au șlefuit viața, în lumea care a precedat apariția omului, n-a existat nici măcar o singură creatură dotată cu memorie sau capabilă să prevadă viitorul. Organismele vii aveau ca unică voință aceea de a se cățăra, de a-și găsi scorbura sau cuibul, de a se adăposti în munții de piatră. Nicio făptură vie n-ar fi plâns la mormântul alteia.

Apoi a avut loc o mică explozie.

În adâncul creierului unei maimuțe, o mică masă de materie cenușie a primit o scânteie de viață și a început să se dezvolte din plin.

Transformarea s-a petrecut în liniște; aceeași liniște în care ciupercile ies din pământ, noaptea, în luminișuri. Acest organ admirabil, care avea să ne încarce cu toate energiile universului și să ne învețe compasiunea și iubirea, „creștea foarte repede în cutia craniană, ca și cum ceva aparent imprevizibil i-ar fi declanșat creșterea.

Cum a apărut creierul uman?

Alfred Russel Wallace, celebrul contemporan al lui Darwin, a pus această întrebare foarte simplă în 1869. Wallace a colaborat cu Darwin și împreună au descoperit principiul selecției naturale, întrebarea pe care Wallace a formulat-o atunci a pus în încurcătură generații întregi de adepți ai teoriei evoluției. Când Darwin a primit articolul în care Wallace punea această întrebare, a scris un „NU!” hotărât pe marginea foii, pe care l-a subliniat de trei ori, după care a adăugat o mulțime de semne de exclamare.

După părerea lui Darwin, creșterea bruscă a creierului uman se datora jocului dezordonat al selecției naturale. Pentru Wallace,

inteligenţa umană nu se putea explica decât prin intervenţia directă a forţelor cosmice.

Darwin a recunoscut până la urmă că principiul perfecţionării limitate era, în corpul omului, ciudat de tulbure, în virtutea acestui principiu, viaţa nu putea evolua decât în limitele luptei împotriva altor forme de viaţă sau de adaptare la mediul înconjurător. Darwin a declarat că un organ precum ochiul sau sistemul digestiv nu putea atinge perfecţiunea decât în raport cu o anume întrebuinţare într-un mediu înconjurător dat. Pentru a explica cum a reuşit omul în cadrul selecţiei naturale să dobândească un creier care să depăşească toate celelalte creiere, Darwin a făcut apel la ideea unei lupte îndelungate a omului împotriva omului, a unui trib împotriva altui trib.

Dar arheologii n-au descoperit decât rare dovezi de luptă între primate şi nicio fosilă umană care să permită verificarea etapelor succesive ale evoluţiei. Doar câţiva pumni de oseminte şi de dinţi sparţi ne povestesc istoria primatelor, care a durat două milioane de ani. Şi, ca lucrurile să se complice, aceste fosile au fost găsite la mii de kilometri distanţă unele de altele.

Aşadar, între om şi maimuţă se deschide o prăpastie. Partizanii lui Darwin au început să caute dovezi, amestecându-se în viaţa câtorva triburi primitive contemporane lor, considerate ca reprezentând „treptele marcante" ale scării evoluţiei omului. Aceste triburi erau condamnate să dispară, declarau teoreticienii, din cauza creierului lor subuman.

Pentru contemporanii reginei Victoria, totul părea logic, fără îndoială. După părerea lor, era mai presus de orice îndoială că „rasele minore, tară legi", erau biologic inferioare omului alb şi incapabile de a se ridica la demnitatea jobenului şi-a bastonului. Erau considerate rase aflate doar puţin peste stadiul maimuţei şi se credea despre ele că nu vorbesc, emit numai nişte grohăituri sau ţipete şuierătoare, ca cele ale cimpanzeilor.

În perioada în care circulau aceste teorii, Wallace a scris un articol de protest. El petrecuse mulţi ani printre indigenii insulelor tropicale şi ştia că viaţa simplă a acestora nu le cerea să aibă capacităţi intelectuale deosebite, dar a fost uimit de vivacitatea inteligenţei lor. El scria că: „Exigenţele mentale ale sălbaticilor consideraţi inferiori, precum australienii sau indigenii din Insulele Adaman, nu le depăşesc deloc pe cele ale multor animale… Cum ar putea un organ să se

dezvolte mai mult decât ar pretinde nevoile speciei din care face parte?" „Selecţia naturală n-ar fi trebuit să le dea sălbaticilor decât un creier puţin mai dezvoltat decât cel al maimuţei; or, între creierul lor şi creierul a jumătate dintre indivizii societăţii noastre, diferenţa este foarte mică… Un instrument dezvoltat cu atât mai mult cu cât posesorul lui a avut voie de el".

Wallace a mers mai departe, refuzând şi respingând concepţia lui Darwin, potrivit căreia omul observă că facultăţile sale artistice, matematice şi muzicale n-au nimic în comun cu lupta pentru supravieţuire sau pentru adaptare la mediu. El afirma că altceva ar fi intervenit, că un element spiritual necunoscut ar fi contribuit la perfecţionarea creierului uman.

„Nu împărtăşesc deloc părerea dumneavoastră şi îmi pare rău", a replicat Darwin, dar fără să aducă contraargumente serioase la ceea ce-i obiecta Wallace. S-a mulţumit cu câteva observaţii legate de moştenirea reflexelor obişnuinţei, afirmaţii astăzi respinse de ştiinţă. Mediile ştiinţifice de atunci au uitat curând semnalul de alarmă tras de Wallace, rămânând pe poziţii.

Întrebarea incomodă a lui Wallace, însă, ne obsedează astăzi.

Ştim că omul primitiv n-a apărut în ţinuturile îndepărtate ale Australiei sau ale Americii de Sud. A ajuns în acele locuri în timpul migraţiunilor. Dar să nu uităm că acelaşi soare încălzeşte toate continentele noastre, aceleaşi ape le înconjoară. Dacă omul a apărut natural, aşa cum se pretinde, de ce n-a fost produs şi de unul din cele două laboratoare, după cum sunt considerate continentele sus-amintite?

A început să încolţească ideea că apariţia omului nu este un mister de nedezlegat. Poate, aşa cum sugera Wallace, a intervenit „o forţă superioară".

În plus, cercetările arheologice ne-au purtat până în perioada de tinereţe a omenirii, dar nu ne-au revelat nicio legătură posibilă între om şi celelalte primate. Ştim în prezent doar că omenirea este mult mai veche decât credeam.

După treizeci de ani petrecuţi în patru labe, scormonind adâncurile lacurilor preistorice din Africa orientală, lacuri bogate în fosile, doi arheologi britanici, Louis şi Mary Leakey, au descoperit craniul fosilizat al unei creaturi indiscutabil înrudite cu omul. Din cauza greutăţii stratului de rocă, craniul era spart în mai mult de patru

sute de bucăţi, de o mare fragilitate. Celor doi Leakey le-a trebuit un an pentru a-l reconstitui. Este ca şi cum ai vrea să refaci coaja unui ou strivit de un autocamion, a remarcat un alt arheolog.

Louis şi Mary Leakey şi-au botezat descoperirea Zinjanthrop, adică „omul Africii Orientale", după numele folosit de arabi pentru a desemna această parte continentului african. Printre savanţi s-a adoptat diminutivul de Zinj, pentru a putea comunica mai uşor. Zinj era interesant din două motive.

În primul rând, a fost găsit lângă unelte confecţionate din piatră şlefuită. Aşadar, omul Zinj nu se mulţumea cu ce avea la îndemână, el gândea şi şlefuia piatra. Pe de altă parte, graţie unui nou procedeu de datare potasiu/argon, la Universitatea din California s-a stabilit, în 1961, că Zinj zăcea, în sicriul lui din roci, de aproximativ două milioane de ani. Dacă „orologiul" pe bază de radioactivitate, utilizat în cadrul acestei universităţi, funcţionează corect, istoria omului din epoca de piatră trebuie împinsă înapoi cu un milion de ani înaintea erei glaciare.

Capul lui Zinj este atât de diferit de al omului modern încât dacă l-am întâlni pe stradă ne-am cutremura de groază. Faţa lui nu avea un bot proeminent ca al maimuţei, ci unul plat, în formă de lopată, cu un maxilar masiv, care-i permitea chiar să spargă oase. Fruntea lui era foarte teşită, încât părea tăiată. Drept urmare, cutia craniană era mult mai mică, iar creierul avea dimensiuni mai reduse.

Gândurile lui ţineau mai mult de intuiţie sau de întâmplări fericite, dar gândea.

O altă trăsătură îl diferenţia de celelalte forme de viaţă. Acestea erau adaptate la mediu. El era „generalist". Nu avea nici cleşti, nici gheare, nici aripi, nici pinteni, nici ace să înţepe, în loc să alerge în patru labe, se ţinea aproape drept. Pe pământ se deplasa lent, iar în arbori, de asemenea, se căţăra cu o anumită încetineală (dacă s-a căţărat vreodată). Cât de ciudat pare faptul că a supravieţuit!

Nicio urmă de foc nu s-a descoperit pe unde a trecut; nu ştia probabil să-l folosească. Este aproape sigur că nu ştia să vorbească.

Pe Zinj, această primă formă de viaţă cu aspect subuman, dacă nu chiar uman, descoperit în arhivele straturilor geologice, îl desparte cel puţin un milion de ani de următoarele fragmente de oase din istoria omenirii.

S-au găsit urme de unelte rudimentare din piatră, ceea ce ar însemna că o formă de Genus Homo era prezentă pe trei continente, în

prima jumătate a erei glaciare. Pentru antropologi, această perioadă a rămas ascunsă în ceaţă. Niciun însemn, nicio urmă despre evoluţia lui Genus Homo nu s-a putut afla de-a lungul a mii şi mii de ani.

Cu un milion de ani înaintea erei noastre, urmele omului s-au arătat din nou. Într-o cavernă din apropierea oraşului Beijing s-a descoperit o fosilă care părea umană.

Acolo, vânătorul din epoca de piatră manifestă un spirit destul de prevăzător şi suficient de dezvoltat pentru a-şi ciopli o piatră, a-i da o formă care s-o facă utilă şi s-o poată lua cu el când pleca la vânătoare. Chiar mai mult, ştia să folosească „o limbă de soare" pentru a ucide animale şi pentru a-şi încălzi bârlogul.

Antropologul Clark Howell consideră că obişnuinţa folosirii focului de către omul din Pekin indica o creatură „destul de prevăzătoare pentru a-şi asigura provizii de combustibil şi destul de abilă ca să nu lase focul să se stingă". Totuşi, a fost nevoie de un milion de ani pentru ca omul Zinj să progreseze la stadiul omului din Beijing. Un alt milion de ani n-ar fi, în mod normal, suficient ca omul să ajungă la dezvoltarea de astăzi.

În monumentala sa lucrare Civilizaţii istorisite, marele istoric Will Durant recunoştea că: „Volume întregi s-au scris pentru a ne făli cu cunoştinţele noastre şi a ne ascunde neştiinţa cu privire la omul primitiv. Culturile primitive nu sunt în mod necesar strămoşii culturii noastre; la fel de bine ar putea fi vestigiile degenerate ale civilizaţiilor superioare care s-ar fi deteriorat în momentul retragerii gheţarilor…

Dacă am accepta teoriile fragile ale ştiinţei contemporane, creatura care a dobândit calitatea de om, învăţând să vorbească, ar aparţine uneia dintre speciile care a supravieţuit erei glaciare. De-a lungul „fazelor interglaciare", această făptură a învăţat să cioplească arme şi unelte, deschizând astfel calea spre civilizaţie".

Ceea ce conferă valabilitate ideii pe care am avansat-o de-a lungul acestei cărţi este faptul că mă îndrept spre o concluzie sugerată şi de alţi savanţi: vizitele sau/şi însămânţările datorate intervenţiei unei rase străine Sistemului nostru Solar ar putea fi cauza marilor salturi înainte făcute de omenire, salturi urmate de lungi perioade de stagnare sau de regres.

Să confruntăm această teză cu informaţiile pe care le avem despre creaturile humanoide pe care tocmai le-am descris.

Omul Zinj şi omul de la Beijing erau nişte făpturi humanoide,

dotate cu un creier mic. În lungul interval de timp care le desparte nu s-au petrecut schimbări prea mari în privinţa dimensiunilor craniului şi în structura corporală a speciei.

Totuşi, aşa cum a remarcat doctorul Durant, în timpul perioadelor interglaciare, cineva a descoperit focul, descoperire uimitoare care face probabil parte din cursul natural al evoluţiei. Totuşi, nicio altă creatură nu a repetat gestul.

Dar, în fine, poate cineva venit din cer i-a învăţat cum să se folosească de calităţile focului. Sau poate o colonie de fiinţe civilizate a trăit pe pământ în cursul perioadelor interglaciare, despre care nu ştim nimic. Cataclismele care au survenit în era glaciară următoare au distrus colonia şi au şters orice urmă. Focul este probabil singura moştenire sau poate cea mai durabilă, pe care acele creaturi au lăsat-o pământenilor. Este vorba de arta de a-l obţine, de a-l conserva şi de a-l transporta acolo unde este nevoie de el.

Omul de Neanderthal – un tip de Hotno foarte diferit de Zinj şi de omul din Beijing – ar putea fi un descendent degenerat al unei eventuale colonii de astronauţi. După părerea mea, s-ar putea foarte bine imagina că omul din Neanderthal este rezultatul tardiv al încrucişării dintre astronauţi şi humanoizii care l-au precedat.

Cel puţin, ştim aproape sigur că oamenii care se înrudeau cu omul de Neanderthal nu se dădeau huţa pe crengile copacilor ca maimuţele. Din punct de vedere anatomic, mâinile şi picioarele lor sunt Prea specializate pentru a fi simplul rezultat al evoluţiei dintr-un strămoş, care cu câteva sute de mii de ani în urmă se căţăra în copaci.

Valea Neanderthal, din Rennia, de unde au fost scoase la lumina zilei craniul şi osemintele, i-a dat numele. De atunci, s-au mai descoperit resturile a 155 de humanoizi foarte asemănători, în 68 de locuri diferite din Europa, Orientul Apropiat etern prezent putem spune destul de multe despre omul din Neanderthal.

Mic şi îndesat, el nu măsoară în medie mai mult de 1, 65 metri. (Brusc intervine un detaliu care m-a făcut să mă gândesc la posibilitatea unui import de gene străine: cutia lui craniană are 1600 de centimetri cubi, adică este mai mare de încă o dată şi jumătate decât cea a omului Zinj sau a omului din Pekin. Remarcabil este faptul că are chiar 200 de centimetri cubi mai mult decât cutia noastră craniană)

Primii paleontologi l-au reprezentat pe omul din Neanderthal ca având înfăţişareunei bestii păroase, greoaie, cu pieptul bombat şi e «o

faţă fără bărbie. Astăzi ştim însă că nu avea mai mult păr decât avem noi – când şi de ce l-a pierdut rămâne un mister – şi că nu era deloc o fiinţă lipsită de inteligenţă.

Specialiştii contemporani înclină să afirme că, dacă l-am aranja, l-am coafa şi l-am îmbrăca după ultima modă pe omul din Neanderthal, el s-ar putea plimba pe Champs-Élysées fără să atragă cuiva atenţia.

Omul din Neanderthal ştia să vâneze animale şi să le jupoaie pielea, pe care o întindea pe iarbă şi aştepta să se usuce la soare. Apoi o folosea pentru a-i ţine de cald.

Nu numai că-şi fabrica unelte, dar uneltele lui îl ajutau la confecţionarea altor instrumente. Avea un fel de lame sub formă de ferăstrău pentru a tăia lemne sau chiar oase, cleşte şi răzuitoare, lame cu care se ajuta, fără îndoială, pentru a tăia şi şlefui mânerele lăncilor. Probabil că folosea şi unelte din lemn, dar pe acestea, cu siguranţă, de mult le-a înghiţit pământul.

Ca şi omul modern, omul din Neanderthal se folosea cu precădere de mâna dreaptă. Partea stângă a creierului său (cea care coordonează jumătatea dreaptă a corpului) era mai dezvoltată decât dreapta. Dar, în timp ce părţile posterioare ale creierului care comandă vederea, pipăitul, mobilitatea erau bine dezvoltate, părţile anterioare, cele ale gândirii şi limbajului, erau mult rămase în urmă. Este adevărat că avea creierul mai mare decât al nostru, conformaţia lui, însă, fiind diferită. Acest Hotno avea, cu siguranţă, o mentalitate foarte deosebită de cea a lui Homo Sapiens, strămoşul nostru direct.

Pe de altă parte, în urma unui lung studiu asupra omului din Neanderthal, am descoperit că-i hrănea şi-i adăpostea pe cei şchiopi şi pe cei mutilaţi clin specia lui. Îşi îngropa morţii în nişe scobite în pământ pe care le astupa cu mari pietre plate.

Unul dintre cele mai cunoscute din aceste schelete este cel al unui tânăr care, se pare, a fost înmormântat cu o veritabilă tandreţe. Era aşezat ca şi cum ar fi dormit, cu braţul sub cap, sprijinit de o piatră de cremene, ca pe o pernă.

La un moment dat, oamenii din Neanderthal au început să creadă în viaţa viitoare. (Să li se fi transmis această idee de la fiinţe supranaturale?) Majoritatea mormintelor conţin o secure sau alte unelte, ca şi cum ar fi crezut că vor mai avea nevoie de ele.

Chiar şi mai Impresionant este faptul că s-a descoperit într-un mormânt o grămăjoară de polen provenind de la opt specii de flori

diferite. Nu se poate spune că ar fi vorba despre un capriciu al naturii. Mormântul era prea adânc, numai cineva, în mod voit, le-ar fi putut pune acolo. După toate aparenţele, în ultima perioadă glaciară, cineva a mers prin munţi să culeagă flori pentru morţi.

Oamenii din Neanderthal obişnuiau să călătorească şi-şi încropeau adăposturi în grote pe care le încălzeau cu focuri, în timpul celor opt mii de ani, cât se presupune că au trăit, n-au suferit modificări substanţiale.

Specia lor s-a stins de-abia pe la anii 35.000 î.Hr. sau, mai bine zis, nu s-a mai descoperit niciun schelet mai recent, îşi vor fi păstrat oare, până la capăt, aceeaşi înfăţişare, cu fruntea îngustă şi craniul ce părea că ţine prizonier creierul?

Urmează apoi un alt tip: omul din Cro-Magnon, tot atât de diferit de cel din Neanderthal, pe cât era acesta de predecesorii săi cunoscuţi. Omul din Cro-Magnon nu pare să aparţină aceleiaşi familii. Sir Harry Johnson, un antropolog britanic, a propus o ipoteză îndrăzneaţă, dar demnă de interes. „Amintirea vagă a acestor monştri cu alură de gorile, cu mişcări lente, cu dinţi foarte lungi şi, poate, chiar cu tendinţe canibale, a inspirat, probabil, personajul de basm, cunoscut sub numele de căpcăun". În următorii treizeci de ani, anumite descoperiri au condus la respingerea versiunii simplificate a teoriei lui Darwin, referitoare la o evoluţie în linie dreaptă. Cea mai mare parte a antropologilor crede astăzi că omul din Neanderthal reprezintă o ramură moartă din arborele genealogic al omenirii. El este primul exemplu de sensibilitate religioasă şi de spirit social, trăsături specifice omului. Mult timp ridiculizat şi dispreţuit, se pare că el a ajuns astăzi să fie considerat „vărul" nostru. De fapt, care dintre noi ar ezita să-şi recunoască strămoşul în fiinţa aceea care ştia să-şi respecte morţii?

Din păcate, nu avem niciun mijloc de a afla dacă, nu cumva, de-a lungul nopţilor glaciare, creierul lui a suferit transformări sau dacă, undeva, s-a amestecat cu o rasă, care apoi s-a dezvoltat separat, care a fost exterminată sau pur şi simplu s-a stins. Ştim numai că i-am pierdut urma şi că rasa foarte diferită, pe care noi o numim Homo sapiens sau omul din Cro-Magnon (osemintele lui au fost descoperite într-o peşteră cu acest nume, în apropiere de Eyzies, în Dordogne)

Intrat în scenă cu 35.000 – 20.000 de ani înainte de Hristos.

Strămoşul omului modern, rasa umană de la Cro-Magnon, stă la originea tuturor civilizaţiilor pe care le-am moştenit.

S-au găsit multe urme din acest tip în Franţa şi în Anglia. Ele indică existenţa unei rase de indivizi cu o statură înaltă, de o vigoare remarcabilă, a cărei talie varia între 1, 80 şi 2 metri. Faţa era scurtă, cu trăsături bine conturate şi cu o frunte înaltă. Creierul era uimitor de mare, iar cutia craniană avea o capacitate care mergea de la 1590 până la 1715 centimetri cubi, în vreme ce a unui om din zilele noastre este de numai 1400 de centimetri cubi. Oare veneau de pe o altă planetă?

Multă vreme ştiinţa a crezut în teoria evoluţiei biologice lente. Natura nu recurge la salturi, iar fiinţele s-ar transforma progresiv de-a lungul unor procese îndelungate. Dacă s-ar aplica această teorie, oamenilor din Cro-Magnon le-ar fi trebuit sute de veacuri să dobândească inteligenţa şi îndemânarea pe care le au oamenii de azi. Totuşi, n-am descoperit nicio urmă – fie obiecte, fie unelte – dintr-o perioadă de tranziţie. Se pare că oamenii din Cro-Magnon au apărut brusc, fără să se anunţe dinainte.

După apariţie, ei nu s-au schimbat aproape deloc. Omul de astăzi, care a supus atomul şi care zboară în cosmos, nu are un corp sau un creier diferite de cele ale strămoşilor lui de acum douăzeci de mii de ani. De fapt, evoluţia speciei umane s-a oprit odată cu apariţia omului din Cro-Magnon.

Iată-ne, aşadar, în faţa unui popor plin de talente diverse. Nu avem însă niciun indiciu că le-ar fi dobândit progresiv. Nu pot să nu mă gândesc că la originea lui s-ar putea afla un alt „import" de germeni, că cineva de această formă ar fi debarcat pe Pământ pentru a se înmulţi şi a-l coloniza. Ce-ar fi să-i trecem în revistă multitudinea de talente?

Materiile prime de care dispuneau predecesorii lor au fost folosite la fabricarea unui întreg arsenal de noi instrumente. Răzuitoarele în formă de cochilie au devenit lopeţi sau săpăligi, pietrele aspre au devenit pile, iar pietrele rotunde şi o praştie au devenit o armă de vânătoare care s-a folosit până în antichitatea clasică.

Apoi, omul din Cro-Magnon a şlefuit oasele, lemnele şi fildeşul pentru a-şi fabrica rindea, maşini de găurit, cuţite, cleşti şi, fără îndoială, multe alte unelte.

Aveau lămpi cu care luminau adâncurile peşterilor – nişte cupe mici, umplute cu grăsime care, arzând, făceau lumină. Nimic nu ne îndreptăţeşte să credem că singurul lor adăpost era peştera. (Ca şi pe oamenii din Neanderthal, îi desemnăm pe oamenii din Cro-Magnon

sub numele de „oamenii cavernelor", deoarece acolo le-am găsit rămăşiţele. Dar poate că s-au descoperit deocamdată numai osemintele celor care trăiau sau care au murit în grote.)

Aveau, de asemenea, facultatea, nemaiîntâlnită până atunci, de a păstra înregistrate evenimentele. S-au găsit gravate pe oase sau pe pietre vechi de treizeci de mii de ani mii de memorandum-uri care au pus în încurcătură generaţii întregi de arheologi.

De-abia de foarte curând, Alexander Marshack, de la Universitatea Harvard, a arătat că aceste inscripţii ciudate ar fi fost, la origini, un soi de almanah, un calendar destinat a fi folosit de un agricultor. Pe alocuri, inscripţiile sunt însoţite de ilustraţii ce ar fi reprezentat evenimentele naturale, astfel încât cel care avea un os sau o piatră gravată de acest tip ştia când se schimba anotimpul sau când începeau perioadele de migrare a vânatului.

Curios, dar tocmai datorită artei sale, am reuşit noi să-l cunoaştem pe omul din Cro-Magnon.

S-au descoperit un mic cap din fildeş sculptat, cu o coafură elegantă, figurine din argilă – totuşi, niciun alt popor din era glaciară nu cunoştea olăritul – şi ace din os, cu ajutorul cărora s-au realizat ţesături foarte fine. Un arheolog a spus despre ele că „sunt superioare celor din epocile mult mai recente". Romanii, de pildă, n-au fabricat niciodată ace comparabile cu cele din epoca omului din Cro-Magnon.

Într-o după-amiază, în vara anului 1879, arheologul Marcelino de Sautuola a descoperit o mare peşteră pe proprietatea sa din Altamira, în nordul Spaniei. Dărâmăturile cimentate de depunerile de calcar ale stalagmitelor închiseseră ermetic intrarea, timp foarte îndelungat. Vrând să-şi înalţe nişte construcţii noi, Marcelino de Sautuola a dinamitat terenul, descoperind astfel intrarea. Plin de curiozitate, a început să scotocească, într-o zi, fetiţa lui în vârstă de cinci ani l-a însoţit. Ea n-a trebuit să se aplece pentru a putea intra în peşteră. A ridicat privirea spre plafon şi a exclamat:

— Toros! Toros! Vino repede, tată!

Lăsându-şi cazmaua, arheologul a escaladat, surpăturile şi a intrat în grotă, unde copilul, în picioare, îi arăta tavanul. A ridicat lampa şi a văzut tauri şi bizoni preistorici, pictaţi cu multă delicateţe în maro, galben, roşu şi negru.

A numărat şaptesprezece animale surprinse în diverse ipostaze, de un realism de necrezut: bine înfipte pe picioare sau pe punctul de a

scurma pământul, rănite, gata să cadă sau să alunece în nisip, adormite, împrăştiind o linişte nefirească.

Cercetând mai departe, arheologul a descoperit zeci de alte animale, pictate pe pereţi sau pe plafon: o căprioară de o delicateţe rară, vite uriaşe, cerbi cu coarne imense, mistreţi.

Culorile aveau aceeaşi prospeţime şi strălucire ca în prima zi; atingând una din ele, vopseaua se lua pe deget.

Nobilul spaniol a fost de îndată fermecat de aceste picturi din era glaciară. Ştia că sunt foarte vechi, căci majoritatea animalelor reprezentate aparţinea unor specii stinse de mult sau care părăsiseră Europa de mii de ani. La intrarea în peşteră a descoperit unelte de acelaşi fel ca cele descoperite la Cro-Magnon.

Din acel moment, Don Marcelino şi-a consacrat viaţa arheologiei rupestre. Când, în 1880, a publicat un raport în legătură cu descoperirile sale, s-a lovit de scepticismul confraţilor săi. Şi dacă unii s-au dus să-l viziteze la Altamira, a fost numai pentru a dovedi că este un impostor. A fost chiar acuzat că ar fi angajat un artist foarte talentat pentru a executa picturile, întrucât nişte sălbatici n-ar fi fost în stare să creeze asemenea opere minunate. S-a vorbit despre un complot care ar fi avut drept ţel discreditarea „noii ştiinţe" a preistoriei. Congresul organizat de specialişti la Lisabona l-a condamnat în unanimitate. Don Marcelino a murit în 1888, defăimat şi ridiculizat.

Neîncrederea a persistat încă douăzeci de ani. Apoi, arheologul francez Henri Breuil, care a fost supranumit „părintele picturilor rupestre", a găsit lucrări identice în peşterile despre care se ştia că sunt preistorice, datorită uneltelor din silex neşlefuite şi din fildeş şi os şlefuit care se găsiseră acolo.

Apoi, s-au descoperit peste o sută de peşteri decorate cu picturi, gravuri şi sculpturi din epoca de piatră în Franţa, în Italia, în Spania sau în Munţii Urali. Cercetătorii preistoriei au ajuns la concluzia că artiştii care le-au realizat au trăit, cel mai probabil, la sfârşitul paleoliticului, în acea epocă oamenii din Cro-Magnon trăiau într-un număr foarte mare.

În 1940, în apropiere de Lascaux, în Dordogne, un grup de şcolari care se juca pe un tobogan săpat în rocă a alunecat într-o veritabilă menajerie de animale preistorice. Printre figurile acestui Luvru al artei primitive se găseau tauri de mărimi impresionante (până la cinci metri lungime), ponei alergând, delicaţi „cai chinezeşti",

pictaţi în negru şi galben. De asemenea, se afla o friză reprezentând cerbi cu coarne foarte lungi, care se pregăteau să se scufunde în apa unui râu. Un monstru mitic cu trup de hipopotam, cu nişte coarne drepte, figura în aceeaşi friză.

În ansamblul lor, picturile de la Lascaux demonstrau o asemenea precizie şi delicateţe, încât încep să cred că arta n-a mai reuşit de atunci încoace să facă prea mari progrese. Aceste opere reprezentau prima manifestare estetică a omului. Cum s-ar explica faptul că sunt atât de iscusit executate?

Îmi vine în minte întrebarea lui Wallace. De ce şi în ce fel a reuşit omul primitiv să ducă o viaţă atât de bogată spiritual şi artistic, depăşind limitele simplei lupte pentru supravieţuire? De unde atâta talent?

Nu ştim cum a apărut arta în viaţa omului, aşa cum nu ştim nici cum a apărut limbajul. Pictura este o artă sofisticată, care presupune secole de dezvoltare mentală şi tehnică, în peşterile din Franţa s-au descoperit mai multe mânere făcute din coarne de ren. Acestea erau ornamentate. Unul dintre ele este atât de reuşit, încât criticii de artă estimează că sculptorul care l-a realizat ar fi moştenitorul unor generaţii întregi de tradiţii şi dezvoltări progresive, în Cehoslovacia s-au deshumat, printre alte vestigii, datate cu aproximativ 3.000 de ani înainte de Hristos, statuete din piatră frescă din peştera Lascaux reprezentând un cal sălbatic, un ren şi un mamut. Doctorul Durant îşi mărturisea nedumerirea: „Nicio teorie care încearcă să interpreteze istoria ca având o evoluţie progresivă nu poate demonstra nimic în acest sens. Ar fi mai bine să ne obişnuim cu gândul că aceste picturi şi aceste statui nu sunt decât o mică parte din arta care exprima sau înfrumuseţa viaţa omului primitiv, întotdeauna dăm drept exemple vestigiile din peşteri, dar aceasta nu dovedeşte că oamenii preistorici şi-au exersat talentele numai în aceste adăposturi. Nimic nu ne îndreptăţeşte să nu afirmăm că n-au sculptat cu aceeaşi asiduitate ca japonezii sau n-au creat statui tot atât de impresionante ca ale grecilor şi de ce să se fi mulţumit doar cu pereţii stân-coşi? Probabil că au pictat şi pe lemn, pe ţesături. Poate au executat capodopere mult mai impresionante decât fragmentele mărunte care au ajuns până la noi”.

Studiul picturilor rupestre ne-a oferit informaţii despre felul în care lucrau, începeau prin a trasa o schiţă cu ajutorul unei bucăţi ascuţite de cremene. S-a descoperit una dintre „primele schiţe” ale

unei picturi realizate pe o dală din piatră în peştera de la Altamira. Reprezintă, într-o manieră foarte realistă, mai multe căprioare.

În anul 1903, istoricii au descoperit în localitatea Fond-de-Gaume, din Dordogne, o compoziţie parietală reprezentând un bizon de dimensiuni foarte mari. Se remarcă prin originalitatea trăsăturilor. Iar în 1926, s-a descoperit, într-o peşteră situată la 300 de kilometri.

Placă din ardezie pe care era gravată schiţa ce servise la realizarea bizonului de la Fond-de-Gaume.

O simplă schiţă, cu contururile abia desenate, era deci atât de preţuită, încât un om de la Cro-Magnon o păstrase cu atâta grijă că ea a putut să traverseze zece – douăzeci de mii de ani fără să se deteriorareze…

Se făcea oare comerţ cu obiectele de artă în acele timpuri îndepărtate? Probabil nu vom şti niciodată. Distanţa la care se găsea schiţa faţă de opera terminată ne îndreptăţeşte să credem că oamenii din Cro-Magnon făceau lungi călătorii. Este surprinzător şi emoţionant totodată să ne imaginăm că un om din Cro-Magnon era în stare să parcurgă distanţe mari nu numai pentru a-şi căuta hrana, ci pentru a găsi o bucată de ardezie, aparent nesemnificativă, acoperită cu desene.

Mai mult, se pare că artiştii din Cro-Magnon aveau chiar şcoli. La Limeuil, în sud-vestul Franţei, s-au descoperit 137 de schiţe şi crochiuri gravate pe dale de piatră. Multe dintre ele sunt executate stângaci şi se pot observa chiar retuşuri care ne îndeamnă să ne gândim la intervenţia unui profesor.

Dacă nu ştiau să obţină culoarea verde şi albastră, în schimb oamenii din Cro-Magnon fabricau negrul şi violetul închis din oxizii de magneziu. Poate extrăgeau pigmenţi de negru din cărbunele de pământ sau din grăsimea arsă. Din minerale de fier extrăgeau brunul, galbenul şi roşul pe care le amestecau cu sânge de animale sau cu diverse sucuri din plante.

Metodele folosite erau diverse. Pictau folosindu-se de perii, pensule confecţionate din păr, pene ale căror extremităţi erau zdrobite, tampoane din licheni sau muşchi, utilizând degetele sau suflând vopseaua prin tulpina unei trestii.

Însă, cu zece mii de ani înainte de Hristos, arta rupestră a epocii de piatră a încetat brusc. Se pare că, odată cu încălzirea climei, oamenii au părăsit grotele pentru a-şi construi adăposturi din lemn. Au învăţat

să cultive pământul şi să domesticească animalele sălbatice. Civilizaţia se afla la primii ei paşi. Ce paradox!

Există factori de mediu care pot favoriza apariţia civilizaţiei sau, dimpotrivă, o pot întârzia. Nimic nu ne garantează că marile friguri nu vor reveni împingând civilizaţia spre marginea planetei. De altfel, vulcanii şi seismele, care s-au domolit o perioadă, dându-ne astfel răgazul să construim oraşe, pot oricând să se trezească şi să ne nimicească. Sau poate vom fi înghiţiţi de un nou potop…

Cine ar putea spune câte civilizaţii au dispărut în acest fel, acum zeci de mii de ani, sub gheţuri, lavă sau ape? Dacă colonii spaţiale au venit regulat la intervale de cincizeci de mii de ani? Cine ştie? Ne este permis să bănuim acest lucru, dacă ţinem seama, aşa cum am făcut-o eu, de transformările neaşteptate ale omenirii.

„Nu ştim să apreciem suficient de bine realizările omenirii, scria doctoral Durant. Bănuim că timpul a distrus toate vestigiile care ar putea umple prăpastia dintre omul primitiv şi omul modern".

Loren Eisely, savant renumit, profesor la catedra de antropologie de la Universitatea din Pennsylvania, a scris mult despre aspectul „contra-natural" – contra-natural însemnând pentru Eisely că în natură nu există nimic care să suporte comparaţia cu omul – al omului: „Chiar dacă teoriile abundă, noi în realitate ştim foarte puţin despre motivele pentru care omul a devenit om. E un animal foarte ciudat. Nimic asemănător nu s-a mai produs de la apariţia lui, în cursul evoluţiei speciilor, dacă nu cumva este creaţia lui însuşi. Omul, fiinţă imperfectă şi efemeră, poartă o aură misterioasă: cea a primei iluminări care-l face capabil să renunţe la lume şi să plece spre moarte cu capul sus. Este chiar gata să moară pentru lucruri de neatins, ca de pildă adevărul şi dragostea".

Puţin mai prozaic, un alt mister, cel referitor la evoluţia creierului uman, a rămas nedezlegat, în cursul primului an de viaţă, creierul unui copil îşi triplează dimensiunile. Un salt incredibil, care nu are niciun termen de comparaţie în lumea animală.

Creierul unui nou-născut este foarte diferit de cel al animalelor, manifestând promptitudine în culegerea de informaţii din lumea înconjurătoare. O altă diferenţă plină de mister dintre fiinţa umană şi celelalte specii este copilăria. Experienţa este cea care şlefuieşte creierul omului.

Bebeluşul se caracterizează printr-o neputinţă care ar trebui

să-l condamne repede la moarte, dacă într-adevăr legea potrivit căreia supravieţuieşte doar cel mai apt este legea care domină. Slăbiciunea din timpul copilăriei durează mai mult la om decât la oricare altă vietate.

Homo Sapiens a trebuit să facă faţă acestei situaţii, fiind primul care şi-a întemeiat legături familiale durabile.

Dar, de ce oare, de trei miliarde de ani de când viaţa există pe Pământ, omul este singurul care şi-a creat legături de familie? Iată un alt mister din istoria dezvoltării organismelor vii.

Creierul omului, oricât de perfect ar fi, închide încă în el un vestigiu de creier, un soi de fosilă, care-i uşurează drumul spre umanitate şi totodată îl aruncă înapoi în lumea tenebrelor.

Purtăm încă în noi acest minuscul lob frontal care ne-a ajutat să supravieţuim, dar care păstrează încă în noi amintirea animalului.

Mai mult, s-a afirmat că dezvoltarea dimensiunilor creierului uman a avut loc aşa de repede încât rezultatul a fost de-a dreptul patologic.

Romancierul Arthur Koesler scria că într-un moment de neatenţie, natura a dotat omul cu trei creiere incompatibile: unul de reptilă, unul de mamifer inferior şi cel actual, extraordinar, de mamifer superior. „Dacă nu avem proba contrarie, în mod logic ne-am aştepta ca acest creier primitiv să se transforme în procesul de evoluţie într-un instrument sofisticat, aşa cum mâna s-a născut din gheară şi plămânii din bronhii. Dar nu s-a întâmplat aşa. Peste creierul primitiv s-a suprapus o structură superioară, fără ca, de-a lungul evoluţiei, aceasta să reuşească să-l domine".

Evoluţia nu este, probabil, singura responsabilă de felul în care am evoluat. Faptul că am avea un creier în alt creier, ar putea fi rezultatul încrucişării cu o rasă de extratereştri.

Dacă s-a întâmplat aşa, înseamnă că extratereştrii cu pricina au fost nişte fiinţe nobile, talentate, înzestrate cu multă imaginaţie creatoare şi mai ales capabile să dăruiască afecţiune.

Poate că lor le datorăm cea mai minunată parte a fiinţei umane, în Evul Mediu, omul era numit „Homo duplex", considerat aşadar o făptură cu o dublă natură, jumătate trup, jumătate spirit. Termenul exprima foarte bine felul în care reuşeşte omul să-şi împartă existenţa între mizerie şi speranţă.

Neurologii ne-au învăţat că regiunile mai puţin specializate ale

creierului, acele „zone de liniște”, sunt cele care ajung ultimele la maturitate. Este posibil să nu ajungă chiar toate? Unii specialişti cred, pe bună dreptate, că există în ele potenţialităţi pe care numai viitorul ni le va dezvălui. Purtăm poate în noi minuni care depăşesc cu mult ceea ce cunoaştem acum.

Cine ştie, dacă în trecut am primit un ajutor exterior, de ce nu s-ar repeta gestul şi în viitor?

Să fie oare vorba despre un zeu care coboară pe pământ sau despre un om iniţiat de un zeu?… Ce vis Inimos!

O comprimare a spaţiului-timp?

De-a lungul cercetărilor întreprinse pentru realizarea acestei cărţi m-a chinuit o întrebare. Poate v-aţi pus-o şi dumneavoastră. Ce tip de energie ar putea utiliza un vehicul din altă lume?

Nu cred că ne-am putea mulţumi cu un răspuns de genul: „Dispuneau fără îndoială de o energie capabilă să furnizeze o putere fantastică, care le permitea să atingă viteza luminii”.

Unui vehicul care se deplasează cu viteza luminii i-ar trebui cel puţin opt ani pentru a veni din Sistemul Solar cel mai apropiat de al nostru. Pentru stelele „vecine”, numărătoarea ar începe de la 20 şi ar ajunge până la 40 de ani.

Este adevărat că experienţele au dovedit că, pentru astronauţii care călătoresc cu viteze mari, timpul se dilată. Dacă pentru un astronaut o călătorie durează, de pildă, o zi sau o săptămână, pentru locuitorii Terrei, acelaşi timp înseamnă zeci de ani. Astfel, întorşi pe Pământ îşi găsesc rudele îmbătrânite sau chiar dispărute.

Desigur, au existat întotdeauna aventurieri gata să ridice ancora sau să rupă parâmele şi să-şi părăsească lumea de origine. După un examen amănunţit, am constatat însă că numărul acestora este destul de mic. Aşadar, trebuie să găsim o altă explicaţie pentru cele patru sute patruzeci de O.Z.N.-un care au fost zărite până în prezent de-a lungul anilor sau pentru obiectele mari, strălucitoare, care au apărut, au dispărut şi au reapărut în cursul secolelor XIX şi XX. Alte explicaţii ar trebui găsite şi pentru hărţile lumii pe care geografii din Antichitate le-au realizat, pare-se, folosindu-se de imagini luate din spaţiu.

Mi-e greu să cred că un grup de turişti ar face naveta între Pământul locuit de noi şi cel mai apropiat tărâm din spaţiu. Cu atât mai mult cu cât şi-ar da seama că pe cei dragi îi vor găsi cu douăzeci de ani mai bătrâni. Nu afirm că este imposibil. Mai ştii, poate există milioane

de candidaţi la această misiune de „explorator al spaţiului extraterestru”.

Poate există oameni pentru care ideea de a călători în timp reprezintă cea mai mare tentaţie.

Mă tot gândesc dacă nu cumva vizitatorii noştri cunosc vreo scurtătură prin spaţiu. Poate cunosc a patra dimensiune – sau chiar a cincea sau a şasea – astfel încât au posibilitatea să se deplaseze în cosmos pe trasee şi cu mijloace care depăşesc înţelegerea noastră.

La urma urmei, suntem de-abia în secolul XX al erei creştine. Einstein şi discipolii lui ne-au învăţat că spaţiul este curb. Cine ar îndrăzni să nege că în secolul XXX sau XL nu se vor găsi genii care să descopere modalităţi de acces în hiperspaţiu, pe care noi astăzi nici măcar nu ni le imaginăm?

De multe ori se citează cuvintele lui Bertrand Russel: „Matematicienii n-au nevoie să ştie despre ce vorbesc”. Tocmai această libertate le-a permis lui Bolyai şi lui Lobacevski să conceapă, fiecare în felul lui, geometrii noi în care spaţiul este curb, iar paralelele se întâlnesc. Confraţii lor îi considerau puţin cam nebuni. Totuşi nebunia lor a dat naştere la sute de concepţii despre spaţiu. Una dintre ele s-a dovedit extrem de utilă, contribuind la descoperirea relativităţii. Geometria clasică a lui Euclid nu este în concordanţă cu lumea pe care noi credem că o cunoaştem şi mai ales cu teoria că s-ar afla între limitele foarte precise ale unei table de scris.

Dacă s-ar lărgi aceste limite, ce s-ar întâmpla, de exemplu, cu paralelele, care, după cum credem noi, nu se întâlnesc? S-ar întâlni pe linia orizontului, este unul dintre răspunsuri. Faptul acesta poate fi uşor verificat. Pe principiul acesta se sprijină întreaga noastră artă a perspectivei.

Creând geometrii non-euclidiene care se bazează pe noi modalităţi de a concepe spaţiul, matematicienii au influenţat profund gândirea ştiinţifică contemporană.

Savanţii de astăzi privesc cu alţi ochi chiar şi forma spaţiului. Unii dintre ei sunt convinşi că nu numai spaţiul, dar şi timpul trebuie să fie curb, aşa cum afirma Einstein şi alţi câţiva.

Cum vine asta, curb, spaţiul? Trebuie să facem un mare efort de imaginaţie ca să ni-l putem închipui. La drept vorbind, ar fi mai uşor decât dacă ar fi să ne imaginăm spaţiul infinit, fără limite, aşa cum îl concepeau astronomii tradiţionali. Vă puteţi închipui un spaţiu fără

sfârşit? Sau, ce s-ar afla dincolo de spaţiu dacă ar fi finit?

O analogie ne-ar ajuta să înţelegem mai uşor. Să întindem o membrană fină din cauciuc deasupra unui recipient. Punem o bilă uşoară şi constatăm că ea se rostogoleşte în linie dreaptă. Să aşezăm acum câteva bucăţi mici de plumb în diferite locuri ale membranei. Sub efectul greutăţii lor, se formează o serie de adâncituri, iar suprafaţa membranei nu mai este plană. Să aducem din nou bila. Se poticneşte în prima scobitură şi îşi întrerupe mişcarea.

Acum să transpunem în termeni tehnici: spaţiul este reprezentat de membrana de cauciuc. Rolul soarelui şi al planetelor este jucat de bucăţile de plumb. Un eveniment care ar putea interveni – raze de lumină, o navă spaţială – este reprezentat de bila care se rostogoleşte pe membrană. Acolo unde nu există deloc masă, spaţiul este plat şi orice mişcare devine rectilinie. Dar în vecinătatea unei entităţi cu greutate şi masă, spaţiul se deformează descriind curbe care afectează traiectoria a tot ceea ce le-ar putea traversa.

Aceasta se numea, cândva, gravitaţie sau gravitate, dar pentru Einstein nu reprezenta decât un aspect al spaţiului. Razele de lumină sunt curbate în direcţia Soarelui, însă ele posedă suficient „elan", pentru a se smulge din „cavitatea" lui. Rotindu-se în jurul unui soare, o planetă se va deplasa pe linia tangentă cu această cavitate, asemenea unui ciclist pe pista înclinată a unui velodrom. La fel, dacă o navă spaţială s-ar aventura prea mult în interiorul unei „cavităţi", ea ar cădea pe direcţia masei care produce cavitatea cu pricina.

Această modalitate de a explica gravitaţia ne obligă să presupunem că spaţiul nostru nu este decât o parte a unui sistem mult mai vast decât membrana noastră de cauciuc. Ceea ce considerăm noi drept spaţiu nu este, probabil, decât ceea ce ne este permis să percepem cu simţurile noastre imperfecte. Este în jurul nostru, într-o direcţie pe care n-o putem niciodată indica cu degetul.

Dar îi putem presupune existenţa, aşa cum fac matematicienii. Trebuie să ne folosim raţiunea. Prima tentaţie este să presupunem existenţa unui univers cu trei dimensiuni pe care nu-l putem percepe în realitate. Acum ştim că Pământul nu este plat, în ciuda aparenţelor, în ochii noştri, cerul este o perdea presărată cu stele, Dar raţiunea şi cunoştinţele ne contrazic. Cerul este o boltă insondabilă, unde se mişcă numeroase globuri de foc.

Cu excepţia unei vagi percepţii asupra reliefului datorată privirii

noastre bioculare, ochii noştri nu înregistrează decât imagini plane. Pipăitul ne transmite şi el tot numai suprafeţe plane. Cine sau ce ne-a determinat să concepem un spaţiu în trei dimensiuni? Experienţa, poate, pe care am acumulat-o prin faptul că ne deplasăm în sus, în jos şi în spatele obiectului pe care ni-l dezvăluie privirea.

Mă întreb dacă o experienţă oarecare de deplasare în patru dimensiuni nu ne va obliga să acceptăm cea de-a patra dimensiune, invizibilă? Chiar dacă ne scapă vederii, cred că, realitatea existenţei ei ar putea face obiectul unei probe. Geometria şi logica militează în favoarea ei.

În geometrie, punctul, dreapta, planul şi corpurile solide sunt nişte concepte ale spiritului, indiferent dacă au sau nu echivalent în lumea obiectelor. Aceleaşi relaţii geometrice ar avea loc în regiuni pe care simţurile noastre nu le percep, dimensiunile superioare.

Determinate de puncte, dreptele determină la rândul lor planuri. Iar planurile determină la rândul lor corpuri solide. Dar corpurile solide ce determină? Geometria ne conduce spre un răspuns de genul următor: corpuri solide superioare, forme în patru dimensiuni, care rămân invizibile pentru noi din cauza naturii noastre tridimensionale.

Să reprezentăm lucrurile altfel. Să ne imaginăm că vârful unui creion se deplasează pe o distanţă dată într-o direcţie constantă. Trasăm o dreaptă. Deplasând această dreaptă pe direcţii perpendiculare pe ea însăşi, putem obţine un pătrat. Să deplasăm acest pătrat perpendicular pe laturile sale. Vom obţine un cub. Dar, pentru a deplasa cubul perpendicular pe toate feţele lui, ne trebuie o nouă dimensiune a spaţiului, a patra.

Într-un spaţiu superior de acest tip, cubul ar determina un hipercub, o figură imaginară foarte cunoscută matematicienilor.

Unei inteligenţe cvadridimensionale îi este probabil uşor să înţeleagă apariţia sau dispariţia bruscă a unui vehicul – sau simplul fapt de a extrage miezul unei portocale, fără să-i tăiem sau să-i despicăm coaja în vreun fel – aşa cum nouă ne este uşor să înţelegem că putem lua vârful creionului din centrul cercului pe care l-am trasat pe hârtie şi să-l ducem în exteriorul cercului, fără să desenăm vreo linie pe hârtie. Este suficient să ridicăm creionul de pe foaie. Dar, pentru o insectă care ar trăi la nivelul foii bidimensionale, dispariţia vârfului de creion, fără urmă, ar fi un fapt surprinzător, în secunda în

care creionul părăseşte suprafaţa plană, intră, de fapt, în a treia dimensiune.

Această dispariţie ar constitui un fenomen ocult într-un univers bidimensional, în acelaşi fel, trecerea în dimensiunea a patra ar putea explica multe fenomene considerate misterioase în universul nostru. Vapoarele şi avioanele în Triunghiul Bermudelor n-au făcut decât să treacă în altă dimensiune.

Unii filosofi au presupus existenţa unui raport între aceste dimensiuni superioare şi lumea ascunsă. Astfel, Kant scria: „Dacă este posibil să existe alte dimensiuni ale spaţiului, este foarte probabil că Dumnezeu le-a creat undeva. Căci lucrările lui au toată grandoarea şi diversitatea care se pot concepe".

Walt Whitman a gândit la fel: „Nu mă îndoiesc că interioarele conţin alte interioare, iar exterioarele au alte exterioare, vederea altă vedere, auzul alt auz, iar vocea altă voce".

În urmă cu cinci secole, un mistic anonim le spunea contemporanilor săi că în opinia lui paradisul ar fi un loc definit astfel: „Paradisul este pe cât în sus şi în jos, pe atât în jos şi în sus, în faţă ca în spate, în spate ca în faţă şi într-o parte ca şi în cealaltă. Oricine are dorinţa de a ajunge în paradis, acolo, chiar este în acelaşi moment. Căci, a dori este viitorul mod de a fi, nu a merge".

Dacă am plasa paradisul pe o planetă îndepărtată, ar fi acesta mai la îndemâna oamenilor dotaţi cu o înţelegere a curburii timpului şi a spaţiului? Eu cred că da.

Timpul este el însuşi o dimensiune. După părerea mea, nu este chiar o dimensiune spaţială, perpendiculară cu toate celelalte, dar rămâne totuşi o dimensiune. Este o dimensiune, căci, pentru a determina poziţia unui obiect oarecare, este nevoie de patru coordonate, una dintre ele fiind timpul.

Să presupunem, de exemplu, că încerc să vă localizez. Dacă vă aflaţi în colţul sud-vestic al intersecţiei Bulevardului 2 cu Strada 63, înseamnă că v-am determinat poziţia în termeni de latitudine şi longitudine – altfel spus, în coordonatele unui plan. Dar dacă în acel loc se înalţă un imobil cu mai multe etaje, trebuie să aflu etajul şi apartamentul în care locuiţi. Ar fi cea de-a treia dimensiune. New York-ezii sunt mereu în mişcare. Dacă eu nu aş şti ora când v-aţi întoarce acasă, mi-ar fi foarte greu să vă întâlnesc. Este vorba, aşadar, de cea de-a patra dimensiune.

„Timpul nu se scurge mai mult decât spaţiul, scria profesorul rus Andrei Umov. Noi suntem cei care ne scurgem, care rătăcim în derivă într-un spaţiu în patru dimensiuni. Timpul nu este decât o măsură a spaţiului, ca şi lungimea, lăţimea sau grosimea".

Dacă ar fi să-l credem, ar însemna că timpul ar fi interschimbabil cu celelalte trei dimensiuni pe care le cunoaştem, în felul acesta aş interpreta eu spusele filosofului rus.

Să presupunem că v-am găsit acasă. Locuiţi la etajul şaisprezece şi ne propunem să aflăm la ce înălţime deasupra solului se găseşte apartamentul. O întrebăm mai întâi pe portăreasă. Desigur, nu ştie. Aflăm totuşi că ascensorul se deplasează cu viteza uniformă de trei metri pe secundă. Cu ajutorul unui cronometru constatăm că timpul care se scurge între parter şi etajul şaisprezece este de 16 secunde. Aşadar, distanţa parcursă este de patruzeci şi opt de metri. Ceasul a transformat timpul în spaţiu, aşa cum aveau obiceiul să facă popoarele antice care măsurau zilele de mers în distanţe de parcurs.

Măsurăm spaţiul sau timpul în termeni de spaţiu-timp. Nu suntem în stare să-l determinăm pe vreunul din ei în a patra dimensiune. Dacă universul s-ar micşora, într-un mod miraculos, la a zecea parte din cât este sau dacă s-ar dilata de o sută de ori, n-am avea cum să ne dăm seama de ceea ce s-a petrecut, pentru că toate instrumentele de măsură inventate de noi ar suferi aceeaşi modificare. La fel, dacă s-ar produce un fenomen de accelerare uniformă, cuprinzând chiar procesele biologice care ne guvernează viaţa fizică, ceasurile noastre, deşi mai rapide, ne-ar da impresia că măsoară acelaşi timp ca şi înainte.

Chiar în lumea noastră tridimensională simţim deseori timpul dilatându-se sau comprimându-se. În doar câteva secunde, microscopul ne arată viaţa unui microb. Ordinatorul poate rezolva, aproape instantaneu, probleme de o mare complexitate, cu viteza a milioane de operaţiuni pe secundă. Există păsări care produc sunete „cu o viteză atât de mare încât urechea umană nu le percepe; înregistrarea cântecelor auşelului, de pildă, ascultată cu încetinitorul, a condus la constatarea că această pasăre emite o sută treizeci de note în şapte secunde. Simplul fapt că noi nu putem percepe decât prea puţin dovedeşte că echipamentul nostru senzorial nu este adaptat la aceeaşi scară a timpului cu a altor fiinţe.

Din experienţă, cu toţii ne-am putut convinge că uneori câteva

secunde de suferinţă sunt foarte lungi din pricina intensităţii. La fel se întâmplă cu visurile sau cu coşmarurile. Unii consumatori de droguri susţin că zece minute se transformă în ore întregi când sunt în transă.

Aşadar, în marea lor varietate, mecanismele şi organismele posedă fiecare o scară temporală care le este proprie. Putem face experienţa diferenţelor de timp în funcţie de diferitele stări fizice sau emoţionale prin care trecem, aşa cum scara spaţială este stabilită în funcţie de reacţia vehiculului. Chiar şi pentru acei sequoia gigantici timpul trebuie să fie diferit de cel al unor furnici, cum de altfel este şi spaţiul.

Cred, aşadar, că timpul este maleabil, comprimabil, dacă face parte dintr-un spaţiu superior. Pentru a ne lămuri este nevoie de alte analogii. Imaginaţi-vă că vă aflaţi într-un tren. Staţiile se succed. Ca şi celorlalţi călători, sub ochi vi se perindă un peisaj. O dată ce trenul a părăsit o gară, nu se mai întoarce, aşa cum nici gara ce se află mai departe pe traseu nu poate fi atinsă înainte ca trenul să ajungă la ea. Cred că timpul se poate compara cu un tren care străbate spaţiul nostru tridimensional.

Să presupunem acum că părăsim trenul şi ne urcăm într-un automobil. Aceasta înseamnă că am câştigat libertatea unei dimensiuni noi. Suntem în măsură să ne întoarcem în gările pe unde trenul trecuse deja sau chiar s-o luăm înaintea trenului.

În timp normal, efectuăm o călătorie liniară cu o viteză dată. În timp hiperdimensional, însă, avem posibilitatea să alegem orice direcţie şi să reglăm viteza după propria noastră voinţă. Firește, este un lucru greu de imaginat, deoarece creierul nostru nu este. Hiperdimensional.

Să luăm un alt exemplu. Ne aflăm în colţul unei străzi şi asistăm la o defilare. Pentru noi, fanfarele, vehiculele, uniformele se perindă într-o serie de apariţii şi de dispariţii, în acest fel putem reprezenta conştientizarea pe care o avem despre evenimentele din lumea noastră în trei dimensiuni.

Să presupunem că mergem pe stradă în aceeaşi direcţie cu mersul de înaintare al defilării. Deşi ritmul mersului rămâne constant, din această poziţie receptăm evenimentele mult mai lent. Dacă mergem în sensul opus defilării, evenimentele se succed pentru noi de două ori mai repede.

Dacă scurtăm drumul, putem ajunge exact în mijlocul mulţimii

sau chiar în faţa ei. Timpul – în acest caz, defilarea – se curbează, iar noi traversăm această curbă.

Dintr-o altă dimensiune ne-ar fi permis să cuprindem defilarea în ansamblu, de pildă dintr-un balon. Trecut, prezent, viitor se contopesc. Cunoaştem exemplul unui copil-minune care a trăit efectiv o experienţă de acest gen: Mozart. La numai şase ani era celebru în toată Europa. Când a ajuns la maturitate vorbea adesea despre felul lui de a compune: „În mintea mea, îmbrăţişez întregul dintr-o singură privire. Nu mi-l imaginez ca o succesiune de sunete, ci dintr-odată. Orice invenţie se produce în mine ca într-un vis frumos".

Nici astăzi nu se poate explica cum a fost în stare Brunelleschi să înalţe domul catedralei din Florenţa, în absenţa oricărei tehnici de centrare. Sau cum a reuşit Michelangelo să-şi picteze personajele pe pereţii umezi ai Capelei Sixtine, cu o rapiditate şi o mobilitate atât de neobişnuite. Dar atât Brunelleschi cât şi Michelangelo au afirmat că au cerut şi au primit un ajutor supranatural. Ne permitem să credem că acest ajutor i-a făcut să treacă dincolo de limitele obişnuite ale spaţiului şi timpului.

Poate că, fără să ştim, cu toţii posedăm acele capacităţi senzoriale şi intelectuale care ne-ar permite să vedem şi să săvârşim lucruri aparent imposibile, în ceea ce mă priveşte, cred că evoluţia noastră nu s-a încheiat.

Vă propun un exemplu în acest sens. Am semnalat că în picturile rupestre preistorice nu se folosea niciodată verde sau albastru. Ar însemna că oamenii de atunci nu percepeau toate culorile, aşa cum se întâmplă şi cu unele animale, chiar în prezent.

Aşadar, acum două mii de ani, strămoşii noştri aveau o percepţie slabă a culorilor. Pentru Xenofon, curcubeul nu era alcătuit decât din trei culori: violet, roşu şi galben. Chiar şi Aristotel scria despre un curcubeu tricolor. Democrit nu cunoştea decât negrul, albul, roşul şi galbenul. După toate aparenţele, Homer credea că marea are aceeaşi culoare ca şi vinul. La fel, nici idiomurile indo-europene primitive nu conţineau cuvinte care să desemneze culorile.

Astăzi, chiar dacă percepem mai multe culori decât strămoşii noştri, noi tot nu vedem decât o parte redusă a spectrului. De asemenea, rămânem insensibili şi la ultrasunetele pe care le percep câinii sau la notele cele mai grave. Dar este foarte posibil ca simţurile noastre să se perfecţioneze, pe măsură ce specia umană va evolua.

De ce nu s-ar întâmpla la fel şi cu aptitudinile noastre intelectuale şi mentale? Poate vom dobândi cu timpul secretul care permite unor copii-minune sau unor genii să înfăptuiască lucruri fenomenale. Se povesteşte că unii înţelepţi orientali sunt capabili să realizeze teleportări. Să fie vorba de una din acele potenţialităţi înnăscute pe care prietenii noştri din spaţiu ar fi reuşit să le pună în practică?

Însă, de vreme ce a face o scurtătură prin spaţiu-timp ar depinde în principal de evoluţia tehnicii şi nu de eventualele însuşiri excepţionale ale fiinţei, cred că ea ne va deveni posibilă. O ultimă analogie ar fi utilă.

În New York există două imobile, aşezate unul lângă altul. Intrarea unuia dintre ele dă spre Bulevardul 5, iar a celuilalt spre Bulevardul 6. White şi soţia lui locuiesc într-unul din aceste imobile, la etajul şapte. Unul din pereţii sufrageriei lor constituie peretele de susţinere al imobilului.

Prietenii lor, familia Black, locuiesc în cealaltă clădire, la etajul şapte, iar unul din pereţii sufrageriei lor este peretele comun dintre cele două apartamente. Astfel, cele două cupluri trăiesc la câteva zeci de centimetri unul de celălalt. Totuşi, ei nici nu se văd, nici nu se aud unii pe alţii.

Când familia Black a fost invitată la familia White, membrii ei au fost nevoiţi să parcurgă dus-întors următorul drum: să părăsească apartamentul lor, să parcurgă coridorul lung către ascensor, să coboare şapte etaje. Ajunşi în stradă, au fost siliţi să înconjoare toate clădirile pentru a ajunge în Bulevardul 6. Iar dacă au avut neşansa să fie vremea rea, s-au văzut obligaţi să ia un taxi. În sfârşit, au intrat în celălalt imobil, au traversat holul de la intrare, au urcat şapte etaje cu liftul, apoi au străbătut coridorul până la uşa apartamentului, au sunat şi au intrat în sufrageria prietenilor lor, aflată la numai câţiva centimetri de sufrageria lor.

Familia Black s-a deplasat la fel ca navele noastre spaţiale, care, atunci când călătoresc în spaţiu, trebuie să parcurgă fizic enorme distanţe tridimensionale. Dar, să presupunem că ei ar putea traversa cei câţiva centimetri de zid, fără să-l dărâme şi fără să se rănească. Este posibil ca strămoşii noştri să fi venit de pe planeta lor misterioasă în acest fel. Cine ştie? În loc să traverseze spaţiul, îl evită.

Personal, aici aş căuta explicaţia pentru ceea ce s-a întâmplat pe

malul lacului Titicaca, la Tiahuanaco. Presupun că astfel au venit oamenii care au construit oraşele noastre din Anzi sau din Egipt, cei care au realizat desenele gigantice în desertul peruan, cei care au întocmit hărţi ale lumii cu mult înainte să fie descoperită cartografia sau care au stăpânit forţele misterioase care au acţionat în Triunghiul Bermudelor sau în interiorul piramidelor din Egipt, în acest fel cred eu că s-au arătat, iar apoi au dispărut atâţia mari şefi religioşi, atâţia profeţi. Au trecut, pur şi simplu, dintr-o dimensiune în alta.

Omul este imperfect, s-au obişnuit înţelepţii s-o spună. Poate nu este decât o umbră tridimensională a fiinţei sale complete cu cinci dimensiuni.

Dacă ar fi aşa, într-o zi viaţa noastră va fi mai intensă, mai sensibilă decât a oricărei alte creaturi, în aşteptarea îndeplinirii acestui fapt, nu ne rămâne decât să ne continuăm cercetările până când vom reuşi ca aspiraţiile cele mai îndrăzneţe şi mai nebuneşti să devină realitate. Căci, dacă vom şti să fim îndeajuns de îndrăzneţi şi să ne urmăm căutarea până la capăt, dacă vom da imaginaţiei noastre puteri depline, atunci ipotezele noastre cele mai ieşite din comun se vor realiza şi vom ajunge la ceea ce niciodată nu ne-am putut imagina.

Calea este deschisă.

SFÂRŞIT

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI **ENIGME ALE TRECUTULUI**
1. Cea dintâi enigmă; cum a început totul?… 7
2. De la molecule de viaţă la vestigii şi ruine. 17
3. Tărâmul unde marea se întâlneşte cu munţii. 36
4. Prima bază spaţială…53
5. Viracocha între legendă şi adevăr… 65
6. Hărţile uriaşe…79
7. Alungarea zeilor…93
8. Călătorii în infern…104
PARTEA A DOUA **MISTERE ŞI AZI**
1. Cine i-a iniţiat pe egipteni?…117
2. Secretele pietrelor…133

3. „Blasfemie” la Karnak…162
4. Ce ne spune Biblia…182
5. Pământul văzut din spaţiu…195
6. De unde vine inteligenţa umană?… 209
7. O comprimare a spaţiului-timp?…238